

2/2012

kvartti

NELJÄNNESVUOSIJULKAISU

KVARTALSPUBLIKATION

HELSINGIN KAUPUNGIN TIETOKESKUS
HELSINGFORS STADS FAKTACENTRAL * CITY OF HELSINKI URBAN FACTS

Neljännesvuosijulkaisu | Kvartalspublikation | Quarterly

Päätoimittaja | Ansvarig redaktör

Editor in Chief

Asta Manninen

Toimittaja | Redaktör | Editor

Vesa Keskinen

Käännökset | Översättning | Translations

Magnus Gräsbeck

Kuviot | Figurer | Graphs

Pirjo Lindfors

Taitto | Ombrytning | General Layout

Ulla Nummio

Kansi | Pärm | Cover

Tarja Sundström-Alku

Kansikuva | Pärbild | Coverpicture

Länsimetro, Koivusaaren asema 14.5.2012 |
Västmetron, Björkholmens station 14.5.2012
Vesa Keskinen

Paino | Tryckeri | Print

Tammerprint Oy, Tampere 2012

Julkaisija

Helsingin kaupungin tietokeskus
PL 5500, 00099 Helsingin kaupunki
puh. 09 310 1612

Utgivare

Helsingfors stads faktacentral
PB 5500, 00099 Helsingfors stad
tel. 09 310 1612

Publisher

City of Helsinki Urban Facts
P.O. BOX 5500, FI – 00099 City of Helsinki,
Finland
telephone +358 9 310 1612

Tilaukset, jakelu | Beställningar, distribution

tel. 09 310 36293
tilaukset.tietokeskus@hel.fi

Orders by phone, Distribution

telephone +358 9 310 36293
tilaukset.tietokeskus@hel.fi

kvartti 2/2012

★ ASTA MANNINEN

Nuoret ja tulevaisuus

De unga och framtiden

3

★ ANNA SOFIA NYHOLM

Helsinkiläisnuorten vaikuttamismahdollisuudet

De ungas påverkningsmöjligheter i Helsingfors

6

★ PEKKA MYRSKYLÄ

Maahanmuutto ja nuorten syrjäytymisriskit pääkaupunkiseudulla

Invandring och marginaliseringsrisker i Huvudstadsregionen

14

★ EEVA KOSTIAINEN & SEPPO LAAKSO

Vailla vakinaista asuntoa – liikkuvuus asunnottomuuden ja asuntokannan välillä

Utän varaktig bostad – rörlighet mellan bostadslöshet och bostadsbestånd

23

★ HEIKKI HELIN

Kunnat velkaantuneet 2000-luvulla – Lainojen toivoton vertailu

Kommunerna skuldsatte sig på 2000-talet – Hopplöst jämföra lånen

34

★ UUTISET | NYHETER

Riita ja ratkaisu – sovittelu auttaa naapuruuskiistoissa
Strid och avgörande – medling hjälper i granntvister

43

Kaupunkien uudistamiseen uusia eväitä
Nytt stoff för stadsförnyelse

46

Asennetta riittää mutta toteuttaminen ”tökkii”
Viljan finns, men krafterna ...

49

★ SUMMARY

51

Nuoret ja tulevaisuus

Nuoret Helsingissä 2011 -tutkimuksessa nuorilta kysyttiin vapaa-ajasta ja harrastuksista, koulunkäynnistä ja monesta muusta nuoren arkeen liittyvästä asiasta. Nuorilta kysyttiin myös tulevaisuuteen liittyviä pelkoja ja odotuksia (Nyholm, 2011). Tulevaisuuden pelkoihin liittyvä kysymys kuului: ”Mitä asioita pelkää paljon tulevaisuudessa?” Nuorille annettiin useita vastausvaihtoehtoja, joista he saivat valita itselleen tärkeiksi kokemat. Tulevaisuuden pelonaiheita 11–19-vuotiaat kokivat seuraavasti: rahattomuuden (45 prosenttia), läheisen ihmisen menettämisen (44 prosenttia), työttömyyden (44 prosenttia) pelko ja pelko sairastumisesta vakavasti (43 prosenttia). Monet kokivat myös pelkoa siitä, ettei pärjää tulevaisuudessa (39 prosenttia). Pelko opiskelupaikan saamisesta oli myös varsin yleinen, sillä lähes kolmannes vastaajista pelkäsi, ettei saa opiskelupaikkaa.

Odotetusti, mitä vanhempi ikäluokka, sitä enemmän aikuistumiseen ja aikuisuuteen liittyvät asiat pelottivat. Tutkimuksen vanhin ikäluokka, 17–19-vuotiaat, pelkäsi tulevaisuudessa muita useammin työttömyyttä, yksinäisyyttä ja aikuisuutta. Ulkomaalaistaustaiset pelkäsivät suomen- ja ruotsinkielisiä useammin opiskelupaikatta jäämistä.

Nuorilta kysyttiin myös tulevaisuuden odotuksia: ”Mitä asioita odotat paljon tulevaisuudeltasi?”

Myös tämän kysymyksen kohdalla nuoret saivat valita useita vaihtoehtoja. Lähes kolme neljäsosaa nuorista odotti tulevaisuudelta mielenkiintoista ammattia ja työtä, 71 prosenttia asuntoa ja 63 prosenttia kumppanin löytämistä. Nuoret

De unga och framtiden

I undersökningen Ung i Helsingfors 2011 tillfrågades de unga om sin fritid och hobbyer, om skola och många övriga saker som hör en ung människas vardag till. Frågorna gällde även farhågor och förväntningar för framtiden (Nyholm, 2011). Det gällde bl.a. vilka saker man var mycket orolig för i framtiden. Många svarsalternativ gavs, bland vilka de unga fick välja dem som de upplevde var viktiga för dem själva. De rädslor som 11–19-åringarna uttryckte inför framtiden var: att vara utan pengar (45 procent), att förlora en närstående person (44 procent), bli arbetslös (44 procent) och bli allvarligt sjuk (43 procent). Många oroade sig också för att inte klara sig i framtiden (39 procent). Även rädsla för att inte få studieplats var vanlig: nästan en tredjedel av enkätsvararna befarade att de inte skulle få studieplats.

Som väntat spelade åldern in: ju äldre åldersklass, desto mera gällde farhågorna vuxenlivet och att bli vuxen. Äldsta åldersgruppen i enkäten, dvs. 17–19-åringarna, var mera bekymrade än andra för arbetslöshet, ensamhet och vuxenliv. De med utländsk bakgrund var oftare än de finsk- eller svenskspråkiga rädsla för att bli utan studieplats.

Men frågorna gällde också förväntningarna inför framtiden. De unga fick många färdiga svarsalternativ beträffande vad de väntade sig av mycket i framtiden. Nästan tre fjärdedelar av de unga hoppades framtiden skulle föra med sig ett intressant yrke och jobb. 71 procent önskade hitta en bostad och 63 procent en livspartner. Bara fyra procent av de unga uppgav att de inte väntade sig någonting alls av framtiden.

rista vain neljä prosenttia ilmoitti, että ei odota tulevaisuudeltaan mitään.

Tässä Kvartissa on myös Anna Sofia Nyholmin artikkeli nuorten vaikuttamismahdollisuuksista (sivut 6–13). Kirjoitus perustuu edellä mainittuun Nuoret Helsingissä 2011 -tutkimuksen aineistoon.

Tilastot ja tutkimukset osoittavat koulutuksen keskeisen merkityksen nuorten tulevaisuudelle. Tässä Kvartissa Pekka Myrskylä tarkastelee nuorten syrjäytymisriskejä pääkaupunkiseudulla. Ulkopuolisiksi jääneiden 15–29-vuotiaiden ryhmässä on enemmän niitä nuoria, jotka eivät ole onnistuneet löytämään opiskelupaikkaa kuin heitä, joilla ei ole työpaikkaa. Myrskylä päättelee tutkimuksessaan, että kouluttamattoman nuoren olisikin ensisijaisesti yritettävä opiskella kuin hakea työtä.

Sanna Rannon vastavalmistunut tilasto ”Nuorten koulutus Helsingissä” tarkastelee koulutusmahdollisuuksia ja kouluttautumista. Vuoden 2012 kevään yhteishaussa jokaista Helsingin nuorten ammatillisen koulutuksen aloituspaikkaa kohti oli 1,97 ensisijaista hakijaa ja lukion aloituspaikkaa kohti 1,21 ensisijaista hakijaa. Helsingissä sijaitsevaan ammatilliseen koulutukseen ensisijaisesti hakeneista 61 prosenttia oli helsinkiläisiä, lukiokoulutukseen hakeneista 67 prosenttia. Vuoden 2011 kevään yhteishaussa kaikista helsinkiläisistä hakijoista hyväksyttiin opiskelupaikkaan 80 prosenttia ja suoraan peruskoulusta hakeneista 95 prosenttia. Muiden kuin suomen- ja ruotsinkielisten nuorten tilanne on yhteishaussa heikko: kun vuoden 2011 haussa 83 prosenttia suomen- ja ruotsinkielisistä nuorista sai paikan, muunkielisistä nuorista paikan sai vain 58 prosenttia.

Koulutuksen ulkopuolelle helsinkiläisistä 17–24-vuotiaista nuorista oli jäänyt 15 prosenttia vuonna 2010. Nämä nuoret (yhteensä 9 450 nuorta) eivät olleet hankkineet perusasteen jälkeistä tutkintoa, eivätkä he sellaista opiskelleetkaan. Koulutuksen ulkopuolisten osuus on pysynyt hyvin tasaisena koko 2000- luvun niin Hel-

I föreliggande Kvartti finns också en artikel av Anna Sofia Nyholm om de ungas påverkningsmöjligheter (sid. 7–13). Hennes artikel bygger på material från ovan nämnda Ung i Helsingfors 2011.

Statistik och forskning påvisar hur viktig utbildning är för de ungas framtid. I detta nummer av Kvartti analyserar Pekka Myrskylä marginaliseringsrisker för unga i Huvudstadsregionen. I den grupp av 15–29-åringar som hamnat utanför finns det mera sådana som inte lyckats hitta studieplats än sådana som inte har arbetsplats. Myrskylä drar i sin undersökning slutsatsen att en utbildad ung människa i första hand borde försöka studera snarare än söka jobb.

Sanna Rantos nybakade statistik ”Nuorten koulutus Helsingissä” (de ungas utbildning i Helsingfors) synar möjligheter till utbildning och hur man utbildar sig. Vid den gemensamma elevansökan i Helsingfors våren 2012 söktes varje nybörjarplats för unga vid yrkesutbildningen av 1,97 och vid gymnasierna av 1,21 förstahandssökande. Andelen helsingforsbor bland de förstahandssökande var 61 procent bland dem som sökte till yrkesutbildningen i Helsingfors, 67 procent bland dem som sökte till gymnasium. Vid den gemensamma ansökan våren 2011 godkändes 80 procent av alla sökande från Helsingfors för studieplats, och av dem som sökt direkt från grundskolan 95 procent. Läget är mycket sämre bland de unga som har annat modersmål än finska eller svenska: medan 83 procent av de finska eller svenskspråkiga fick plats efter ansökan våren 2011, fick bara 58 procent av de unga med främmande modersmål plats.

År 2010 hade 15 procent av 17–24-åringarna i Helsingfors blivit utanför utbildningen. Dessa unga (sammanlagt 9 450 till antalet) hade inte skaffat sig någon examen efter grundskolan, och läste inte heller på någon sådan. Under hela 2000-talet har andelen unga som inte börjat utbilda sig varit mycket stabil i både Helsingfors och hela Finland. Det är klart oftare män som blir utanför utbildningen: år 2010 var 18 procent av

singissä kuin koko maassakin. Miehet jäävät selvästi useammin koulutuksen ulkopuolelle, helsinkiläisistä 17–24-vuotiaista miehistä 18 prosenttia oli koulutuksen ulkopuolella vuonna 2010, naisista 12 prosenttia.

Helsinkiläiset nuoret jäävät koko maata useammin vain lukiokoulutuksen varaan. Pelkän ylioppilastutkinnon suorittaneiden suuri osuus johtuu runsaasta korkeastaasteen opiskelijämäärästä, ja heidän usein pitkittyneistä opinnoista. Ilman ammatillista tutkintoa eli perus- tai lukio-koulutuksella oli helsinkiläisistä 20–24-vuotiaista 74 prosenttia ja muualla maassa 56 prosenttia. 25–29-vuotiaiden ikäluokassa osuus oli laskenut helsinkiläisillä 39 prosenttiin ja muun maan nuorilla 29 prosenttiin.

Ympäristöministeriön tutkimuksessa ”Omaa kotia etsimässä” on tarkasteltu suomalaisten nuorten asumista ja asumistoiveita. Kotoa pois muuttamisen ikä on Suomessa eurooppalaisittain katsoen hyvin matala. Suomessa 25–29-vuotiaista asuu kotona enää 16 prosenttia, kun 15 EU-maassa vähintään puolet 25–29-vuotiaista asuu vielä vanhempiansa luona. Tarkasteltaessa vanhempien luona asuvien ilmoittamia muutostyitä käy ilmi, että selvästi yleisin muutostyy on halu itsenäistyä (78 %). Tutkimusaineiston alueellinen tarkastelu osoittaa, että Etelä-Suomessa ja erityisesti Uudellamaalla muutetaan pois kotoa vanhempana kuin muualla maassa. Uudellamaalla, varsinkin pääkaupunkiseudulla asunomarkkinat ovat haastavat, koska on vaikeaa löytää kohtuuhintaista asuntoa.

Asta Manninen
johtaja

de 17–24-äriä männen i Helsingfors utanför utbildningen, medan motsvarande procent bland kvinnorna var bara 12 procent.

Det är vanligare i Helsingfors än i hela landet att de unga har gått bara gymnasiet. Den stora andelen sådana som avlagt bara studentexamen beror på den stora mängden unga som studerar på högskolestadiet, där studierna ofta drar ut på tiden. Andelen 20–24-äringar som var utan yrkesexamen, dvs. hade bara grundskol- eller gymnasieexamen, var 74 procent i Helsingfors och 56 procent i övriga Finland. I åldersklassen 25–29 år hade andelen minskat till 39 procent bland helsingforsborna och 29 procent bland de unga i övriga Finland.

Miljöministeriets undersökning Omaa kotia etsimässä (söka eget hem) analyserar ungas boende och boendeförhoppningar i Finland. I europeiskt perspektiv flyger de unga ur boet vid mycket unga år. I Finland bor bara 16 procent av 25–29-äringarna kvar i föräldrahemmet, att jämföra med att nästan hälften av denna åldersgrupp i 15 EU-länder fortfarande bor hos föräldrarna. Analysen av orsakerna till att man flyttar från föräldrarna visar att den klart vanligaste orsaken (78 %) är viljan att bli självständig. En regional analys av undersökningsmaterialet visar att man i Södra Finland, i synnerhet i Nyland, flyttar hemifrån senare än i övriga Finland. I Nyland, särskilt huvudstadsnejden, är bostadsmarknaden en utmaning, eftersom det är svårt att hitta bostad till rimligt pris.

Asta Manninen
direktör

Lähteet: | Källor:

Nyholm Anna Sofia (2011). Helsinkiläisnuorten tulevaisuuteen liittyvät pelot ja odotukset. Nuoret Helsingissä 2011 -tutkimus. http://www.hel2.fi/tietokeskus/Nuoret_Helsingissa_2011/

Nuorten koulutus Helsingissä. Tilastoja 2012:20. Helsingin kaupungin tietokeskus, 2012.

Omaa kotia etsimässä. Nuorten asuminen 2010. Tiina Kupari (toim.). Suomen Ympäristö 2011/1. Ympäristöministeriö. <http://www.ymparisto.fi/download.asp?contentid=123925>

Helsinkiläisnuorten vaikuttamismahdollisuudet

De ungas påverkningsmöjligheter i Helsingfors

Kuinka lasten ja nuorten osallisuutta edistetään Helsingissä? Kuinka aktiivisia lapset ja nuoret ovat koulujen oppimisympäristöjen ja oman asuin- ja elinympäristön kehittämisessä? Kirjoitus perustuu keväällä 2011 kerättyyn Nuoret Helsingissä 2011 -tutkimuksen aineistoon. Tutkimukseen vastasi 1 433 iältään 11–19-vuotiasta nuorta.

Lasten ja nuorten osallistumisen mahdollisuuksia on lisätty eri sopimuksilla ja laeilla. Esimerkiksi YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksen sopimusvaltioiden on taattava lapselle oikeus ilmaista omat mielipiteensä kaikissa itseään koskevissa asioissa, ja ne on otettava huomioon lapsen iän ja kehitystason mukaisesti. Lapselle on tämän toteutumiseksi annettava mahdollisuus tulla kuulluksi. (YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista). Myös Suomen perustuslaissa todetaan, että ”lapsia on kohdeltava tasa-arvoisesti yksilöinä, ja heidän tulee saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin kehitystään vastaavasti” (Suomen perustuslaki § 6).

Suomen kuntalain mukaan kunnan asukkaille ja palvelujen käyttäjille on taattava edellytykset osallistua ja vaikuttaa kunnan toimintaan (Kuntalaki § 27). Kunnilla on laillinen velvollisuus järjestää nuorille mahdollisuus osallistua paikallista ja alueellista nuorisotyötä ja -politiikkaa koskevien asioiden käsittelyyn sekä kuulla nuoria heitä

Vad gör man i Helsingfors för att främja barns och ungas delaktighet? Hur aktivt deltar barn och unga i utvecklandet av läromiljön i skolorna och den egna boende- och livsmiljön? Artikeln bygger på det material som våren 2011 samlades in för enkäten Ung i Helsingfors 2011. Enkäten besvarades av 1 433 unga i åldern 11–19 år.

Barns och ungas möjligheter till deltagande har utökats genom olika avtal och lagar. Som exempel skall barnens rätt att uttrycka sin åsikt i alla de saker som berör dem själva garanteras av de stater som undertecknat FN:s konvention om barns rättigheter, och sakerna skall beaktas enligt barnets ålder och utvecklingsnivå. För att så skall ske skall barnet ges rättighet att bli hört (FN:s konvention om barns rättigheter). Även i Finlands grundlag konstateras att ”Barn skall bemötas som jämlika individer och de skall ha rätt till medinflytande enligt sin utvecklingsnivå i frågor som gäller dem själva.” (Finlands grundlag § 6).

Enligt den finländska kommunallagen skall kommunens invånare och de som nyttjar kommunens tjänster ha förutsättningar att delta i och påverka kommunens verksamhet (Kommunallag § 27). Kommunerna har lagstadgad skyldighet att ordna möjlighet för de unga att delta och bli hörda i behandlingen av ärenden som gäller ungdomsarbete och ungdomspolitik på lokal och

koskevissa asioissa (Nuorisolaki § 8). Helsingin kaupunki on ottanut nuorisolain asettaman velvoitteen huomioon strategiaohjelmassaan, jonka toimenpiteitä ovat muun muassa nuorten omaehtoisten hankkeiden edistäminen ja tukeminen sekä lasten ja nuorten osallisuuden vahvistaminen heitä koskevissa asioissa (Helsingin kaupunki 2009). Myös muun muassa kaupungin strategiaan tukeutuvan Helsingin kaupungin lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman kärkihankkeena on lasten ja nuorten vuorovaikutussuunnitelma, jonka tavoitteena on kehittää yhdessä Helsingin kaupungin hallintokuntien kanssa pysyviä toimintatapoja ja -malleja, jotka mahdollistavat lasten ja nuorten osallisuuden heidän omien asuin- ja -elinympäristöjensä suunnittelussa ja suunnitelmien toteutuksessa (Helsingin kaupunki 2011).

Nuorten vaikuttamisjärjestelmä Helsingissä

Helsingissä lasten ja nuorten osallisuuden edistämiseksi perustettiin Hesani Nuorten Ääni -toiminta 2000-luvun alussa. Toiminnalla pyrittiin luomaan lapsille ja nuorille osallistumisen mahdollisuuksia koulun ja nuorisotyön rakenteissa ja toimintakulttuureissa. Hesani Nuorten Ääni pyrki myös rakentamaan hallintokuntien välistä yhteistyötä lapsia ja nuoria koskevissa asioissa lisäämällä osallistavia elementtejä. Toiminnalla oli kolme päätavoitetta. Ensinnäkin lapsille ja nuorille pyrittiin luomaan osallisuuden kokemuksia ja mahdollisuus saada aikaan muutoksia omassa asuin- ja elinympäristössä. Toiseksi pyrittiin vahvistamaan yhteisöllisyyttä ja neuvotteluun perustuvaa toimintakulttuuria kouluissa ja nuorisotaloissa. Kolmanneksi toiminnalla pyrittiin vaikuttamaan siihen, että lapset ja nuoret saivat mahdollisuuden osallistua palvelujen kehittämiseen ja yhteiskunnalliseen päätöksentekoon Helsingissä. Toiminnalla oli siten yhteiskunnallisia, kansalaisoikeudellisia ja pedagogisia lähtökohtia. Hesani Nuorten Ääni -toiminnan strategiaa toteutettiin kouluissa, alueellisessa nuorisotyössä ja koko kaupungin tasolla. (Autio ym. 2008)

regional nivå. (Ungdomslag § 8). Helsingfors stad har beaktat ungdomslagens påbud i ett strategiprogram vars åtgärder är bl.a. att främja och stöda projekt som de unga själva tagit fram och att stärka barns och ungas delaktighet i ärenden som gäller dem själva (Helsingfors stad 2009). Även i den plan för barns och ungas välfärd som bl.a. bygger på stadens strategi är ett av spetsprojekten en plan för växelverkan med barn och unga. Syftet med sistnämnda plan är att i samråd med stadens förvaltningar utveckla varaktiga verksamhetssätt och -modeller som möjliggör delaktighet för barn och unga i planerandet av deras egen boende- och livsmiljö och i förverkligandet av planerna (Helsingfors stad 2011).

Systemet för ungt påverkande i Helsingfors

I början av första årtiondet på 2000-talet startades verksamheten Hesani Nuorten Ääni – Ung Röst på Stan. Syftet var att i skolans och ungdomsarbetsstrukturerna och verksamhetskulturer skapa möjligheter till deltagande för barn och unga. Ung Röst på Stan ville också genom att ta in nya delaktighetsmoment bygga upp samarbete mellan förvaltningarna i ärenden som gäller barn och unga. Verksamheten hade tre huvudsyften. För det första ville man ge barn och unga erfarenheter av delaktighet och en möjlighet att få ändringar till stånd i den egna boende- och livsmiljön. För det andra ville man stärka samfundskänslan och en verksamhetskultur baserad på diskussion i skolor och ungdomsgårdar. För det tredje ville man med verksamheten medverka till att barn och unga får möjlighet att delta i utvecklandet av servicen och i det samhällliga beslutsfattandet i Helsingfors. Verksamheten hade således samhällliga, medborgarrättsliga och pedagogiska utgångspunkter. Strategin i Ung Röst på Stan tillämpades i skolor, i det lokala ungdomsarbetet och på hela stadens nivå (Autio ym. 2008).

Men man var inte nöjda med Ung Röst på Stan. Man ville göra systemet för påverkan mera långsiktigt, och man ville i högre grad stöda de ungas eget initiativ. I samband med bedömning-

Hesan Nuorten Ääni -toimintaan ei kuitenkaan oltu tyytyväisiä. Vaikuttamisjärjestelmää haluttiin kehittää Hesan Nuorten Ääni -toimintaa pitkäjänteisemmäksi, ja nuorten oma-aloitteellisuutta haluttiin tukea entistä enemmän. Vaikuttamisjärjestelmän arvioinnin yhteydessä pohdittiin myös nuorisovaltuuston perustamista Helsinkiin. Vaikka nuorisovaltuustot toimivatkin parhaimmillaan demokratiakouluina ja tuovat esiin nuorten asioita päätöksentekijöille, koettiin nuorisovaltuustojen toiminnan ongelmiksi muun muassa sen aikuislähtöisyys, vaikuttamisen taitojen karttumisen vain harvoille ja nuorten moninaisuuden huomiotta jättäminen. (Helsingin kaupungin hallitus 2011a)

Vuonna 2011 perustettiin uusi nuorten vaikuttamisjärjestelmä Ruuti, joka korvasi Hesan Nuorten Ääni -toiminnan. Uuden järjestelmän tavoitteena on edistää nuorten kuulemistä edelleen ja varmistaa säännönmukainen ja jatkuva keskustelu nuorten ja päätöksentekijöiden välillä. Tavoitteena on ottaa nuoret mukaan jo heitä koskevien asioiden valmisteluvaiheessa siten, että osallisuus- ja vaikuttamistoimintaan voivat osallistua kaikenlaiset nuoret heille sopivalla tavalla. (Helsingin kaupunginhallitus 2011a) Ruuti koostuu nuorisoasiainkeskuksen ja opetusviraston vuosittain järjestettävistä tilaisuuksista: Ruuti-oppilaskuntapäivistä, RuutiExposta, Ylipormestarin oppilaskuntapäivistä ja päättäjätapaamisesta. Lisäksi Ruutiin kuuluu nuorten omia toimintaryhmiä, Ruudin ydinryhmä, koulujen oppilaskunnat ja osallisuusryhmät sekä ruuti.net internet-sivut. Tärkeintä Ruuti-toiminnassa on innostaa ja rohkaista nuoria tekemään ja toimimaan itse. (Turkia 2012) Uuden järjestelmän käyttöönotosta tehtiin päätös kesäkuussa 2011 (Helsingin kaupungin hallitus 2011b).

Vaikuttamisjärjestelmän suosio Helsingissä 2011

Nuoret Helsingissä 2011 -tutkimuksen kysely toteutettiin keväällä 2011, jolloin Ruuti ei ollut vielä täydessä toiminnassa. Tämän tutkimuksen

en av påverkningssystemet övervägdes också att grunda ett ungdomsfullmäktige i Helsingfors. Men trots att ungdomsfullmäktigen då de är som bäst fungerar som demokratiskolor och för fram de ungas sak för beslutsfattarna, upplevdes ungdomsfullmäktigenas verksamhet problematisk i den meningen att de initierats från vuxet håll, att påverkningssystemet ackumuleras hos bara ett fåtal och att de ungas mångfald inte tas i betraktande (Helsingfors stadsstyrelse 2011a).

År 2011 inrättades Ruuti (finska för krut), ett nytt system för ungt påverkande, i stället för Ung Röst på Stan. Syftet med det nya systemet är att ytterligare främja hörandet av de unga och trygga en regelmässig och varaktig dialog mellan de unga och beslutsfattarna. Målet är att få med de unga redan i beredandet av ärenden som angår dem på så vis att alla slags unga kan delta i delaktighets- och påverkningssystemet på ett sätt som passar dem själva (Helsingfors stadsstyrelse 2011a). Ruuti består av årliga träffar ordnade av stadens ungdomscentral resp. utbildningscentral, nämligen Ruutis elevkårsdagar, RuutiExpo, Överborgmästarens elevkårsdagar och en träff med beslutsfattare. Dessutom omfattar Ruuti egna aktionsgrupper för unga, Ruutis kärntrupp, elevkårerna och delaktighetsgrupperna i skolorna samt internetsajten ruuti.net. Det viktigaste i Ruutis verksamhet är att entusiasmera och uppmuntra de unga att verka och agera på egen hand (Turkia 2012). Beslut om att ta det nya systemet i bruk fattades i juni 2011 (Helsingfors stadsstyrelse 2011b)

Påverkningssystemets popularitet i Helsingfors 2011

Själva enkäten i undersökningen Ung i Helsingfors 2011 gjordes våren 2011, då Ruuti ännu inte verkade fullt ut. Av de tolv svarsalternativen, som gällde ungas möjligheter till deltagande och påverkning hänför sig fyra (de öppna forumen, planeringen av verksamheten vid ungdomsgårdarna, påverkningssystemet för unga, samt elevkårsverksamheten) till Hesan Nuorten Ääni –

nuorten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia koskevista kahdestatoista vastausvaihtoehdosta neljä (Avoimet Foorumit, nuorisotalojen toiminnan suunnittelu, nuorten vaikuttajaryhmät, oppilaskuntatoiminta) liittyvät Hesän Nuorten Ääni -toimintaan. Nuorisotalojen toiminnan suunnittelu, vaikuttajaryhmät ja oppilaskuntatoiminta ovat ajankohtaisia vaikuttamismahdollisuuksia myös uudessa vaikuttamisjärjestelmässä. Tässä artikkelissa esitetään vain ne otoksessa nähtävät erot, jotka toteutuvat myös perusjoukossa vähintään 95 prosentin todennäköisyydellä ($p < 0,05$).

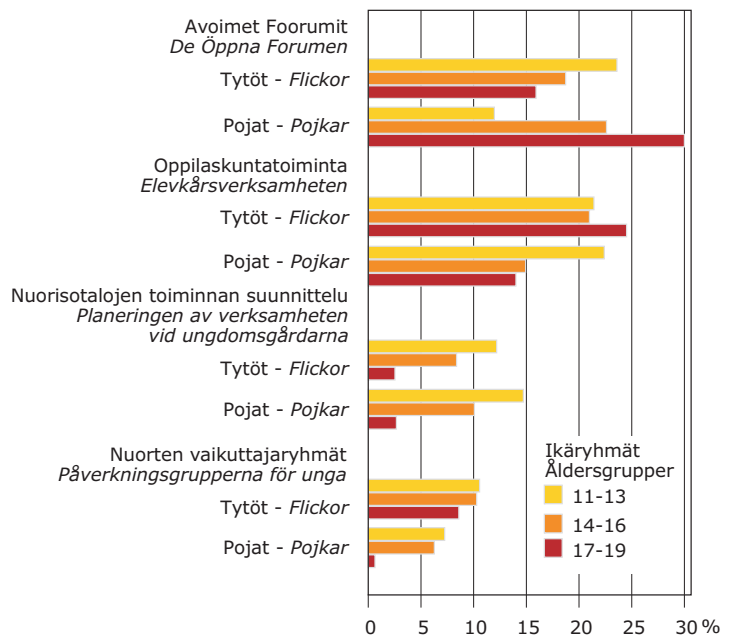
Koko vastaajajoukkoa tarkasteltaessa viidesosa oli osallistunut Avoimiin Foorumeihin ja koulujen oppilaskuntatoimintaan (ks. taulukko 1). Nämä kaksi vaikuttamiskanavaa olivat kaikista annetuista vaikuttamisen vaihtoehdoista yleisimmät. Mielenkiintoista tuloksissa oli se, että poikien osallistuminen Avoimiin Foorumeihin oli sitä yleisempää mitä vanhemmasta ikäluokasta oli kyse, kun taas tyttöjen kohdalla tilanne oli päinvastainen. Poikien osallistuminen oppilaskuntatoimintaan kuitenkin väheni iän karttuessa (ks. kuvio 1). Voidaan todeta, että tytöt osallistuivat koulujen oppilaskuntatoimintaan poikia jonkin verran yleisemmin. Avoimet Foorumit oli tarkoitettu yläasteiden, lukioiden ja ammatillisten oppilaitosten oppilaille. Näin ollen nuorimmat vastaajat eivät ole voineet osallistua tähän vaikuttamisen tapaan olemalla itse paikalla. Nuorimmat vastaajat ovat toki voineet kokea osallistuvansa Avoimiin Foorumeihin koulusta ja luokasta käsin. Luokassa on voitu esimerkiksi keskustella luokan omasta kehittämisideasta, jota on toivottu vietävän eteenpäin Avoimiin Foorumeihin asti – tämä voi koskea myös osaa vanhemmista vastaajista.

Ung röst på stan. Men planeringen av verksamheten vid ungdomsgårdarna, påverkningsgrupperna och elevkärsverksamheten är aktuella påverkningsmöjligheter även i det nya påverkningsystemet. I föreliggande artikel framförs bara de skillnader i urvalet som med högst 95 procents sannolikhet finns även i populationen ($p < 0,05$).

Av samtliga svarande hade en femtedel deltagit i de öppna forumen och elevkärsverksamheten i skolorna (se Tabell 1). Dessa var de vanligaste påverkningskanaler som uppgavs. Ett intressant rön var att pojkar deltog desto aktivare i de öppna forumen ju äldre de var, medan läget bland flickor var det motsatta. Men bland pojkarna minskade deltagandet i elevkärsverksamheten med åldern (se figur 1.) Vi kan konstatera att flickorna i något större omfattning än pojkarna deltog i elevkärsverksamheten i skolorna. De öppna forumen var avsedda för elever i högstadieskolor, gymnasier och yrkesläroanstalter. Därför har de allra yngsta enkätsvararna inte kunnat del-

Kuvio 1. Tyttöjen ja poikien osallistuminen eri vaikuttamiskanaviin ikäryhmittäin tarkasteltuna, (%)

Figur 1. Flickors och pojkars deltagande via olika påverkningskanaler åldersgruppsvis, (%)

Taulukko 1. Eri vaikutusmahdollisuuksiin osallistuminen, (%)
Tabell 1. Deltagande i olika påverkningsmöjligheter (%)

	Yhteensä Totalt	Tytöt Flickor	Pojat Pojkar	Suomenkieliset Finskspråkiga	Ruotsinkieliset Svenskspråkiga	Valtaväestö Majoritets- befolkningen	Ulkomaalaistaustaiset De med utländsk bakgrund
Avoimet Foorumit De Öppna Forumen	20	21	20	21	13	20	27
Oppilaskuntatoiminta Elevkårsverksamheten	20	22	18	19	25	21	21
Nettiadressit Adresser på webben	19	21	17	19	20	20	20
Erialaisten kampanjat Olika kampanjer	14	16	12	14	19	14	18
Lehtien mielipidesivut ja yleisöosastot							
Insändarspalten etc. i tidningar	10	12	7	10	6	10	10
Nuorisotalojen toiminnan suunnittelu							
Planering av verksamheten vid ungdomsgårdarna	10	9	10	10	5	9	16
Ostosvalinnat ja boikotit Köpbeteende och bojkotter	10	11	8	10	7	10	9
Taiteellinen ilmaisu Konstnärligt uttryck	9	11	6	9	10	9	12
Nuorten vaikuttajaryhmät Unga påverkargrupper	8	10	5	9	4	8	11
Mielenosoitukset Demonstrationer	6	5	7	6	5	6	10
Järjestöjen vaikuttamistoiminta							
Päverkande via föreningar	5	5	5	5	7	4	8
Politiittiset nuorisojärjestöt							
Politiska ungdomsorganisationer	3	3	3	3	4	3	5
N	1399	782	617	1206	193	1098	225

Avoimiin Foorumeihin osallistumisen 20 prosentin osuus on yllättävän suuri. Marraskuussa 2010 järjestettyyn Avoimeen Foorumiin osallistui 320 nuorta 62 koulusta ja oppilaitoksesta (Nuorisoasiainkeskus 2010, 14), mikä ei vastaa kyselystä saatua tulosta.

Avoimiin Foorumeihin osallistuminen oli yleisempää suomen- kuin ruotsinkielisten vastaajien joukossa (21 prosenttia/13 prosenttia). Avoimet Foorumit järjestettiin sekä suomeksi että ruotsiksi. Ruotsinkielisillä nuorilla on siten ollut mahdollisuus osallistua kokouksiin omalla äidinkielellään. Ulkomaalaistaustaisista nuorista reilu neljännes ja valtaväestöä edustavista nuorista viidennes oli osallistunut Avoimiin Foorumeihin.

Avoimien Foorumeiden ja oppilaskuntatoiminnan lisäksi nuorten vaikuttamisjärjestelmään liittyvät nuorisotalojen toiminnan suunnittelu ja nuorten vaikuttajaryhmät. Nuorisotalojen toiminnan suunnitteluun oli osallistunut kymmenesosa vastaajista ja nuorimmat yleisemmin kuin vanhimmat vastaajat. Nuorisotalojen suunnittelussa mukana olleita oli enemmän suomen- kuin ruotsinkielisten koulujen vastaajien joukossa (10 prosenttia/5 prosenttia). Ulkomaalais-

ta i detta påverkningsätt genom att själva vara på plats. Visserligen har de yngsta svararna kunnat uppleva att de deltagit i de öppna forumen utgående från skolan och klassen. Som exempel har man i klassen kunnat diskutera t.ex. en utvecklingsidé som klassen själv hittat på och som man hoppats kunna föras vidare ända till de öppna forumen. Detta kunde också gälla för en del av de äldre svararna.

Att hela 20 procent uppgav sig ha deltagit i de öppna forumen är förvånande. Deltagarantalet vid det öppna forum som hölls i november 2010 var nämligen 320 unga från 62 skolor och läroinrättningar (Ungdomscentralen 2010, 14), vilket inte stämmer överens med enkätroten.

Deltagande i de öppna forumen var vanligare bland finsk- än svenskspråkiga svarare (21 procent mot 13 procent). De öppna forumen hölls både på finska och på svenskas. De svenskspråkiga unga hade alltså möjlighet att delta i mötena på sitt eget modersmål. Av ungdomarna med invandrarbakgrund hade en dryg fjärdedel deltagit i de öppna forumen, av majoritetsbefolkningens ungdomar en femtedel.

Förutom de öppna forumen och elevkårsverksamheten innefattar de ungas påverknings-

taustaiset olivat aktiivisempia nuorisotalojen toiminnan suunnittelussa kuin valtaväestöä edustavat nuoret (16 prosenttia/9 prosenttia).

Nuorten vaikuttajaryhmiin, esimerkiksi peruskouluikäisille suunnattuun alueelliseen vaikuttajaryhmään ANSA:an (Aktiiviset Nuoret Stadin Asialla) tai Nuorten Ääni -toimitukseen, oli osallistunut 8 prosenttia kaikista vastaajista. Nuorten vaikuttajaryhmissä toimiminen oli yleisempää 11–13-vuotiaiden ja 14–16-vuotiaiden kuin vanhimpien vastaajien keskuudessa. Vaikuttajaryhmiin osallistumisen hiipuminen iän karttuessa oli yleisempää poikien kuin tyttöjen keskuudessa. Tytöt olivat poikia selvästi aktiivisempia nuorten vaikuttajaryhmissä (10 prosenttia/5 prosenttia).

Nuorten osallisuus ainakin kouluissa on lisääntynyt. Oppilaiden mielipiteet otetaan nykyään paremmin huomioon kuin reilu kymmenen vuotta sitten. Täysin samaa tai samaa mieltä olevien nuorten osuus väittämästä ”Oppilaiden mielipiteet otetaan huomioon kouluntyön kehittämisessä” nousi kymmenessä vuodessa 36 prosentista 47 prosenttiin (Keskinen 2012).

Muut vaikuttamismahdollisuudet

Lähes viidennes nuorista oli osallistunut nettiadresseihin. Tämä oli kolmanneksi yleisin vaikuttamisen muoto. Mitä vanhemmasta ikäluokasta oli kyse, sitä useampi oli kirjoittanut nimensä nettiadressiin. Tytöt pyrkivät vaikuttamaan nettiadressilla poikia yleisemmin (21 prosenttia/17 prosenttia). Tässä yhteydessä voidaan pohtia sitä, mitä nuoret ymmärtävät nettiadressien olevan. Kokevatko nuoret esimerkiksi facebookin tykkäämiset ja ei-tykkäämiset nettiadresseihin osallistumisena?

Vastaajista 14 prosenttia oli pyrkinyt vaikuttamaan erilaisten kampanjoiden ja tapahtumien järjestämisellä. Tämä oli yleisempää tytöille kuin pojille (16 prosenttia/12 prosenttia). Tytöt olivat poikia aktiivisempia myös kirjoittamisessa lehtien mielipidepalstoille ja yleisönosastoille (12 prosenttia/7 prosenttia). Tytöille kirjoitta-

kanaler planeringen av verksamheten vid ungdomsgårdarna och de ungas påverkningsgrupper. I planeringen på ungdomsgårdarna hade en tiondel av svararna deltagit, de yngre mer allmänt än de äldre. Andelen var större (10 %) bland de finskspråkiga än de svenskspråkiga (5 %). De med utländsk bakgrund var aktivare med i planeringen vid ungdomsgårdarna än majoritetsbefolkningens unga (16 % mot 9 %).

Åtta procent av alla svarare hade deltagit t.ex. i ANSA (Aktiiviset Nuoret Stadin Asialla, en lokal påverkargrupp inriktad på grundskolelever) eller i redigerandet av Nuorten Ääni. Deltagande i påverkargrupper för unga var vanligare bland 11–13-åringar och 14–16-åringar än bland de äldsta svararna. Att deltagandet i påverkargrupper minskade med åldern var mera typiskt för pojkar än för flickor. Flickorna var klart aktivare än pojkarna i påverkargrupperna (10 % mot 5 %)

Åtminstone i skolorna har de ungas delaktighet ökat. Elevernas åsikter beaktas bättre idag än för drygt tio år sedan. Andelen svarare som hållit med om att elevernas åsikter beaktas vid utvecklandet av skolarbetet ökade på tio år från 36 procent till 47 procent (Keskinen 2012).

Övriga påverkningskanaler

Nästan en femtedel av de unga hade skrivit på adresser på webben. Detta var den tredje vanligaste påverkningsformen. Ju äldre ungdomarna var, desto flera hade gjort det. Påverkan genom att skriva på en webbadress var vanligare bland flickor än pojkar (21 % mot 17 %). Man bör i och för sig i detta sammanhang fråga sig vad de unga klassificerar som en webbadress. Räknas t.ex. gillande och ogillande på Facebook som deltagande i webbadresser?

14 procent av enkätsvararna hade försökt idka påverkan genom att ordna olika slags kampanjer och händelser. Detta var vanligare bland flickor än pojkar (16 % resp. 12 %). Även då det gällde att skriva insändare och till allmänhetens spalt var flickorna aktivare än pojkarna (12 % resp. 7 %). Och att skriva överlag är vanligare bland

minen ylipäänsä on yleisempää kuin pojille (Keskinen 2011). Yllättäen, mitä nuoremmasta ikäluokasta oli kyse, sitä useampi tyttö oli kirjoittanut mielipide- tai yleisönosastokirjoituksen. Nuoremmille tytöille ja pojillekin kynnys kirjoittamiselle ja etenkin omien kirjoitusten jakamiselle julkisesti voi olla matalampi kuin vanhemmille nuorille.

Kymmenesosa nuorista oli kiinnittänyt huomiota ostosvalintoihin tai boikotoinut jotakin tuotetta. Tämä oli sitä yleisempää mitä vanhemmasta nuoresta oli kyse. Etenkin tytöillä tuotteen boikotointi yleistyi iän myötä. Esimerkiksi graffitein tai muuten taiteellisesti oli ilmaissut itseään vajaa kymmenesosa vastaajista.

Lopuksi

Helsingin lasten ja nuorten vaikuttamisjärjestelmä on vielä kehitysvaiheessa. Nuorten osallisuus ja konkreettiset vaikuttamisen mahdollisuudet ovat vielä vähäisiä, eikä lasten ja nuorten osallisuus ole vielä täysin osana pysyviä toimintatapoja ja -malleja. Nuorisolain 8 § asettaman veloitteen täyttäminen ei kuitenkaan yksinään riitä. Kuinka moni lapsi tai nuori käyttäisi vaikuttamisjärjestelmän tuoman mahdollisuuden hyväkseen, vaikka se tuotaisiin tarjottimella eteen? Veloitteen täyttämisen lisäksi tarvitaan lisää kannustusta. Se, miten saada kaikenlaiset lapset ja nuoret osaksi päätöksentekoprosessia, on haastava tehtävä.

Anna Sofia Nyholm toimii projektitutkijana Helsingin kaupungin tietokeskuksessa.

flickor än bland pojkar (Keskinen 2011). Överraskande nog var det desto vanligare bland flickor att ha skrivit insändare ju yngre de var. För yngre flickor och även pojkar kan tröskeln att skriva och dela med sig av särskilt sina egna skrifter i offentligheten vara lägre än för äldre ungdomar.

En tiondedel av de unga hade fäst uppmärksamhet vid vad de väljer att köpa eller rentav bojkottat vissa produkter. Detta var desto vanligare ju äldre ungdomarna var. I synnerhet bland flickor blev bojkottande av varor vanligare med åldern. Konstnärligt genom t.ex. graffitin hade en knapp tiondedel uttryckt sig.

Slutkläm

I Helsingfors är systemet för barns och ungas påverkande ännu under utveckling. Delaktighet och konkreta påverkningsmöjligheter är fortfarande ringa, och barns och ungas delaktighet är inte ännu helt en del av de etablerade verksamhetssätten och -modellerna. Men att uppfylla den förpliktelse som uttrycks i 8 § i Ungdomslagen är inte nog i sig. Hur många barn eller unga skulle gripa de tillfällen till påverkan som påverkningsystemet ger, även om de serverades på bricka? Förutom att uppfylla lagens förpliktelse behövs också ökad uppmuntran. Att få alla slags barn och unga med i beslutsfattandeprocessen är en utmanande uppgift.

Anna Sofia Nyholm verkar som projektforskare vid Helsingfors stads faktacentral

Lähteet: | Källor:

Autio, Kirsi & Hiillos, Leena & Mattila, Pirjo & Keskinen, Vesa (2008). Hesän Nuorten Ääni – Kuuluuko se? Nuorten osallisuus- ja demokratiahankkeen toimintatapoja ja nuorten kokemuksia. Teoksessa Bäcklund Pia (toim.): Helsingiläisten käsityksiä osallisuudesta. Helsingin kaupungin tietokeskus, tutkimuskatsauksia 2008:7. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus.

Helsingin kaupunki (2009). Helsingin kaupungin strategiaohjelma 2009–2012 <www.hel2.fi/taske/julkaisut/2009/Strategiaohjelma.pdf> 6.3.2012

Helsingin kaupunki (2011). Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2009–2012.

<<http://wellsinki.fi/hyvinvointisuunnitelma>> 16.3.2012

Helsingin kaupungin hallitus (2011a). Esityslista 13.6.2011 Sj/2. Helsingin kaupungin nuorten vaikuttamisjärjestelmän, Ruudin, käyttöön ottaminen. <<http://demokratia.hel.fi>> 7.3.2012

Helsingin kaupungin hallitus (2011b). Pöytäkirja 23/2011. 615 § Helsingin kaupungin nuorten vaikuttamisjärjestelmän, Ruudin, käyttöön ottaminen. <www.hel.fi> 14.3.2012

Keskinen, Vesa (2012). Koulunkäynti on nuorten työtä. Nuoret Helsingissä 2011 <www.hel2.fi/tietokeskus/Nuoret_helsingissa_2011/> 12.3.2012

Keskinen, Vesa (2011). Valokuvaus ja popmusiikin harrastaminen huippusuosituttua. Nuoret Helsingissä 2011 <www.hel2.fi/tietokeskus/Nuoret_helsingissa_2011/> 12.3.2012

Kuntalaki L 365/1995. <www.finlex.fi> 6.3.2012

Nuorisosiainkeskus (2010). Helsingin kaupunki. Toimintakertomus 2010. <http://nk.hel.fi/julkaisut/Toimintakertomus_2010.pdf> 20.3.2012

Nuorisolaki L 72/2006. <www.finlex.fi> 6.3.2012

Suomen perustuslaki L 731/1999. <www.finlex.fi> 8.3.21012

Turkia, Heini (2012). heini.turkia(at)hel.fi. Henkilökohtainen sähköpostiviesti 13.3.2012

YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista. <www.unicef.fi/Lapsen_oikeuksien_sopimus_koko> 6.3.2012

Maahanmuutto ja nuorten syrjäytymisriskit pääkaupunkiseudulla

Invandring och de ungas marginaliseringsrisker i Huvudstadsregionen

**Pääkaupunkiseudulla asuu 14 400 sel-
laista 15–29-vuotiaista kouluttamatonta
nuorta, jotka eivät ole töissä eivätkä
opiskele. Heistä 41 prosenttia on ulko-
maalaistaustaisia. Koko maan ”tilasto-
jen ulkopuolista nuorista” joka neljäs on
maahanmuuttaja. Artikkelissa katso-
taan, ketkä maahanmuuttajanuoret ovat
erityisen suuressa vaarassa syrjäytyä.
Artikkelissa tutkitaan myös, miten eri
kansalaisuusryhmien määrä on muuttu-
nut koko maassa ja pääkaupunkiseudul-
la ajanjaksolla 1990–2010. Tällä vuosi-
kymmenellä pääkaupunkiseudun ulko-
maalaisväestön määrä kaksinkertaistuu.
Muuttovoitto lisää tarjolla olevan työ-
ikäisen väestön määrää selvästi, mutta
se vaatii myös runsaita kotouttamis- ja
työllistämistoimenpiteitä.**

Artikkelissa tarkastellaan ulkopuolisiksi jääneitä
nuoria, jotka on rajattu seuraavilla kriteereillä:

- ikä on välillä 15–29 vuotta,
- ei muuta koulutusta kuin perusaste (maahan
muuttaneiden koulutustasosta on harvoin tie-
toa, joten osa heistä joutuu aiheettomasti
kouluttamattomien luokkaan)

**I Huvudstadsregionen bor det 14 400
sådana utbildade 15–29-åringar som
varken förvärvsarbetar eller studerar.
41 procent av dem har utländsk bak-
grund. Av alla unga i Finland som är ”ut-
anför statistiken” är var fjärde invandra-
re. I artikeln tittar vi på vilka invandrar-
unga som löper särskilt stor risk att mar-
ginaliseras. Artikeln undersöker också
hur olika medborgargrupperns numerär
förändrades i hela landet och i Huvud-
stadsregionen under tiden 1990–2010.
Under innevarande årtionde fördubblas
invandrarbefolkningen i Huvudstadsre-
gionen. Flyttningsöverskottet ökar klart
utbudet på invånare i arbetsför ålder,
men det kräver också mycket integre-
rings- och svsselsättningsåtgärder.**

Artikeln synar ungdomar som blivit utanför, som
definieras enligt följande kriterier:

- ålder mellan 15 och 29 år
- ingen annan utbildning än grundnivån (det
finns sällan uppgifter om de invandrades ut-
bildningsnivå, så en del av dem klassificeras
obefogat som utbildade)
- uppgifter saknas om vederbörandes verksam-
het (förvärvsarbetar inte, studerar inte, är inte

- toiminnasta ei tietoja (henkilö ei ole työssä, ei opiskele, ei ole ei eläkkeellä eikä varusmiespalvelussa) ja lisäksi
- naisista on poistettu alle 7-vuotiaiden lasten äidit (joista noin puolet on perhevapailla)
- ulkomaalaistaustaiset on eroteltu äidinkielen mukaan (kotimaisia kieliä ovat suomi, ruotsi ja saame ja vieraita kieliä kaikki muut).

Tällä rajauksella Suomessa on 15–29-vuotiaita kotimaisia 946 700 ja vieraskielisiä 60 700. Ulkopuolisten tai syrjäytyneiden ryhmässä voi olla mukana esimerkiksi kolmannella sektorilla toimivia, pääsykokeisiin lukevia, lapsiensa tai vanhempiensa omaishoitajia, sellaisia maasta muuttaneita, jotka eivät ole tehneet muuttoilmoitusta, sellaisia sairaita, jotka eivät jaksaa työskennellä, mutta sairaus ei oikeuta työkyvyttömyyseläkkeeseen, ”pimeän työntekijöitä” jne. Muutenkin rajauksesta voi keskustella. Selvää on, että ulkopuolisia on myös 30 vuotta täyttäneissä ja osa tutkintoja suorittaneistakin jää eri syistä työelämän ulkopuolelle. Ammatillisen tutkinnon suorittaneita, mutta ilman työtä olevia, tarkastellaan työn saamisen tai työttömyyden näkökulmasta eikä heitä pidetä syrjäytyneinä.

Ulkopuolisten ryhmässä on enemmän sellaisia, jotka eivät ole onnistuneet löytämään opiskelupaikkaa kuin niitä, joilla ei ole työpaikkaa. Kouluttamattoman nuoren olisikin ensisijaisesti yrittävä opiskella kuin hakea työtä. Kaikkiaan 52 400 nuoresta 19 000 on työttömiä. Yleensä peruskoulun varaan jääneitä nuoria ei katsotaan työttömiksi työnhakijoiksi vaan työvoimaviranomaiset ohjaavat heitä koulutukseen. Ne, jotka ”hyväksytään” työttömiksi, ovat ainakin pyrkinneet opiskeluun tai sitten ovat olleet aikaisemmin töissä, jolloin heidän työsuhteensa on päättynyt. Ulkopuolisiksi jääneistä nuorista 14 400 eli 27,4 prosenttia asuu pääkaupunkiseudulla. Seudun väestöosuus on 22, 4 prosenttia. Kaikista maan syrjäytyneistä nuorista 9 000 eli 17 prosenttia, asuu Helsingissä, kymmenen prosenttia Espoossa ja Vantaalla, 7 prosenttia muissa

pensionerad eller i värnpliktstjänst) och dessutom

- har från kvinnorna valts bort mödrarna till under 7-åriga barn (varav ca. hälften är på familjeledighet)
- de med utländsk bakgrund har specificerats enligt modersmål (inhemska språk är finska, svenska och samiska, medan alla andra är utländska).

Med denna avgränsning finns det i Finland 946 700 inhemska 15–29-åringar och 60 700 utländska. De utanförstående eller marginaliserades grupp kan inbegripa t.ex. sådana personer som antingen verkar inom tredje sektorn, läser på inträdesförhör, som är närståendevärdare för egna barn eller föräldrar, sådana utvandrare som inte gjort flyttanmälan, sådana sjuka som inte orkar arbeta men vars sjukdom inte berättigar till invalidpension, ”gråjobbare” etc. Och även i övrigt kan avgränsningen diskuteras. Det är helt klart att det finns utanförstående även bland dem som fyllt 30, och t.o.m. en del av dem som avlagt examen kan av olika orsaker bli utanför arbetslivet. De som avlagt yrkesexamen men inte fått arbete analyseras ur sysselsättnings- eller arbetslöshetssynvinkel och betraktas inte som marginaliserade.

I gruppen utanförstående finns mera sådana som inte har lyckats finna studieplats än sådana som inte har jobb. Så en utbildad ung borde snarare försöka studera än söka jobb. Av sammanlagt 52 400 unga är 19 000 arbetslösa. I allmänhet betraktas sådana unga som gått bara grundskolan inte som arbetslösa arbetssökande, utan arbetskraftsmyndigheterna hänvisar dem till utbildning. De som ”godkänns” som arbetslösa har åtminstone försökt komma in på studier eller alternativt jobbat någon gång tidigare, varvid deras arbetsförhållande upphört. Av de utanförstående ungdomarna bodde 14 400, alias 27,4 procent i Huvudstadsregionen (vars andel av Finlands befolkning är 22,4 %). Av alla marginaliserade unga i Finland bor 9 000 alias 17 procent i Helsingfors,

Helsingin seutukunnan kunnissa ja loput 72,6 prosenttia Suomen muissa kunnissa.

Pääkaupunkiseudun syrjäytyneissä nuorissa paljon maahanmuuttajia

Koko maan syrjäytyneistä on ulkomaalaistaustaisia 23,5 prosenttia ja pääkaupunkiseudulla 40,7 prosenttia. Helsingissä ulkomaalaistaustaisten osuus on 44 prosenttia, Espoossa 38,5 ja Vantaalla 31,4. Syrjäytyminen on siis pääkaupunkiseudulla selvästi enemmän maahanmuuttajien ongelma kuin maassa keskimäärin. Pääkaupunkiseudun syrjään jääneistä naisista on vielä suurempi osa maahanmuuttajataustaisia kuin miehistä, Helsingin syrjäytyneistä naisista lähes puolet on vieraskielisiä. Suurempien osuuksien selitys lienee se, että pääkaupunkiseudun kuntiin on kertynyt keskimääräistä enemmän maahanmuuttajia ja heidän lapsiaan, jolloin heitä on enemmän syrjäytyneissäkin.

Ulkopuolisuuden riskiä mitataan ulkopuolisten osuudella kaikista eri alueiden nuorista. Koko maassa on 15–29-vuotiaita nuoria 1 006 000, josta opiskelun ja työelämän ulkopuolella on 52 400 eli 5,7 prosenttia. Pääkaupunkiseudulla syrjään jäämisen riski on 6,4 ja Helsingissä 6,7 prosenttia eli hieman keskimääräistä korkeampi. Ero johtuu kokonaan ulkomaalaistaustaisen väestön keskimääräistä suuremmasta määrästä pääkaupunkiseudulla.

Ulkomaalaistaustaisten syrjään jäämisen riski on moninkertainen kantaväestöön verrattuna. Kantaväestön syrjäytymisriski on 4,2 prosenttia ja ulkomaalaistaustaisten 20,4 prosenttia eli viisinkertainen. Helsingin riski on seudun korkein 23 prosenttia ja Espoon matalin 16,3 prosenttia. Kantaväestön riski Helsingissä on 4,3 ja Espoossa 3,7, joka on hieman maan keskitasoa alempi. Kantaväestön miesten syrjäytymisriski on koko maassa ja kaikissa pääkaupunkiseudun kunnissa 2–3 prosenttiyksikköä korkeampi kuin naisten riski. Ulkomaalaistaustaisilla miesten ja naisten ero on suurempi, neljä – viisi prosenttiyksikköä.

tio procent i Esbo och Vanda, 7 procent i övriga kommuner i Helsingfors regionkommun och de återstående 72,6 procent i någon annan finländsk kommun.

Många invandrare bland de marginaliserade unga i Huvudstadsregionen

Av de marginaliserade i hela landet har 23,5 procent utländsk bakgrund. I Huvudstadsregionen är denna andel 40,7 procent. I Helsingfors är den 44 procent, i Esbo 38,5 procent och i Vanda 31,4 procent. Således är marginalisering ett problem för invandrare i klart högre grad i Huvudstadsregionen än i Finland i genomsnitt. I Huvudstadsregionen är invandrarnas marginaliseringsandel ännu större bland kvinnor än bland män: av de marginaliserade kvinnorna i Helsingfors har nästan hälften ett utländskt modersmål. Förklaringen till de större andelarna torde vara att det i Huvudstadsregionens kommuner samlats mera invandrare och deras barn än genomsnittet, varvid det finns mera av dem även bland de marginaliserade.

Risken för utanförskap mäts med andelen unga som är utanförstående i ett område. I hela Finland är antalet 15–29-åringar 1 006 000, varav 52 400 alias 5,7 procent varken studerar eller förvärvsarbetar. I Huvudstadsregionen är risken för att bli utanför 6,4 och i Helsingfors 6,7 procent, dvs. lite större än genomsnittet. Skillnaden beror helt på att andelen invånare med utländsk bakgrund är större i Huvudstadsregionen än i landet som helhet.

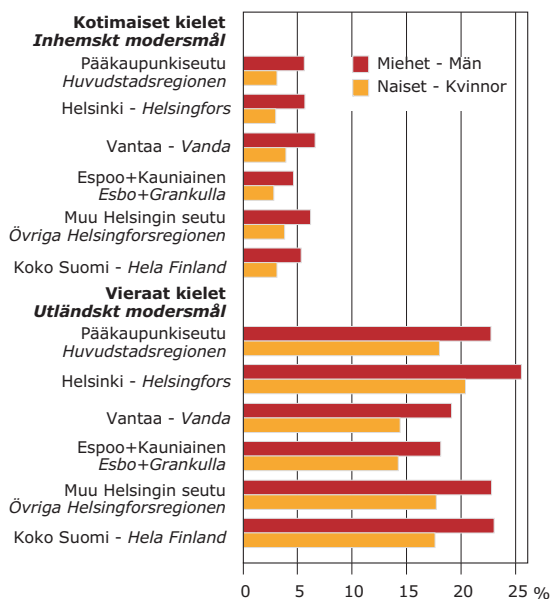
Bland dem med utländsk bakgrund är risken att hamna utanför femdubbel jämfört med ursprungsbefolkningen: för ursprungsbefolkningen är risken 4,2 procent men för dem med utländsk bakgrund 20,4 procent. I Helsingfors är risken störst i regionen, 23 procent, och i Esbo minst, dvs. 16,3 procent. Risken bland ursprungsbefolkningen är 4,3 procent i Helsingfors och 3,7 procent i Esbo, vilket är lite under medelnivån i hela landet. Bland ursprungsbefolkningen är marginaliseringsrisken i hela landet och alla

Taulukko 1. Opiskelun ja työllisyyden ulkopuolella olevat 15–29-vuotiaat kouluttamattomat nuoret
Tabell 1. 15–29-åringar utbildade unga som varken studerar eller förvärvsarbetar

	Yhteensä Sammanlagt			Vieraskielisten osuus Andelen personer med främmande språk			Riskit Risk		
	Yhteensä Sammanlagt	Miehet Män	Naiset Kvinnor	Yhteensä Sammanlagt	Miehet Män	Naiset Kvinnor	Yhteensä Sammanlagt	Miehet Män	Naiset Kvinnor
Yhteensä Sammanlagt									
Pk-seutu HS-reg.	14 353	8 695	5 658				6,4	7,9	4,9
Helsinki Helsingfors	8 937	5 349	3 588				6,7	8,5	5,1
Vantaa Vanda	2 670	1 627	1 043				6,7	8,2	5,2
Espoo, Kaunainen Esbo, Grankulla	2 746	1 719	1 027				5,3	6,3	4,2
Muu Hgin seutu Övriga Hforsreg.	3 436	2 141	1 295				5,7	6,8	4,4
Suomi yht. Hela Finland	52 411	32 871	19 540				5,2	6,4	4,0
Kotimaiset Inhemiska									
Pk-seutu HS-reg.	8 518	5 376	3 142	59,3	61,8	55,5	4,3	5,6	3,1
Helsinki Helsingfors	4 994	3 137	1 857	55,9	58,6	51,8	4,3	5,7	3,0
Vantaa Vanda	1 834	1 153	681	68,7	70,9	65,3	5,3	6,6	3,9
Espoo, Kaunainen Esbo, Grankulla	1 690	1 086	604	61,5	63,2	58,8	3,7	4,6	2,8
Muu Hgin seutu Övriga Hforsreg.	2 925	1 854	1 071	85,1	86,6	82,7	5,0	6,2	3,8
Suomi yht. Hela Finland	40 117	25 662	14 455				4,2	5,3	3,1
Vieraskieliset Med främmande språk									
Pk-seutu HS-reg.	5 835	3 319	2 516	40,7	38,2	44,5	20,4	22,7	18,0
Helsinki Helsingfors	3 943	2 212	1 731	44,1	41,4	48,2	23,0	25,5	20,4
Vantaa Vanda	836	474	362	31,3	29,1	34,7	16,7	19,1	14,4
Espoo, Kaunainen Esbo, Grankulla	1 056	633	423	38,5	36,8	41,2	16,3	18,1	14,2
Muu Hgin seutu Övriga Hforsreg.	511	287	224	14,9	13,4	17,3	20,3	22,8	17,7
Suomi yht. Hela Finland	12 294	7 209	5 085	23,5	21,9	26,0	20,4	23,0	17,6

Kuvio 1. Nuorten 15–29-vuotiaiden ulkopuolisuusriski sukupuolen mukaan 2010

Figur 1. Risken för utanförskap bland 15-29-åringar enligt kön 2010

kommuner i Huvudstadsregionen 2–3 procentenheter större bland män än bland kvinnor. Bland dem med utländsk bakgrund är skillnaden mellan mäns och kvinnors risk större: fyra-fem procentenheter.

I Åbos regionkommun är marginaliseringsrisken bland inhemska unga på nästan samma nivå som i Helsingforsregionen, men i Tammerfors, Uleåborgs, Jyväskylä och Kuopio regioner är risken lite mindre än i Helsingforsregionen.

Stora skillnader i marginaliseringsrisk enligt språkbakgrund

Risken för marginalisering bland dem med främmande språk varierar stort beroende på språkbakgrunden. Bäst till det finländska samhället integrerar sig de med modersmålet swahili, nepalesiska, amhara (etiopiskt språk), ukrainska, vietnamesiska, tagalog (filippinskt språk) samt ryska. Av dem är högst 10 procent utanförstående. Av albanerna, kineserna och ungrarna är 11 procent

Turun seutukunnassa kotimaisten nuorten syrjäytymisriski on lähes samalla tasolla kuin Helsingin seudulla, mutta Tampereen, Oulun, Jyväskylän ja Kuopio seuduilla riskit ovat hieman alempia kuin Helsingin seudulla.

Syrjäytymisvaarassa suuria eroja kielitaustan mukaan

Vieraskielisten riskit vaihtelevat erittäin paljon kielitaustan mukaan. Parhaiten suomalaisen yhteiskuntaan integroituvat suahilin, nepalin, amharan (etiopialainen kieli), ukrainan, vietnamin, tagalogin (filippiiniläinen kieli) sekä venäjän puhujat. Ulkopuolella olevia on korkeintaan kymmenen prosenttia. Albaaneista, kiinalaista ja un-

på sidan om och av esterna 16 procent. Bland de unga i Huvudstadsregionen har integreringen varit svag bland kurder och somalier, med 30 procent utanförstående. Ännu sämre har integreringen varit bland dem med modersmålet spanska, franska och italienska, med en tredjedel av ungdomarna utan jobb eller studieplats. Dessa språkgrupper är inte särskilt stora, men det är svårt att förklara vad den stora andelen utanförstående beror på. Kanske dessa europeiska unga har koncentrerats starkt till Huvudstadsregionen. Om de kan bara sitt eget lands språk kan det bli svårt att få arbets- eller studieplats. Kan det tänkas att den försämrade ekonomin i t.ex. Italien

Taulukko 2. Pääkaupunkiseudun 15–29-vuotiaat äidinkielen mukaan 2010 ja niistä ulkopuolisten osuus
Tabell 2. 15–29-åringarna i Huvudstadsregionen enligt modersmål 2010, och andelen utanförstående bland dem

	Yhteensä	Sammanlagt	Miehet	Män	Naiset	Kvinnor	Yhteensä	Sammanlagt	Miehet	Män	Naiset	Kvinnor
Yhteensä	225 152		110 301		114 851		5,4		6,9		4,0	
Suomi	183 797	Finska	89 382		94 415		3,7		4,9		2,5	
Ruotsi	12 689	Svenska	6 264		6 425		2,6		3,1		2,1	
Suahili	179	Swahili	97		82		5,0		5,2		4,9	
Nepali	373	Nepalesiska	287		86		6,2		3,5		15,1	
Amhara	271	Amhara	193		78		7,4		8,3		5,1	
Ukraina	148	Ukrainska	57		91		8,1		5,3		9,9	
Vietnam	981	Vietnamesiska	413		568		8,2		10,2		6,7	
Tagalog	196	Pilipino	68		128		9,7		10,3		9,4	
Venäjä	5 550	Ryska	2 476		3 074		10,3		13,4		7,8	
Albania	1 020	Albanska	562		458		10,8		12,1		9,2	
Kiina	1 457	Kinesiska	665		792		11,2		10,5		11,7	
Urdu	250	Urdu	174		76		11,6		13,2		7,9	
Unkari	146	Ungerska	73		73		11,6		13,7		9,6	
Bengali	320	Bengaliska	212		108		11,9		9,9		15,7	
Eesti	3 442	Viro	1 682		1 760		15,6		19,7		11,6	
Persia	729	Persiska	390		339		16,0		18,2		13,6	
Romania	170	Rumänska	80		90		16,5		18,8		14,4	
Muut kielet	2 918	Övriga språk	1 546		1 372		17,1		18,2		15,9	
Puola	223	Polska	99		124		17,5		20,2		15,3	
Englanti	1 605	Engelska	933		672		20,0		19,9		20,1	
Arabia	924	Arabiska	515		409		20,6		24,7		15,4	
Turkki	492	Turkiska	309		183		22,2		22,3		21,9	
Hindi	231	Hindi	141		90		22,5		19,9		26,7	
Thai	441	Thailändska	117		324		23,4		22,2		23,8	
Portugali	280	Portugisiska	158		122		25,4		25,3		25,4	
Tamili	209	Tamilska	121		88		25,4		19,0		34,1	
Lingala	159	Lingala	74		85		25,8		28,4		23,5	
Kurdi	1 189	Kurdiska	731		458		29,3		37,3		16,4	
Saksa	572	Tyska	224		348		30,8		30,8		30,7	
Somali	2 826	Somaliska	1 463		1 363		31,2		37,9		24,1	
Italia	212	Italienska	140		72		31,6		37,9		19,4	
Ranska	478	Franska	264		214		34,1		34,1		34,1	
Espanja	675	Spanska	391		284		34,4		34,0		34,9	

karilaisista 11 prosenttia on sivussa ja virolaisista 16 prosenttia. Pääkaupunkiseudun nuorista heikosti ovat integroituneet kurdit ja somalit, joista 30 prosenttia on ulkopuolisina. Vielä heitäkkin heikommin paikkansa ovat löytäneet sellaiset kieliryhmät kuin espanja, ranska ja italia, joiden nuorista kolmannes on vailla työ- tai opiskelupaikkaa. Nämä kieliryhmät eivät ole kovin suuria, mutta on vaikea selittää, mistä suuri ulkopuolisten osuus johtuu. Ehkä nämä eurooppalaiset nuoret ovat keskittyneet voimakkaasti pääkaupunkiseudulle. Jos he hallitsevat vain kotimaidensa kieliä, voi työ- tai opiskelupaikan hankkiminen olla vaikeaa. Näkykö esimerkiksi Italian ja Espanjan heikkenevä taloustilanne koulutamatommien nuorten ulkomaille muuttamisessa?

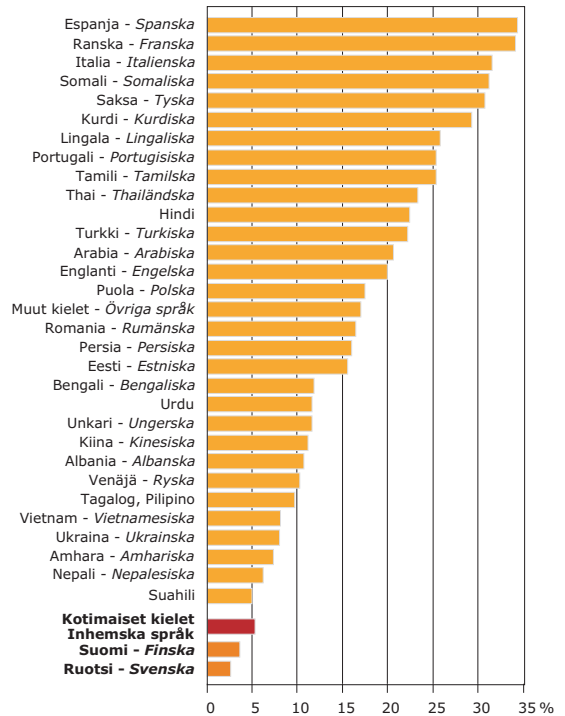
Ulkopuolisuus vähenee jonkin verran iän kasvaessa eli alle 20-vuotiailla se on korkeimmillaan yli 20 prosentissa ja alimmillaan 29-vuotiaina. Vantaalla ja Espoossa riski puolittuu tällä ikävälillä, mutta Helsingissä laskua ei ole yhtä paljon. Erot saattavat johtua ulkomaalaisväestön eri lähtöalueista. Ehkä Helsingin maahanmuuttajat ovat vaikeammin kotoutettavissa kuin Espoossa ja Vantaalla. Samanlainen lasku tapahtuu myös kantaväestöllä, joskin heillä riski lähtee viiden prosentin tasolta ja putoaa sitten pariin kolmeen prosenttiin. Kantaväestön lasku on hitainta Vantaalla ja nopeinta Espoossa ja Helsingissä. Tampereen ja Oulun riskit ovat samalla tasolla kuin Espoon ja Helsingin. (Taulukko 3)

Maahanmuutto kasvattaa eniten pääkaupunkiseudun väestöä

Ulkomaalaisväestön määrä on kasvanut varsinkin 2000-luvulla. Nyt Suomessa asuu 183 100 ulkomaan kansalaista. Suurin ryhmä on lähtöisin EU-maista (68 300) ja heistä puolet (34 000) on virolaisia. EU-maiden kansalaisilla on oikeus halutessaan muuttaa Suomeen. Osa maahanmuuttajista tulee Suomeen nimenomaan töihin, jolloin työpaikka on sovittu jo ennakolta. Heillä ei ole ongelmia, mutta heidän mahdollisilla per-

Kuvio 2. Pääkaupunkiseudun syrjäytymisen vaarassa olevien (ulkopuolisten) nuorten (15–29 vuotiaiden) osuus äidinkielen mukaan 2010

Figur 2. Andelen 15–29-åringar i Huvudstadsregionen som löper risk för marginalisering (utanförstående) enligt modersmål 2010

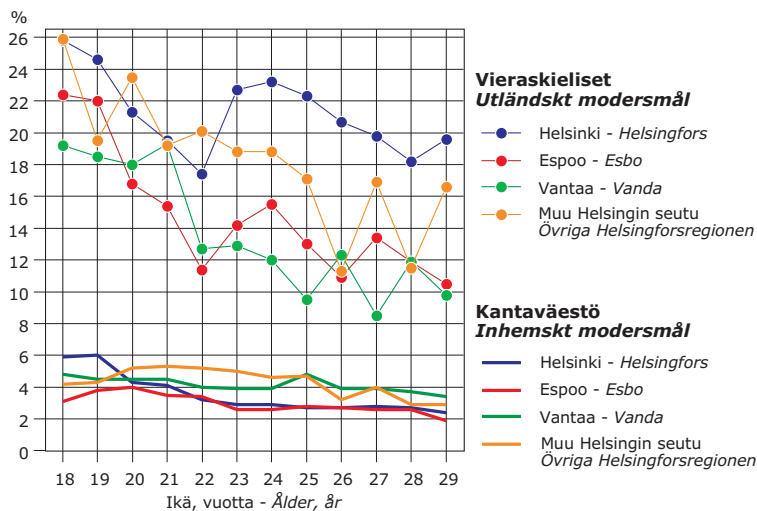
och Spanien tar sig uttryck i att utbildade unga flyttar utomlands?

Utanförskapet minskar i någon mån med åldern. Vanligast (över 20 procent) är det bland under 20-åringar och ovanligast bland 29-åringarna. I Vanda och Esbo halveras risken under denna tid, medan minskningen inte är lika stor i Helsingfors. Skillnaderna kan bero på att utlänningarna kommit från olika utgångsområden. Kanske de invandrare som bor i Helsingfors är svårare att integrera än de som bor i Esbo och Vanda. En likadan minskning sker även bland ursprungsbefolkningen, dock från nivån fem procent ner till ett par tre procent. Långsammast är minskningen för ursprungsbefolkningen i Vanda och snabbast i Esbo och Helsingfors. I Tammerfors och Uleåborg är riskerna på samma nivå som i Esbo och Helsingfors.

Taulukko 3. Väkiluvun muutos 2000-luvulla kansalaisuuden mukaan
Tabell 3. Folkmängdsförändring på 2000-talet enligt nationalitet

	Koko maa Hela landet				Pääkaupunkiseutu Huvudstadsregionen				PK-seudun osuus HS-regns andel	
	2000	2011	Muutos Förändring	%	2000	2011	Muutos Förändring	%		
Kansalaisuudet yht. Nationaliteter sammanlagt	5 181 115	5 401 267	220 152	4,2	955 748	1 059 631	103 883	10,9	19,6	
Suomi Finland	5 090 041	5 218 134	128 093	2,5	916 288	977 846	61 558	6,7	18,7	
Ulkomaan kansalaisia Utländska medborgare	91 074	183 133	92 059	101,1	39 460	81 785	42 325	107,3	44,7	
Muut EU(27) maat Övriga EU-länder	30 327	68 259	37 932	125,1	13 107	30 861	17 754	135,5	45,2	
Viro Estland	10 839	34 006	23 167	213,7	5 613	17 481	11 868	211,4	51,4	
Muu Eurooppa Övriga Europa	32 684	44 662	11 978	36,6	11 578	16 237	4 659	40,2	36,4	
Venäjä Ryssland	20 552	29 585	9 033	44,0	7 050	10 333	3 283	46,6	34,9	
Afriikka Afrika	7 600	19 568	11 968	157,5	5 464	10 968	5 504	100,7	56,1	
Somalia Somalia	4 190	7 421	3 231	77,1	3 410	4 439	1 029	30,2	59,8	
Amerikka Amerika	3 638	6 218	2 580	70,9	1 874	3 263	1 389	74,1	52,5	
Yhdysvallat (USA) USA	2 010	2 600	590	29,4	1 012	1 407	395	39,0	54,1	
Aasia Asien	14 597	41 562	26 965	184,7	6 247	19 101	12 854	205,8	46,0	
Irak Irak	3 102	5 742	2 640	85,1	772	2 161	1 389	179,9	37,6	
Iran Iran	1 941	2 710	769	39,6	415	896	481	115,9	33,1	
Japani Japan	507	1 043	536	105,7	362	679	317	87,6	65,1	
Kiina Kina	1 676	6 159	4 483	267,5	963	3 193	2 230	231,6	51,8	
Myanmar Myanmar	66	1 582	1 516	2297,0	5	158	153	3060,0	10,0	
Nepal Nepal	74	1 389	1 315	1777,0	64	797	733	1145,3	57,4	
Pakistan Pakistan	253	1 257	1 004	396,8	177	707	530	299,4	56,2	
Thaimaa Thailand	1 306	5 545	4 239	324,6	515	1 624	1 109	215,3	29,3	
Vietnam Vietnam	1 814	3 083	1 269	70,0	773	1 317	544	70,4	42,7	
Oseania Australia Oceanien Australien	551	668	117	21,2	256	336	80	31,3	50,3	
Ilman kansal. Utan nationalitet	1 677	2 196	519	30,9	934	1 019	85	9,1	46,4	

Kuvio 3. Nuorten 18–29 vuotiaiden vieraskielisten ja kantaväestön ulkopuolisuusriski 2010
Figur 3. Risken för utanförskap bland 18–29-åringar med utländskt resp. inhemskt modersmål 2010

heenjäsenillään saattaa niitä olla. Lisäksi on maahanmuuttajia jotka tulevat etsimään Suomesta työtä tai opiskelupaikkaa. Kotouttamisen kannalta ehkä vaikeimpia ovat ne maahanmuuttajat, jotka turvattomuuden takia joutuvat jättämään kotimaansa. Tässä ryhmässä on Aasiasta ja Afrikasta tulleita.

Taulukossa 3 on kuvattu miten eri kansalaisuusryhmien määrä on muuttunut koko maassa ja pääkaupunkiseudulla. Pääkaupunkiseudun väestön kasvu on ollut 2,6 kertaa nopeampaa kuin koko maan. Ulkomaiden kansalaisten määrä on vuodesta 2000 kasvanut 42 300:lla ja kokomassa 92 000:lla. Lähes puolet kasvusta on siis ohjautunut pääkaupunkiseudulle. Erityisesti pääkaupunkiseutu näyttää vetävän virolaisia, afrikkalaisia, amerikkalaisia ja Aasian maista japanilaisia, kiinalaisia, nepalilaisia ja pakistanilaisia sekä australialaisia. Näiden kansalaisuusryhmien enemmistöt asuvat seudulla. Nopeimmin kasvavia kansalaisuusryhmiä koko maassa ja pääkaupunkiseudulla ovat Myanmar, Nepal, Pakistan, Kiina sekä Viro. Noin 4 000–5 000 ulkomaan kansalaista saa vuosittain Suomen kansalaisuuden, mikä vähentää ulkomaan kansalaisten määrää. Nykyisellä maahanmuuttovauhdilla ulkomaan kansalaisten määrä kaksinkertaistuu 2010-luvulla, joten kotoutettavien määrä kasvaa jatkossakin.

Maahanmuutto on tuottanut maalle vuosittain noin 15 000 hengen muuttovoiton. Tästä voitosta noin 75 prosenttia on työikäisiä, pääkaupunkiseudulla jopa 78 prosenttia. Pääkaupunkiseudun saama osuus kokonaisuuttovoitosta vaihtelee vuosittain. Pienimmillään se on ollut vain 18 prosenttia vuonna 1996 ja viime vuosina se ollut noin kolmannes. Helsingin osuus on ollut parikymmentä prosenttia kokonaisuuttovoitosta, Espoon ja Vantaa 7–8 prosenttia. Jos osuus säilyy jatkossakin nykytasolla, voi pääkaupunkiseutu odottaa edelleen noin 6 000 hengen vuosittaisia siirtolaisuusvoittoja. Vuonna 2011 siirtolaisuusvoitto nousi 17 000 henkeen, joten voidaan olettaa pääkaupunkiseudun voitonkin kasvavan. Täl-

Invandringen ökar folkmängden mest i Huvudstadsregionen

Utlänningsbefolkningen har vuxit i synnerhet på 2000-talet. Nu bor det 183 100 utländska medborgare i Finland. Största delen är hemma från EU-länder (68 300), och av dem är hälften (34 000) estländare. Medborgare av EU-länder har rätt att flytta till Finland om de vill. En del av invandrarna kommer till Finland uttryckligen för arbetets skull och har på förhand avtalad arbetsplats. För dem blir det inga problem, men möjligen för deras eventuella familjemedlemmar. Dessutom finns det invandrare som kommer till Finland för att söka arbets- eller studieplats. Ur integreringssynvinkel har de invandrare kanske svårast som måst lämna sitt hemland p.g.a. otrygghet. I denna kategori finns folk från Asien och Afrika.

Tabell 3 visar hur olika nationalitetsgruppers numerär förändrats i hela landet och i Huvudstadsregionen. Folkökningen har varit 2,6 gånger snabbare i Huvudstadsregionen än i hela landet. Antalet utländska medborgare har sedan år 2000 vuxit med 42 300 i Huvudstadsregionen och 92 000 i hela landet. Nästan hälften av ökningen har alltså skett i Huvudstadsregionen. I synnerhet tycks den dra till sig estländare, afrikaner, amerikaner, och från Asien japaner, kineser, nepaleser och pakistanier, samt australiensare. Majoriteten av dessa nationalitetsgrupper bor i regionen. De nationalitetsgrupper som nu växer snabbast i hela landet och Huvudstadsregionen är de från Myanmar, Nepal, Pakistan, Kina och Estland. Årligen får 4 000–5 000 utländska medborgare finländskt medborgarskap, vilket minskar antalet utländska medborgare. Med nuvarande invandringstakt fördubblas antalet utländska medborgare under 2010-talet, så de som skall integreras ökar även i framtiden.

Invandringen har årligen givit landet ett migrationsöverskott à 15 000 personer. Av detta överskott är ca. 75 procent i arbetsför ålder, i Huvudstadsregionen 78 procent. Den andel Huvudstadsregionen får av det totala migrations-

lä vuosikymmenellä seudun ulkomaalaisväestön määrä siis kaksinkertaistuu. Voitto lisää tarjolla olevan työikäisen väestön määrää selvästi, mutta se vaatii runsaita kotouttamis- ja työllistämistoimenpiteitä jatkossakin.

Lähteet: | Källor:

Myrskylä Pekka (2012). Hukassa – Keitä ovat syrjäytyneet nuoret? EVA analyysi nro 19 1.2.2012

Myrskylä Pekka (2011). Nuoret opiskelun ja työmarkkinoiden ulkopuolella TEM:n julkaisuja 12/2011

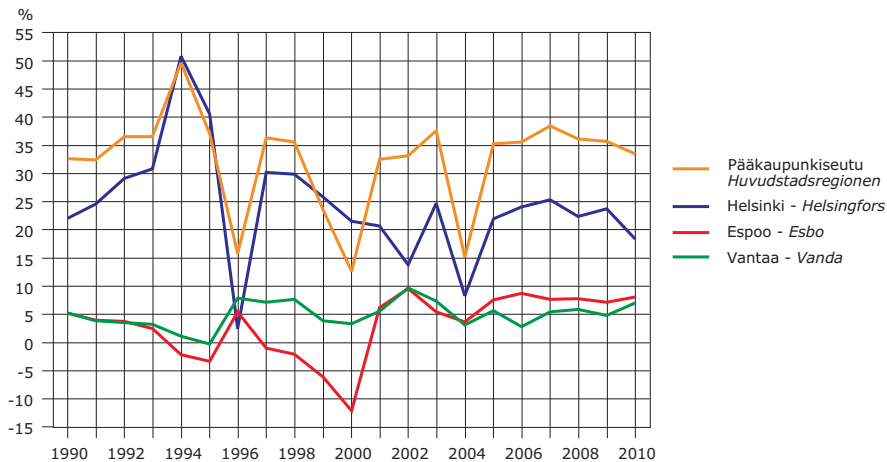
Työssäkäyntitilastot 1987–2010, Tilastokeskus.

Pekka Myrskylä toimii kehittämisspällikkönä Tilastokeskuksen Henkilötilastot -yksikössä.

överskottet varierar år från år. Som minst var den år 1996, bara 18 procent, och de senaste åren ungefär en tredjedel. Helsingfors andel har varit ca. tjugo procent av totalöverskottet, Esbos och Vandas 7–8 procent. Om andelen även i fortsättningen hålls på nuvarande nivå kan Huvudstadsregionen vänta sig årliga migrationsöverskott till 6 000 personer. År 2011 växte migrationsöverskottet till 17 000 personer, så man kan vänta sig att överskottet växer även för Huvudstadsregionens del. Under detta årtionde fördubblas alltså regionens utlänningsbefolkning. Överskottet ökar utbudet på arbetsför arbetskraft märkbart, men det kommer att kräva omfattande integrerings- och sysselsättningsåtgärder även i framtiden

Pekka Myrskylä verkar som utvecklingschef vid Statistikcentralens enhet för individstatistik.

Kuvio 4. Pääkaupunkiseudun osuus siirtolaisuudesta kaudella 1990–2010
Figur 4. Huvudstadsregionens andel av den internationella migrationen 1990–2010

Vailla vakinaista asuntoa – liikkuvuus asunnottomuuden ja asuntokannan välillä

Utan varaktig bostad – rörlighet mellan bostadslöshet och bostadsbestånd

Vailla vakinaista asuntoa olevien määrä Helsingissä on kasvanut vuosittain. Myös pitkäaikaisesti vailla vakinaista asuntoa olevien määrä on kasvanut ARA:n tuottamista asunnottomuusluvuista poiketen. Huolimatta ilmiön dynaamisesta luonteesta vaille vakinaista asuntoa joutuu vuosittain useampi kuin asunnottomuudesta poistuu. Määrää kasvattavat pääasiassa Helsingin asuntoväestöstä tulevat.

Antalet personer i Helsingfors som saknade varaktig bostad har vuxit år för år. Även de som varit utan varaktig bostad en längre tid har ökat, fastän ARA:s siffror om långvarig bostadslöshet visar att de minskat. Trots fenomenets dynamiska natur är de som blir utan varaktig bostad år för år fler än de som varit utan sådan men fått en. Ökningen beror i huvudsak på personer som hört till bostadsbefolkningen i Helsingfors.

Tutkimuksessa on selvitetty asunnottomuuden muuttoliikettä asunnottomaksi päätyneiden henkilöiden asumishistorian avulla: mistä ja minkälaisista asuntokunnista vailla vakinaista asuntoa olevat henkilöt tulevat ja minne ja minkälaisiin asuntokuntiin sijoittuvat asunnottomuuden päätyttyä. Asunnottomilla viitataan tutkimuksessa henkilöihin, jotka ovat väestötietojärjestelmässä kirjattu kunnassa vailla vakinaista asuntoa oleskeleviksi (VVA). Tutkimuksen taustalla ovat pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämishjelmat PAAVO I (2008–2011) ja PAAVO II (2012–2015). Tutkimuksen on rahoittanut Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus ARA.

Suomessa asunnottomuus on keskittynyt pääkaupunkiseudulle, erityisesti Helsinkiin, jos-

Vår undersökning har analyserat den bostadslöshetsrelaterade flyttningsrörelsen med hjälp av de personers bostadshistoria som blivit bostadslösa: från vilka och hurdana bostadshushåll kommer de personer som är utan varaktig bostad och i hurdana bostadshushåll bor de när bostadslösheten upphört. Med bostadslösa avses i undersökningen personer som i befolkningsdatasystemet antecknats vistas i kommunen utan varaktig bostad (UVB). I bakgrunden till undersökningen finns programmen PAAVO I (2008–2011) och PAAVO II (2012–2015) för minskande av långtidsbostadslöshet. Undersökningen har finansierats av Finansierings- och utvecklingscentralen för boendet ARA.

sa oli vuoden 2011 marraskuussa ARA:n mukaan 45 % koko maan yksinäisistä asunnottomista ja 52 % koko maan asunnottomista perheistä (Asunnottomat 2011, 8). Helsingissä on kärsitty asuntopulasta jo 1800-luvun puolivälistä. 1990-luvun laman myötä terveyspalveluissa on siirrytty laitoshoidosta avopalveluihin, mikä on lisännyt mm. mielenterveysongelmaisten ja vammaisten tuetun asumisen tarvetta. Päihdeongelmaisten ja vapautuvien vankien asema asuntomarkkinoilla on aina ollut erittäin heikko. Kohtuuhintaisten asuntojen puute vaikeuttaa nuorten itsenäistymistä. Lisääntyneen maahanmuuton myötä asunnottomien maahanmuuttajien osuus on kasvanut. (Lehtonen & Salonen 2008, 15–16; Tainio 2009, 18.) 2000-luvulla tilanne ei ole helpottunut. Muuttoliike Helsinkiin on ollut voimakasta samaan aikaan kun asuntotuotanto on supistunut, varsinkin vuokra-asuntotuotanto on ollut vähäistä. Asuntojen vuokrat ovat nousseet lähes koko 2000-luvun.

Asunnottomuutta on yleisimmin tutkittu poikkileikkausaineistoin, joissa pitkäaikaisasunnottomat ovat korostuneet. Ne ovat tuottaneet yksityiskohtaista tietoa asunnottomien ominaisuuksista ja ongelmista, mutteivät ole tavoittaneet asunnottomuuden dynamiikkaa. Uudemmassa tutkimuksessa asunnottomuus käsitteellistetään erilaisista ryhmistä koostuvaksi jatkumoksi, jonka toisessa päässä ovat asunnottomuusriskin alla elävät, keskivaiheilla väliaikaisesti tai ajoittain asunnottomina olevat ja toisessa päässä jatkuvasti ilman suojaa elävät. Asunnottomuus käsitetään prosessina, johon on erilaisia väyliä sisään ja ulos. USA:ssa pitkittäistutkimuksissa on osoitettu ilmiön dynaamisuus ja suurimman osan on todettu poistuvan asunnottomuudesta melko nopeasti. (Busch-Geertsema ym. 2010, 14–18.) Polut asunnottomuuteen voidaan käsitellä epäonnistumisiksi elämän eri siirtymävaiheissa, joista kriittisiä ovat siirtyminen vanhempien luota omaan asuntoon, siirtyminen koulutukseen ja sitä kautta edelleen työelämään sekä siirtyminen laitoksesta itsenäiseen elämään.

I Finland har bostadslösheten koncentrerats till Huvudstadsregionen, i synnerhet Helsingfors där, enligt ARA, 45 procent av hela landets ensamma bostadslösa och 52 procent av hela landets bostadslösa familjer vistades i november 2011 (Asunnottomat 2011, 8). I Helsingfors har det rätt bostadsbrist ända sedan medlet av 1800-talet. I och med den ekonomiska depressionen på 1990-talet övergick man inom hälsoservicen från anstaltsvård till öppen service, vilket ökat behovet av stött boende för bl.a. mentalpatienter och handikappade. Missbrukare och frigivna fångar har alltid haft en mycket svag ställning på bostadsmarknaden. Bristen på bostäder till rimligt pris försvårar de ungas självständighetsprocess. I och med ökad invandring har andelen invandrare bland de bostadslösa vuxit. (Lehtonen & Salonen 2008, 15–16; Tainio 2009, 18.) På 2000-talet har läget inte lättat. Flyttningsrörelsen till Helsingfors har varit stark samtidigt som bostadsproduktionen minskat, i synnerhet hyresbostadsproduktionen har varit ringa. Bostädernas hyror har stigit under nästan hela 2000-talet.

Bostadslösheten har oftast undersökts med hjälp av tvärsnittsmaterial, där de långtidsbostadslösa fått betoning. Materialen har givit detaljerad information om de bostadslösas egenskaper och problem, men de har inte fångat upp bostadslöshetens dynamik. I nyare forskning ses bostadslösheten som en kontinuitet bestående av olika grupper, i vars ena ända finns de som lever under bostadslöshetshot, i mitten de som tillfälligt eller tidvis är bostadslösa, och i andra ändan de som ständigt lever utan skygd. Bostadslösheten ses som en process med olika inkörs- och utgångsportar. I långtidsstudier i USA har man påvisat fenomenets dynamism, och största delen har konstaterats komma ut ur bostadslösheten ganska snabbt (Busch-Geertsema ym. 2010, 14–18.) Inkörsportarna till bostadslösheten kan ses som misslyckanden i livets olika övergångsskeden, varav de kritiska är flytten från föräldrarna till ett eget hem, inledande av studier

Vanhemmillä asunnottomilla väliin tulevana muuttujana toimii yleensä ero. Myös sairastuminen voi johtaa asunnottomuuteen. (Lehtonen & Salonen 2008, 103–108.)

Tutkimus perustuu rekisteriaineistoon

Tutkimuksen aineisto perustuu Helsingin väestötietojärjestelmän tietoihin Helsingin asukkaista ja asukkaiden muutoista. Aineistojen käyttöön saatiin lupa Helsingin kaupungin tietokeskukselta. Vailla vakinaista asuntoa olevat on rekisterikäsikirja, joka perustuu henkilöiden omaan ilmoitukseen, jolloin henkilöiden todellista asumistilannetta ei voida tarkistaa. Ryhmä kuvaa asunnottomuutta laajassa merkityksessään, joka kattaa osittain myös epävarman asumisen. Parhaiten se kuvaa sukulaisten ja tuttavien luona asuvia sekä ulkona ja ensisuojuissa yö kerrallaan majoittuvia asunnottomia. Ilmoituksen vailla vakinaista asuntoa olemisesta tekee henkilö itse muuttaessaan pois asunnosta ja jäädessään oman tulkinsa mukaan vaille vakinaista asuntoa.

Vailla vakinaista asuntoa olevien määrä poikkeaa ARA:n luvuista, jotka perustuvat sosiaali- ja terveystieteiden asiakastietoihin. Osa asunnottomista jää vailla vakinaista asuntoa -ryhmän ulkopuolelle (mm. asuntoloissa pysyvästi asuvat, laitoksissa ja sairaaloissa asunnon puutteen vuoksi asuvat, vankilasta vapautuvat, tietymättömissä oleviksi kirjatut asunnottomat). Ryhmä sisältää myös henkilöitä, joilla tila ei johdu asunnon puutteesta (mm. ulkomaille muuttaneet, pidempiaikaisesti matkustelevat, viranomaisten harhauttajat, velkojia välttelevät, muulla kuin vakinaiseen asumiseen kaavoitetulla alueella asuvat, väkivallan uhkaa pakenevat). Tapausten yleisyydestä ei ole saatavissa varmaa tietoa.

Vakinaista asuntoa vailla olevien määrä kasvaa Helsingissä

Helsingin asukkaista oli 1.1.2011 vailla vakinaista asuntoa 6 190 henkilöä. Heistä suurin osa oli miehiä (74 %). Vailla vakinaista asuntoa olleista 1 784 henkilöä (29 %) oli vieraskielisiä. Vuoden

och den vägen övergången till arbetslivet samt övergång från anstalt till självständigt liv. Bland äldre bostadslösa är skilsmässa en vanlig intervernerande variabel. Även sjukdomsfall kan leda till bostadslöshet. (Lehtonen & Salonen 2008, 103–108.)

Undersökningen bygger ett registermaterial

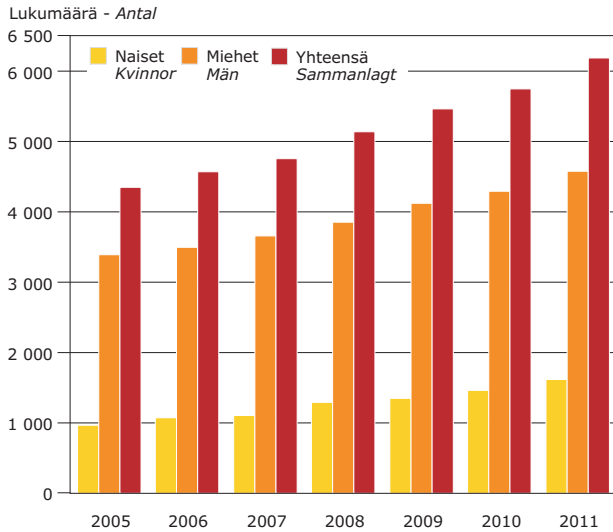
Undersökningsmaterialet bygger på data om Helsingfors invånare och deras flyttningar tagna ur Helsingfors befolkningsdatasystem. Lov att använda materialet beviljades av Helsingfors stads faktacentral. Personer utan varaktig bostad är ett registerbegrepp som bygger på vad folk själva uppgivit, varvid det inte går att kontrollera folks verkliga bostadssituation. Gruppen avbildar bostadslösheten i dess vidsträckta innebörd, som delvis också omfattar osäkert boende. Bäst beskriver den dem som bor hos släktingar eller bekanta och dem som bor ute eller en natt isänder i natthärbärgen. Anmälan om att man bor utan varaktig bostad görs av vederbörande själv vid utflyttning från bostad – om vederbörande upplever sig bli utan varaktig bostad.

Antalet personer utan varaktig bostad avviker från ARA:s siffror, som bygger på klientuppgifter från social- och hälsomyndigheterna. En del av de bostadslösa ingår inte i gruppen 'utan varaktig bostad' (bl.a. de bostadslösa som bor varaktigt i bostadsinrättningar, de som p.g.a. bostadsbrist bor på anstalter och sjukhus, de som frigivits från fängelse, de som antecknats som försvunna). Gruppen inbegriper också personer som inte är bostadslösa p.g.a. brist på bostad (bl.a. de som flyttat utomlands, de som reser på långvarigare basis, de som vilseleder myndigheterna, undviker fordringsägare, bor i områden planlagda för annat än varaktigt boende, undflyr våldshot). Inga säkra uppgifter finns att få om hur vanliga dylika fall är.

De utan varaktig bostad ökar i Helsingfors

Den 1 januari 2011 var 6 190 av Helsingfors invånare utan varaktig bostad. Största delen av dem

Kuvio 1. Vailla vakinaista asuntoa olevien määrä 1.1. vuosina 2005–2011
Figur 1. Antal personer utan varaktig bostad 1 januari åren 2005–2011

alussa kunnassa vailla vakinaista asuntoa olevien määrä on kasvanut vuosittain. Vuonna 2005 kunnassa oli 4 352 henkilöä vailla vakinaista asuntoa, kun vuonna 2011 heitä oli 42 % enemmän. Kasvu on ollut naisilla (67 %) miehiä (35 %) nopeampaa ajanjaksolla 2005–2011. Vieraskielisten määrä on kasvanut rajusti (138 %) verrattuna kotimaisia kieliä puhuviin (22 %).

Iän mukaan tarkasteltuna asunnottomuus painottuu nuoriin ja keski-ikäisiin aikuisiin. Sekä naisilla että miehillä suurin VVA-ikäryhmä vuonna 2011 oli 20–29-vuotiaat. Erityisesti naisilla asunnottomuus painottuu tähän ryhmään (35 %), miehillä määrä vähenee selvästi vasta 50–59-vuotiaisiin tullessa. Myös vieraskielisillä määrä oli korkeimmillaan 20–29-vuotiailla, jonka jälkeen määrä laskee melko tasaisesti.

Koko väestöstä 1,1 % oli kunnassa vailla vakituista asuntoa vuoden 2011 alussa, naisista 0,5 % ja miehistä 1,7 %. Asunnottomuus kohdistuu kotimaisia kieliä puhuvia (0,8 %) enemmän vieraskieliseen väestöön (2,8 %). Vieraskielis-

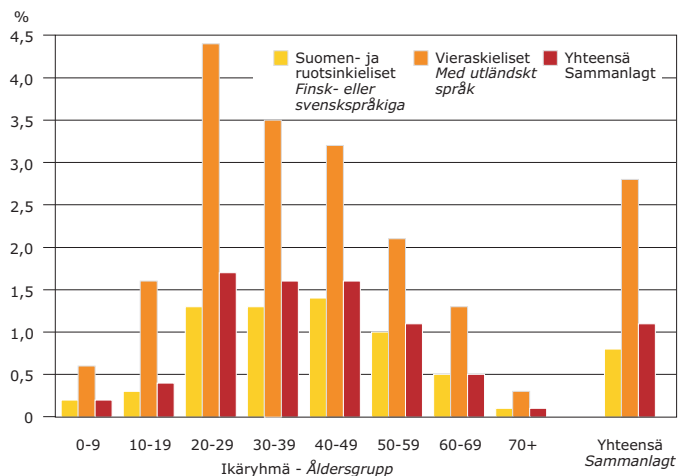
(74 %) var män. Utländskt modersmål hade 1 784 alias 29 procent av dem. Antalet personer i kommunen som vid årets början varit utan varaktig bostad har vuxit år för år. År 2005 fanns det i kommunen 4 352 personer som saknade varaktig bostad, år 2011 var de 42 procent flera. Åren 2005–2011 var ökningen snabbare bland kvinnor (67 %) än män (35 %). De med utländskt modersmål har ökat radikalt (138 %) jämfört med dem med inhemskt modersmål (22 %).

Granskad enligt ålder betonas bostadslösheten bland unga och medelålders vuxna. Bland både kvinnor och män var 20–29-åringarna största UVB-åldersgruppen år 2011. I synnerhet bland kvinnorna betonas bostadslösheten i denna åldersgrupp (35 %). Bland män minskar antalet klart först i åldern 50–59 år. Även bland dem med utländskt modersmål var antalet som högst i åldern 20–29, varefter det minskar ganska jämnt.

I början av 2011 var 1,1 procent av kommunens hela befolkning utan varaktig bostad, av kvinnorna 0,5 procent och männen 1,7 procent. Bostadslöshet är vanligare bland dem med utländskt modersmål (2,8 %) än dem med inhemskt (0,8 %). Bland dem med utländskt mo-

Kuvio 2. Vailla vakinaista asuntoa oleskelevien osuus (%) vastaavan ikäisestä väestöstä 1.1.2011

Figur 2. Andelen personer utan varaktig bostad i olika åldersgrupper 1.1.2011

tä suurin väestöosuus vailla vakinaista asuntoa oli somalia äidinkielenään puhuvilla (7 %). Myös persian ja farsin, kurdin, albanian ja arabiankielisillä osuus oli suuri (5–6 %).

Muuttotietoaineiston avulla on saatu lasketua vuoden aikana vailla vakinaista asuntoa olleiden kokonaismäärä vuosina 2005–2010. Tällaista tietoa ei ole ollut aikaisemmin saatavilla. Vuonna 2005 vuoden aikana Helsingissä oli 5 678 henkilöä vailla vakinaista asuntoa. Vuonna 2010 luku oli 7 808.

Valtaosa päättyneistä asunnottomuusjaksoista kestää korkeintaan vuoden

Asunnottomuusjaksojen pituuden tarkastelussa mukana ovat vuosina 2000–2010 Helsingissä tai muussa kunnassa alkaneet asunnottomuusjaksot, joiden aikana henkilö on ollut Helsingissä vailla vakinaista asuntoa, ja jotka ovat päättyneet asuntokantaan vuosina 2008–2010 Helsingissä tai muussa kunnassa. Päättyneet asunnottomuusjaksot ovat pääsääntöisesti lyhyitä: 76 % oli korkeintaan vuoden kestäviä, 40 % korkeintaan kolme kuukautta kestäviä. Miesten asunnottomuusjaksot olivat keskimäärin pidempiä kuin naisilla. Suomen- ja ruotsinkielisten asunnottomuusjaksot ovat pidempiä kuin vieraskielisten, korkeintaan vuoden kestäviä jaksojen osuus oli 74 %, vieraskielisillä 81 %.

Vailla vakinaista asuntoa vietettyjen jaksojen pituus on riippuvainen henkilön iästä. Nuoremmilla jaksot ovat vahvemmin painottuneita lyhyisiin alle vuoden kestäviin jaksoihin, kun 2–4 vuotta kestävässä keski-ikäisillä on muita korkeampia osuuksia ja yli neljä vuotta kestävässä jaksoissa osuus nousee iän myötä. Lapsilla ja nuorilla valtaosa jaksoista (94 %) kestää korkeintaan vuoden. Osuus on alhaisimmillaan 60–69-vuotiaiden keskuudessa (63 %). Yli neljä vuotta kestävä asunnottomuus oli yleisintä 70 vuotta täyttäneiden keskuudessa (15 %). Vieraskielisillä lyhyiden jaksojen osuudet olivat suomen- ja ruotsinkielisiä korkeampia lähes kaikissa ikäryhmissä.

dersmål fanns största andelen personer utan varaktig bostad bland de somaliska (7 %). Även bland dem med persiska eller farsi, kurdiska, al-banska eller arabiska som modersmål var andelen stor.

Med hjälp av materialet om flyttande kunde vi räkna ut det totala antalet personer som under året varit utan varaktig bostad åren 2005–2010. Sådan information har inte förr gått att få. År 2005 hade 5 678 personer varit utan varaktig bostad i Helsingfors. År 2010 var siffran 7 808.

Flertalet bostadslöshetsperioder varar högst ett år

Analysen av bostadslöshetsperiodernas längd omfattar de bostadslöshetsperioder som åren 2000–2010 börjat i Helsingfors eller övrig kommun, under vilka vederbörande varit i Helsingfors utan varaktig bostad, och som har utmynnat i erhållande av bostad åren 2008–2010 i Helsingfors eller övrig kommun. De bostadslöshetsperioder som tagit slut är i regel korta. 76 procent varade bara högst ett år, 40 procent högst tre månader. Bland män var bostadslöshetstiderna i medeltal längre än bland kvinnor. De med finska eller svenska som modersmål har längre bostadslöshetsperioder än de med utländskt modersmål, andelen perioder som tog högst ett år var 74 procent, mot 81 procent bland dem med utländskt modersmål.

Längden på de perioder man är utan varaktig bostad har samband vederbörandes ålder. Bland de yngre är perioderna övervägande kortare än ett år, medan de medelålders står för större andelar av de perioder som varat 2–4 år. För de perioder som varat över fyra år växer andelen med åldern. Bland bostadslösa barn och unga varar flertalet perioder (94 %) högst ett år. Minst är andelen (63 %) bland 60–69-åringarna. Över fyra år av bostadslöshet var vanligast bland de 70 år fyllda (15 %). Bland dem med utländskt modersmål var andelarna korta perioder större än bland dem med finska eller svenska som modersmål i nästan alla åldersgrupper.

Päättäneiden vailla vakinaista asuntoa vietettyjen jaksojen pituus oli keskimäärin 10 kuukautta, miehillä pidempiä (12 kk) kuin naisilla (8 kk). Naisilla VVA-jaksojen pituus kasvaa iän myötä ja oli korkeimmillaan 60–69-vuotiailla (17 kk). Miehillä keskipituus oli korkein 70 vuotta täyttäneillä miehillä (23 kk). Vieraskielisten jaksot vailla vakinaista asuntoa ovat keskimäärin kolme kuukautta lyhyempiä (8 kk) kuin kotimaisia kielii puhuvilla.

Yli vuoden tai useammin kuin kerran viimeisen kolmen vuoden aikana vailla vakinaista asuntoa olleiden määrä on kasvanut ajanjaksolla 2006–2011 reilusta 1 900:sta yli 3 000:een eli 59 %.. Naisilla kasvu on ollut miehiä nopeampaa. Vieraskielisten pitkäaikaisasunnottomien määrä on lähes kolminkertaistunut ajanjaksolla. Pitkäaikaisesti vailla vakinaista asuntoa olevien osuus kaikista vuodenvaihteessa vailla vakinaista asuntoa olevista on noussut 42 %:sta 50 %:iin.

Valtaosa oli vailla vakinaista asuntoa myös edellisen vuoden alussa

Valtaosa (58 %) vuoden 2011 alussa vailla vakinaista asuntoa olevista oli samassa tilanteessa myös vuotta aikaisemmin, miehistä (61 %) suurempi osuus kuin naisista (48 %) ja vieraskielisistä (55 %). Uusia asunnottomia kunnassa oli 2 631 henkilöä (42 %). Vajaa kolmasosa oli vuotta aikaisemmin asuntoväestössä, naisista selvästi suurempi osuus (38 %), kuin miehistä (28 %). Muusta väestöstä tuli kaksi prosenttia ja 10 % muista kunnista tai ulkomailta. Kunnan ulkopuolelta tulevista 612 henkilöstä suurin osa tuli Helsinkiin muiden kuntien asuntoväestöstä (53 %) ja ulkomailta (27 %). Myös muiden kuntien asunnottomia tuli jonkin verran (14 %). Muusta väestöstä Helsingin ulkopuolelta tuli viisi prosenttia.

Asuntoväestöstä tulleista vailla vakinaista asuntoa olevista 30 % joutui asunnottomaksi kaupungin kiinteistöyh-

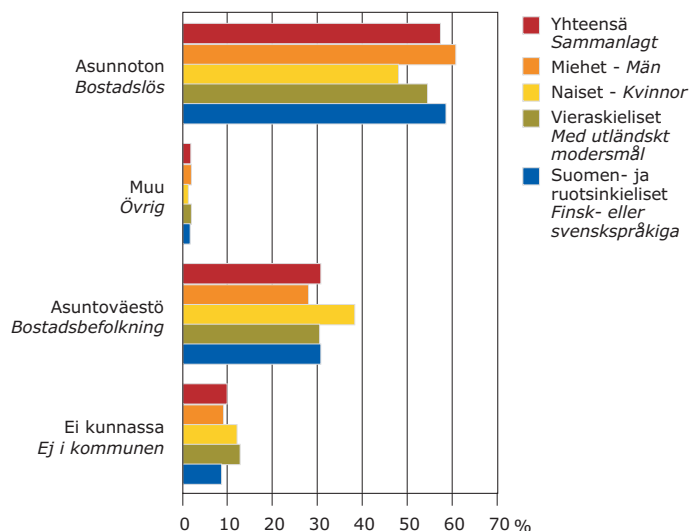
De upphörda UVB-perioderna varade i medeltal 10 månader, bland män längre (12 mån) än bland kvinnor (8 mån). Bland kvinnor ökar längden på UVB-perioderna med åldern och var längst bland 60–69-åringarna (17 mån). Bland män var medellängden högst bland de 70 år fyllda (23 mån). Perioderna utan varaktig bostad är för dem med utländskt modersmål i snitt tre månader kortare (dvs. 8 mån) än för dem med inhemskt modersmål.

Antalet personer som varit utan varaktig bostad i över ett år eller oftare än en gång under de senaste tre åren har vuxit år för år, från 1 933 år 2006 till 3 081 år 2011 (59 %). Bland kvinnor har ökningen varit snabbare än bland män. Antalet långtidsbostadslösa med utländskt modersmål nästan tredubblades under denna tid. De långtidsbostadslösa andel av dem som vid årsskiftet varit utan varaktig bostad har vuxit från 42 procent till 50 procent.

Största delen var utan varaktig bostad även i början av föregående år

Flertalet (58 %) av dem som i början av 2011 var utan varaktig bostad hade varit i samma situation

Kuvio 3. 1.1.2011 vailla vakinaista asuntoa olevien tilanne vuotta aikaisemmin
Figur 3. Läget ett år tidigare bland dem som varit utan varaktig bostad 1.1.2011

tiöstä. Osuus on lähes kaksinkertainen suhteessa kaupungin kiinteistöyhtiöissä asuvien osuuteen (16 %) Helsingin väestöstä. Vieraskielistä kaupungin kiinteistöyhtiöistä tulevien osuus oli 38 %. Suomessa asuvat ulkomaalaiset asuvat kantaväestöä useammin vuokralla ja erityisesti Arava- ja korkotukivuokra-asunnoissa (Myrskylä 2011). Kaupungin kiinteistöyhtiöistä tulleista kolmasosa tuli itäisestä suurpiiristä, runsas neljäsosa tuli koillisesta suurpiiristä ja 15 % läntisestä suurpiiristä.

Valtaosalla 1.1.2011 vailla vakainaista asuntoa olevista, jotka vuotta aikaisemmin olivat asuntoväestössä, edeltävä asuntokunta oli kahden hengen muodostama (31 %) tai henkilö asui yksin (28 %). Naisista (64 %) suurempi osuus kuin miehistä (55 %) ja vieraskielisistä (45 %) tuli yhden tai kahden hengen asuntokunnista. Helsingin väestöön verrattuna vailla vakainaista asuntoa olevien edellisissä asuntokunnissa ovat aliedustettuna yksinasuvien taloudet ja yliedustettuna kolmen hengen ja sitä suuremmat asuntokunnat. Naisilla asunnottomuusriski liittyy miehiä useammin yksinhuoltajuuteen. Miehillä erotilanteet aiheuttavat asunnottomuusuhkan, mutta ovat riskitilanteita myös naisille. Neljä prosenttia asuntoväestöstä tulleista tuli yksinhuoltajaperheistä, naisista jopa kahdeksan prosenttia. Kahden aikuisen lapsiperheestä tuli 16 % asuntoväestöstä asunnottomaksi joutuvista, miehillä osuus oli suurempi (16 %) kuin naisilla (11 %).

Vajaa kolmasosa siirtyy vuoden kuluessa asuntoväestöön

1.1.2010 vailla vakainaista asuntoa olleista 3 561 henkilöä (62 %) oli asunnottomana myös vuoden 2011 alussa, miehistä (65 %) ja vieraskielisistä (64 %) suurempi osuus kuin naisista (53 %). Asuntoväestöön oli kirjautunut 1 526 henkilöä (27 %), naisista reilu kolmannes, miehistä alle neljännes. Muuhun väestöön sijoittui reilu prosentti. 586 henkilöä (10 %) ei ollut enää kirjoilla Helsingissä. Valtaosa (82 %) heistä sijoittui asuntoväestöön muuhun kuntaan. Ulkomaille

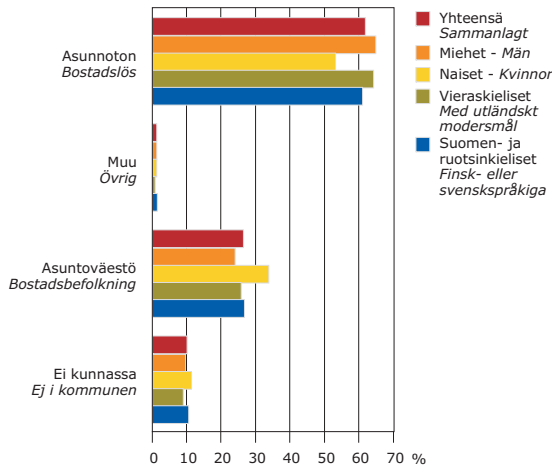
että år tidigare; av männen 61 procent, kvinnorna 48 procent och dem med utländskt modersmål 55 procent. Antalet nya bostadslösa i kommunen var 2 631 (42 %). En knapp tredjedel ingick ett år tidigare i bostadsbefolkningen, klart flera bland kvinnorna (38 %) än männen (28 %). Två procent kom från den övriga befolkningen och tio procent från övriga kommuner eller utlandet. Av de 612 personer som kom till Helsingfors från annan kommun kom största delen (53 %) från övriga kommuners bostadsbefolkning, och 27 procent från utlandet. Även bostadslösa från övriga kommuner kom det en del (14 %). Från den övriga befolkningen utanför Helsingfors kom fem procent.

Av dem utan varaktig bostad som kommit från bostadsbefolkningen blev 30 procent bostadslösa från någon av stadens bostäder. Andelen är nästan dubbelt så stor som andelen helsingforsbor som bor i stadens lägenhet (16 %). Bland dem med utländskt modersmål kom 38 procent från en av stadens lägenheter. De utlänningar som bor i Finland bor oftare än ursprungsbefolkningen på hyra, i synnerhet i Arava- och rän-testödshyresbostäder (Myrskylä 2011). Av dem som kommit från stadens bostäder kom en tredjedel från Östra stordistriktet, en dryg fjärdedel från Nordöstra och 15 procent från Västra.

För största delen av dem som var utan varaktig bostad den 1.1.2011 och som ett år tidigare hört till bostadsbefolkningen hade föregående bostadshushåll bestått av två personer (31 %) eller en person (28 %). Från ett en- eller två personers hushåll kom 64 % av kvinnorna, 55 % av männen och 45 % av dem med utländskt modersmål. Jämfört med Helsingfors befolkning hade de utan varaktig bostad vad den senaste bostaden beträffar varit underrepresenterade i sin senaste bostad bland ensamhushållen, men överrepresenterade bland tre personers hushåll eller större. För kvinnorna anknyter bostadslöshetsrisken oftare än för männen till ensamförsörjande. Bland männen är skilsmässor en bostadslöshetsrisk, men är risksituationer även för kvin-

Kuvio 4. 1.1.2010 kunnassa vailla vakinaista asuntoa olleiden tilanne 1.1.2011

Figur 4. Läget den 1.1.2011 bland dem i kommunen som var utan varaktig bostad den 1.1.2010

lähti yhdeksän prosenttia, saman verran päätyi asunnottomaksi Helsingin ulkopuolelle.

Todennäköisyys sille, että edellisenä vuonna vailla vakinaista asuntoa ollut on edelleen vuoden päästä asunnoton, kasvaa iän myötä. Osuus oli alhaisin nuorimmassa ikäluokassa, mutta heiläkin 40 % oli vuoden päästä edelleen vailla vakinaista asuntoa. 70 vuotta täyttäneillä osuus oli jopa 78 %.

Asunnottomuuden jälkeen sijoitutaan useimmin yhden (36 %) ja kahden hengen asuntokuntaan (32 %). Asuntoväestöön sijoittumista seuraavan asuntokuntakoon jakauma vastaa paremmin koko Helsingin asuntokuntakokojakaumaa (2010) kuin vailla vakinaista asuntoa olemista edeltävä. Silti yksin asumaan sijoittuvien osuus on alempi kuin yhden hengen asuntokuntien osuus koko kaupungissa (49 %). Kahden hengen asuntokuntien osuus vastaa melko hyvin osuutta koko kaupungissa, mutta sitä suurempien asuntokuntien osuus on koko kaupunkia korkeampi. Suurempien asuntokuntien osuutta nostaa sijoittuminen asuntola- ja tukiasumiseen sekä vieraskielisen väestön väestöosuutta korkeampi osuus vailla vakinaista asuntoa olevista.

nor. Fyra procent av dem som kom från bostadsbefolkningen kom från ensamförsörjarfamiljer, av kvinnorna rentav åtta procent. Från en tvåföräldrars barnfamilj kom 16 procent av dem från bostadsbefolkningen som blivit bostadslösa, bland männen en större andel (16 %) än bland kvinnorna (11 %).

En knapp tredjedel övergår till bostadsbefolkningen inom ett år

Av dem som den 1.1.2010 varit utan varaktig bostad var 3 561 (62 %) utan bostad även i början av 2011, fördelat på 65 procent bland männen, 64 procent bland dem med utländskt modersmål och 53 procent bland kvinnorna. Till bostadsbefolkningen hade 1 526 (27 %) anmält sig, bland kvinnorna en dryg tredjedel, männen under en fjärdedel. I den övriga befolkningen placerade sig en dryg procent. 586 personer (10 %) var inte längre skrivna i Helsingfors. Majoriteten (82 %) av dem placerade sig i bostadsbefolkningen i en annan kommun. Till utlandet for nio procent, och lika många blev bostadslösa utanför Helsingfors.

Sannolikheten att någon som året innan var utan varaktig bostad fortfarande är det efter ett år växer med ålder. Andelen var minst i den yngsta åldersklassen, men även bland dem var 40 procent utan varaktig bostad efter ett år. Bland de 70 år fyllda var andelen hela 78 procent.

Efter bostadslöshet placerar man sig oftast i ett en persons (36 %) eller två personers (32 %) hushåll. Bland dem som åter placerat sig i bostadsbefolkningen är bostadsstorleksfördelningen mera lika hela Helsingfors befolknings bostadsstorleksfördelning (2010) än bland dem som skulle bli utan varaktig bostad. Ändå är andelen sådana som placerar sig i eget ensamhushåll mindre än singelhushållens andel av alla bostadshushåll i Helsingfors (49 %). Tvåpersonershushållens andel motsvarar ganska bra andelen i hela staden, men de ännu större bostadshushållens andel är större än för hela staden. Andelen större bostadshushåll utökas av placeringarna i

Asuntoväestöstä tulevat kasvattavat vailla vakinaista asuntoa olevien määrää

Rekisteriaineistoon perustuvassa tutkimuksessa on pystytty selvittämään kattavasti asunnottomuuden muuttoliikettä suhteessa eri väestöryhmiin. Vastaava ei ole mahdollista muilla saatavissa olevilla asunnottomuusaineistoilla. Luvut poikkeavat ARA:n tuottamista asunnottomuus-tilastoista: Vailla vakinaista asuntoa olevien määrä on lähes kaksinkertainen, ja pitkäaikaisesti vailla vakinaista asuntoa olevien määrä lähes 2,5-kertainen ARA:n tilastoihin lukuihin verrattuna, joiden mukaan marraskuussa 2011 Helsingissä oli 3 400 yksinäistä asunnottomia, joista 1 240 oli pitkäaikaisasunnottomia, ja 220 asunnottomia perhettä. Myös ARA:n tilastojen mukaan asunnottomien määrä on lisääntynyt vuodesta 2005, mutta huomattavasti maltillisemmin kuin vailla vakinaista asuntoa olevien määrä. ARA:n kuntakyselyn mukaan pitkäaikaisasunnottomuus on laskenut vuosittain tilastoinnin aloittamisvuodesta 2007. Pitkäaikaisesti vailla vakinaista asuntoa olevien määrä ja osuus sen sijaan on kasvanut vuosittain. Lukuja vertailtaessa on pidettävä mielessä rekisterikäsitteeseen liittyvät rajoitukset.

Vailla vakinaista asuntoa olevien määrä on kasvanut erityisen nopeasti vieraskielisillä. Vieraskielisten osuus vailla vakinaista asuntoa olleista on kasvanut tutkimusjaksolla 17 %:sta 29 %:iin. Luku on suhteettoman suuri Helsingissä asuvien vieraskielisten väestöosuuteen nähden (11 %). Vieraskielisillä vailla vakinaista asuntoa olevien väestöosuus on korkea kieliryhmissä, joiden puhujat ovat tulleet Suomeen pääasiassa pakolaisina. Myös naisten määrä on kasvanut miehiä enemmän. Osuus vuoden vaihteessa vailla vakinaista asuntoa olleista on noussut 22 %:sta 26 %:iin. Silti vailla vakinaista asuntoa olevien enemmistön muodostaa edelleen kotimaisia kielisiä puhuvat miehet (53 %). Naisilla ja vieraskielisillä asunnottomuus painottuu nuoriin ja on lyhytaikaista miehiin nähden, mutta erot ryhmien välillä ovat kaventuneet.

inrättningar och stödboende och av att de med utländskt modersmål har ett större inslag personer utan varaktig bostad än vad deras andel av hela befolkningen är.

De som kommer från bostadsbefolkningen utökar dem som saknar varaktig bostad

I vår undersökning, som byggde på registerdata, kunde vi ge en täckande bild av flyttande p.g.a. bostadslöshet med avseende å olika befolkningsgrupper. Något liknande är inte möjligt med övriga tillgängliga grunddata om bostadslöshet. Talen avviker från den bostadslöshetsstatistik som ARA tagit fram. Antalet personer som saknar varaktig bostad är nästan dubbelt så stort och sådana som långvarigt varit utan varaktig bostad nästan 2,5 gånger så stort som de tal ARA statistikfört. Enligt dem fanns det i november 2011 ca. 3 400 ensamma bostadslösa, varav 1 240 var långtidsbostadslösa och 220 bostadslösa familjer. Också enligt ARA:s statistik har de bostadslösa ökat sedan år 2005, men betydlig mindre än de som saknar varaktig bostad. Enligt ARA:s kommunenkät har långtidsbostadslösheten minskat år för år sedan statistik började föras år 2007. Antalet och andelen personer som långvarigt varit utan varaktig bostad har däremot vuxit årligen. Vid jämförelse av talen bör man minnas de begränsningar som hänför till registerbegreppet.

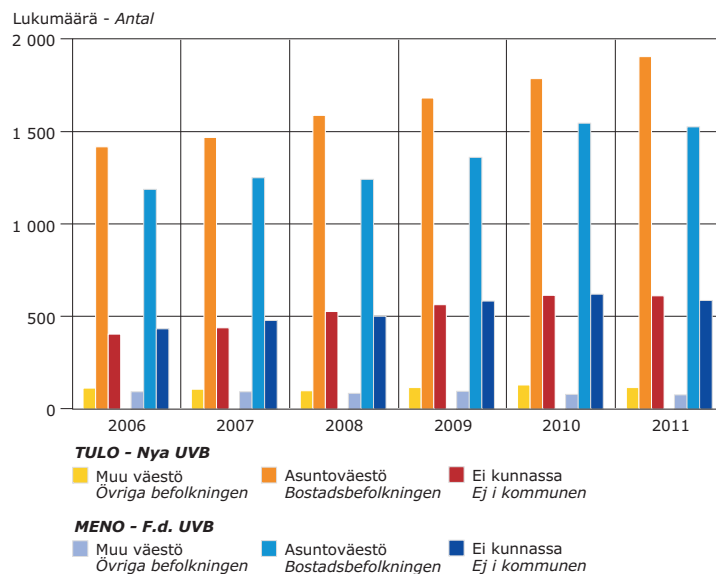
Antalet personer utan varaktig bostad har vuxit särskilt snabbt bland dem med utländskt modersmål. Under den undersökta perioden växte deras andel av dem utan varaktig bostad från 17 till 29 procent. Siffran är oproportionerligt hög med tanke på hur stor andel de med utländskt modersmål utgör av Helsingfors befolkning (11 %). De med utländskt modersmål som är utan varaktig bostad utgör en stor andel bland dem som kommit till Finland som flyktingar. Även kvinnornas andel har vuxit mera än männens. Andelen av dem som vid årsskiftet varit utan varaktig bostad har vuxit från 22 till 26 procent. Trots det är majoriteten av dem som saknar varaktig bostad fortfarande män med inhemskt

Tutkimustuloksissa on selvästi nähtävissä asuntomarkkinoiden kiristyminen 2000-luvun ensimmäisen vuosikymmenen jälkipuoliskolta alkaen. Väestön kasvu, joka on suurelta osin tullut vieraskielisestä väestöstä, yhdistettynä asuntotuotannon supistumiseen on johtanut asuntomarkkinoilla kaikkein heikoimmassa asemassa olevien määrän kasvuun. Vuosittain asuntoväestöstä vailla vakinaista asuntoa olevaksi tulevien määrä on asuntoväestöön siirtyvien määrää korkeampi. Näiden välinen erotus on kasvanut jonkin verran tutkimusjaksolla. Vailla vakinaista asuntoa olevien määrää kasvattavat oman kunnan asuntoväestöstä tulevat. Kunnan ulkopuolelta tulevien ja kunnasta poistuvien välinen erotus on useana vuonna ollut jopa negatiivinen.

modersmål (53 %). Bland kvinnor och dem med utländskt modersmål gäller bostadslösheten främst unga och är kortvarig jämfört med männens läge. Men skillnaderna mellan dessa grupper har minskat.

Undersökningsrönen återspeglar klart den åtstramning på bostadsmarknaden som skedde från och med senare hälften av 2000-talets första decennium. Folkökningen, som till stor del härrör från dem med utländskt modersmål, har kombinerat med minskande bostadsproduktion lett till att de som har den allra svagaste ställningen på bostadsmarknaden har ökat. De som årligen övergår från bostadsbefolkningen till dem som saknar varaktig bostad är flera till antalet än de som övergår till bostadsbefolkningen. Denna skillnad växte något under den period vi undersökte. De som är utan varaktig bostad utökas av dem som kommer från den egna kommunens bostadsbefolkning. Skillnaden mellan antalet personer som kommit från annan kommun och dem som flyttar till annan kommun har i flera år varit t.o.m. negativ.

Kuvio 5. 1.1 vailla vakinaista asuntoa olleiden tilanne vuotta aikaisemmin (tulo VVA:ksi¹) ja vuotta myöhemmin (meno VVA:sta)
Figur 5. Situationen ett år tidigare (för nya UVB:n¹) och ett år senare (för f.d. UVB:n) bland dem som varit UVB den 1 jan.

¹VVA = vailla vakituista asuntoa. | UVB = (person) utan varaktig bostad.

Kirjallisuus

Asunnottomat 2011 (2012) Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus ARA. Selvityksiä 1/2012.

Busch-Geertsema, Volker & Edgar, William & O'Sullivan, Eoin & Pleace, Nicholas (2010) Homelessness & Homeless Policies in Europe: Lessons from Research. A Report prepared for the European Consensus Conference on Homelessness 9–10 December 2010, Brussels.

Lehtonen, Leena & Salonen, Joel (2008) Asunnottomuuden monet kasvot. Ympäristöministeriö. Suomen ympäristö 3/2008.

Myrskylä, Pekka (2011) Suomeen muuttaneiden ulkomaalaisten ihmisten ja perheiden elämänpirteitä. Ppt-esitys Tilastokeskuksen kurssilla Maahanmuuttajat ja maastamuuttajat Suomeen ja Suomesta – Siirtolaisuus ennen, tänään ja huomenna 7.6.2011.

Tainio, Hannele (2009) Kaupunkiköyhälistö asunnottomuuskierteessä – näkökulmia pääkaupunkiseudun pitkäaikaisasunnottomuuteen. Diakonia-ammattikorkeakoulu. B Raportteja 39.

YTM *Eeva Kostiainen* toimii tutkijana ja VTT *Seppo Laakso* tutkijana ja toimitusjohtajana Kaupunkitutkimus TA Oy:ssä. Kaupunkitutkimuksen erityisalaa ovat alue- ja kaupunkitalous, erityisesti väestöä, yritystoimintaa, asunto-markkinoita, työmarkkinoita, maankäyttöä ja kaupunkirakennetta käsittelevät tutkimukset ja selvitykset.

PM *Eeva Kostiainen* verkar som forskare och PD *Seppo Laakso* som forskare och verkställande direktör vid stadsforskningsfirman Kaupunkitutkimus TA Oy. Firmans specialgebit är region- och stadsekonomi, i synnerhet undersökningar och utredningar specialiserade på befolkning, företagsverksamhet, bostadsmarknad, arbetsmarknad, markanvändning och stadsstruktur.

Kunnat velkaantuneet 2000-luvulla Lainojen toivoton vertailu

Kommunerna skuldsatte sig på 2000-talet Hopplöst jämföra lånen

Kuntia asetetaan jonoon niiden velkojen määrän perusteella. Vaikka jono perustuisikin viralliseen tilastoon, sen antama kuva on väärä. Kuntien lainakanta muodostuu erilaisista veloista ja taseen lainamäärä on pitkälle järjestelykysymys. Tässä artikkelissa pyritään kuvaamaan lainojen vertailun vaikeutta ja erojen taustalla olevia tekijöitä.

Kunnat ovat paikanneet talouttaan velkaa ottamalla koko 2000-luvun. Kuntien yhteenlaskettu lainamäärä on kasvanut joka vuosi. Vuonna 2010 peruskunnilla oli velkaa 10,5 miljardia euroa, kun sitä vuonna 2000 oli 3,8 miljardia euroa. Kasvu on ollut siten 6,7 miljardia euroa. Vuonna 2010 kuntasektorin konsernivelka oli 24,6 miljardia euroa. Kasvua oli 11,8 miljardia euroa.

Lainakanta muodostuu erilaisin perustein

Kuntien velkaantuneisuutta kuvataan useimmiten asukaslukuun suhteutetulla lainamäärällä. Myös muut kuntien velkaantuneisuutta kuvaavat tunnusluvut – suhteellinen velkaantuneisuus %

Under hela 2000-talet har kommunerna lappat sin ekonomi genom att ta skuld. Kommunernas sammanlagda lånebelopp har vuxit varje år. År 2010 uppgick baskommunernas skuld till 10,5 miljarder euro, mot 3,8 miljarder år 2000. Ökningen går således på 6,7 miljarder euro. År 2010 hade kommunsektorns koncernskulder à 24,6 miljarder euro, efter en ökning à 11,8 miljarder.

Kommunerna rangordnas utgående från deras skulobelopp. Även om rangordningen byggde på officiell statistik vore den bild den ger felaktig. Kommunernas lånestockar består av olika slags skulder, och lånebeloppet i balansräkningen beror i hög grad på hur man disponerat balansen. Föreliggande artikel försöker beskriva svårigheterna med jämförelse av kommuners skuldsättning samt de faktorer som ligger bakom skillnaderna.

Lånestockarna har uppstått av olika orsaker

Kommuners skuldsättning beskrivs oftast som lånestock per kommuninvånare. Även de övriga

ja omavaraisuusaste %¹ – antavat hyvin samankaltaisen kuvan.

Lainakannan vertailuongelmat johtuvat kuntien erilaisesta toiminnasta, erilaisesta toimintojen organisoinnista ja erilaisista rahoitusratkaisuksista. Tämän takia lainamäärä euroa/asukas ei ole vertailukelpoinen kuten eivät muutkaan lainojen vertailussa käytetyt tunnusluvut. Seuraavassa on kuvattu eräin esimerkein vertailua vaikeuttavia tekijöitä.

1) Liiketoiminnan organisointi

Eniten kaupunkien lainamäärien vertailua vaikeuttaa liikelaitosten organisaatioiden erilaisuus. Jos kaupungilla on liikelaitoksina energia-, vesihuolto- tai satamalaitos, sillä on yleensä lainaa enemmän kuin kaupungilla, joka on yhtiöittänyt nämä toiminnot. Helsingin energialaitos on liikelaitos, Lahdessa ja Jyväskylässä se on kaupungin yhtiö, ja Espoo on myynyt oman yhtiönsä.

parametrarna för kommunal skuldsättning – relativ skuldsättning (%) och självförsörjningsgrad %¹ – ger en mycket likartad bild.

Problemen med att jämföra länestockarna beror på att olika kommuner fungerar på olika sätt och har olika organisations- och finansieringsmodeller. Därför är länestocken i euro per invånare inte jämförelseduglig, ej heller de övriga parametrarna som används för att jämföra lånen. Här följer några exempel på faktorer som komplicerar jämförelsen.

1) Organiseringen av affärsverksamheten

Det som främst gör jämförelsen av städers länestockar svår är att deras affärsverk är så olika organiserade. De städer där energi-, vatten- och hamnfunktionerna sköts av affärsverk har i regel mera lån än de städer som har gjort om affärsverken till aktiebolag. Helsingfors Energi är ett affärsverk, men motsvarigheterna i Lahtis och Jyvä-

Taulukko 1. Suurten kaupunkien taseen eriä 2011 (Helin 2012)

Tabell 1. Poster ur de stora städernas balansräkningar 2011 (Helin 2012)

	Taseen loppusumma, milj. €	Lainat milj.€	Laina-kanta €/asukas	Omavaraisuusaste, %	Suhteellinen velkaantuneisuus, %	Konsernitaseen loppusumma milj. €	Konsernilainat milj. €	Konsernilainat €/asukas
	Balansens slutsumma	Lån, milj. €	Länestock €/invånare	Självförsörjningsgrad, %	Relativ skuldsättning, %	Koncernbalansens slutsumma milj. €	Koncernlån, milj. €	Koncernlån, €/invånare
Helsinki Helsingfors	11 932	1 286	2 157	76	42	15 187	4 200	7 046
Espoo Esbo	2 993	160	633	87	24	4 386	1 395	5 525
Tampere Tammerfors	1 984	323	1 502	73	39	2 641	789	3 669
Vantaa Vanda	1 793	858	4 226	44	85	3 141	1 736	8 551
Turku Åbo	1 404	333	1 866	55	41	2 508	1 121	6 277
Oulu Uleåborg	1 834	220	1 530	73	46	2 324	507	3 521
Jyväskylä	994	312	2 364	58	58	1 724	954	7 228
Lahti Lahtis	1 027	380	3 713	54	78	1 457	650	6 353
Kuopio	714	172	1 765	59	44	1 167	617	6 336
Kouvola	540	132	1 504	62	41	761	285	3 254
Pori Björneborg	835	177	2 132	64	42	1 042	364	4 382
Yhteensä Sammanlagt	26 051	4 353	2 127	64	49	36 338	12 619	5 649

¹**Omavaraisuusaste, %** = 100 x (Oma pääoma + Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset) / (Koko pääoma – Saadut ennakot). Omavaraisuusaste mittaa kunnan vakavaraisuutta, alijäämän sietokykyä ja sen kykyä selviytyä sitoumuksista pitkällä tähtäyksellä. Omavaraisuuden hyvänä tavoitetasona voidaan pitää kuntatalouden keskimääräistä 70 %:n omavaraisuutta. 50 %:n tai sitä alempi omavaraisuusaste merkitsee kuntataloudessa merkittävän suurta velkarasitetta.

Suhteellinen velkaantuneisuus, % = 100 x (Vieras pääoma – Saadut ennakot) / Käyttötulot. Tunnusluku kertoo, kuinka paljon kunnan käyttötuloista tarvittaisiin vieraan pääoman takaisinmaksuun. Mitä pienempi velkaantuneisuuden tunnusluvun arvo on, sitä paremmat mahdollisuudet kunnalla on selviytyä velan takaisinmaksusta tulorahoituksella.

¹**Självförsörjningsgrad, %** = 100 x (Eget kapital + Avskrivningsskillnaden och frivilliga reservationer) / (Hela kapitalet – erhållna förskott). Självförsörjningsgraden mäter kommunens soliditet, underskottets stryktålighet och dess förmåga att klara av förbindelser på lång sikt. En eftersträvsvärd och god självförsörjningsgrad anses vara den rådande genomsnittliga dito, dvs. 70 %. Är graden 50 % eller lägre innebär den en kändbar skuldbörda för kommunekonomin.

Relativ skuldsättning, % = 100 x (Utomstående kapital – Erhållna förskott) / Driftsinkomster. Parametern berättar hur stor del av kommunens driftsinkomster som skulle behövas för att återbetala det utomstående kapitalet. Ju lägre skuldsättningsparameterns värde är, desto bättre möjligheter har kommunen att betala sina skulder ur de egna inkomsterna.

Espoolla on rahastoissa sähköyhtiön myynnistä saatuja tuloja, joita se voi käyttää investointien rahoittamiseen, mikä vähentää lainan tarvetta.

Oulun vuoden 2012 talousarviossa on eritelty tuotannolliseen toimintaan (liikelaitokset ja tytäryhtiöt) kohdistuvat 90 miljoonan euron lainat, perustoimintaan kohdistuvat 212 miljoonan euron lainat sekä elinkaarimallin mukainen 19 miljoonan euron erä.

2) Toimitilojen hankinta vuokraamalla pitkäaikaisin sopimuksin

Jyväskylän vuoden 2012 talousarviossa on investointeja noin 83 miljoonalla eurolla. Tämän lisäksi kaupunki hankkii vuokratiloja 26 miljoonalla eurolla. Ne kasvattavat kaupungin käyttömenoja vuokrasopimusten mukaisilla summilla. Vastavalla tavalla menetellään monissa kunnissa.

Espoon vuoden 2012 talousarvion mukaan taseeseen kirjattavat investoinnit ovat suunnitelmakaudella keskimäärin 220 milj. euroa/vuosi. Taloussuunnitelmassa olevien investointien lisäksi kaupunki toteuttaa koulujen peruskorjauksia ja eräitä muita hankkeita tytäryhtiönsä Kiinteistö Oy Espoon toimitilojen taseeseen sekä eräitä vuokrahankeita. Espoon sairaalan peruskorjaus ja laajennushanke toteutetaan kaupungin taseen ulkopuolella joko elinkaarimallilla tai kaupungin omistaman yhtiön taseeseen.

Lainatarve vähenee, kun tilat hankitaan vuokraamalla. Samalla sitoudutaan hyvinkin pitkäaikaisiin menoihin.

3) Elinkaarimalli

Mallissa yksityinen yritys rahoittaa kunnan investoinnin, toteuttaa sen ja vastaa hankkeen ylläpidosta yleensä jopa 25 vuoden ajan. Kunnan ei tarvitse järjestää hankkeen rahoitusta, vaan se maksaa vuotuisen palvelumaksun. Menettelyllä voidaan käynnistää rakennushankkeita, joka eivät muutoin mahtuisi kunnan talouden raameihin. Elinkaarimallia on arvosteltu köyhän miehen osamaksukaupaksi, joka syö budjettirahat pitkälle tulevaisuuteen.

kylä är stadsägda bolag. Esbo har sålt sitt eget bolag och har fonderat de inkomster man fick av försäljningen, och kan nu använda dem för att finansiera investeringar, vilket minskar behovet av lån.

Uleåborgs budget för 2012 särskiljer de lån à 90 miljoner euro som tagits för produktionsverksamhet (affärsverken jämte dotterbolag), de 212 miljoner som lånats för basverksamhet samt en 19 miljoner euros länepost som relaterar till livsspansmodellen.

2) Att skaffa lokaler genom långvariga hyresavtal
I Jyväskyläs budget för 2012 finns investeringar för ca. 83 miljoner euro. Dessutom upphandlar staden hyrda lokaler för 26 miljoner euro. Dessa utökar stadens driftskostnader så mycket som hyresbeloppen går på. På motsvarande sätt gör många andra kommuner.

De investeringar i Esbo som enligt budgeten för 2012 bokförs i balansräkningen är i medeltal 220 milj. euro per år under den planerade perioden. Förutom de investeringar som ekonomiplanen upptar genomför staden grundliga reparationer i skolor och en del andra projekt via sitt dotterbolag Kiinteistö Oy Espoo:s balansräkning samt en del hyresprojekt. Renoveringen och utvidgningen av Esbo sjukhus utförs utanför stadens balansräkning antingen genom livscykelmodellen eller inom balansen för ett bolag ägt av staden.

Behovet av lån minskar när man upphandlar lokaler genom att hyra dem. Men då förbinder man sig till mycket långvariga utgifter.

3) Livscykelmodellen

I denna modell är det ett privat bolag som finansierar och genomför en kommunal investering och svarar för dess underhåll i vanligen upp till 25 år. Kommunen behöver inte ordna finansiering för projektet, utan betalar en årlig serviceavgift. På detta sätt kan man inleda byggprojekt som inte annars skulle rymmas i kommunens budgetramar. Livsspansmodellen har kritiserats för att

Espoo vuoden 2010 tilinpäätöksessä pääoma- vuokra- ja palvelumaksuvastuut olivat noin 140 miljoonaa euroa. Mallilla toteutettuja hankkeita on muissakin kunnissa.

Kuopiossa toteutetaan 93 miljoonan euron hanke kaupungin kiinteistöyhtiön toimesta. Oululla on tulevana vuosina edessä merkittäviä investointeja ja niiden toteuttamisen yhteydessä harkitaan vaihtoehtoisia toteutusmalleja, kuten vuokraus- ja ppp- mallit (public private partnership – julkisen ja yksityisen tahon kumppanuusmallit). Jyväskylässä Huhtasuon koulun elinkaarihankkeen toteutuksesta on päätetty touko- kesäkuussa 2011. Kaupungin takaus on 45 milj. euroa.

Elinkaarimalli vähentää lainatarvetta, mutta niistä seuraavat vastuut näkyvät tilinpäätöksen liitetiedoissa ja hyvin todennäköisesti elinkaari- malli tulee kunnalle kalliimmaksi kuin oma velka, koska kunta saa rahaa halvemmalla kuin rakenta- ja.

4) Myynti ja takaisinvuokraus

Kunta myy kiinteistön sijoittajalle ja vuokraa sen omaan käyttöönsä takaisin. Menettelyn perimäinen – tosin julkilausumaton – tarkoitus on keventää kunnan tasetta eli saada lainamäärä näyttämään pienemmältä. (Ruokojoki, Kuntalehti 9/2010)

Turussa on esitetty ajatuksia valjastaa Turun koulut ja päiväkodit rahan tienaamiseen myymällä tilat ja vuokraamalla ne takaisin omaan käyttöön (TS 8.10.2010). On aika vaikea ymmärtää, että menettely olisi kaupungin edun mukainen, koska sijoittajat edellyttävät sijoituksil- leen tietyn tuoton.

5) Erot toiminnan laajuudessa ja organisoinnissa

Kaikilla kunnilla ei ole omassa organisaatioissaan kaikkia toimintoja (lukiot, ammatillinen koulu- tus, kulttuurilaitokset). Mitä enemmän palvelui- ta, sitä suuremmat ovat yleensä tilojen vaatimat investoinnit. Kuntayhtymän järjestämissä palve-

vara ett slags fattigmans avbetalningsköp som tar på budgeten långt in i framtiden.

I Esbo stads bokslut för 2010 uppgick utgif- terna för kapitalhyra och serviceavgifter till ca. 140 miljoner euro. Även andra kommuner har genomfört projekt enligt denna modell.

I Kuopio genomförs ett 93 miljoner euros projekt av ett av stadens fastighetsbolag. Uleå- borg står de närmaste åren inför betydande inve- steringar, och för dem övervägs alternativa genomförningsmodeller, bl.a. genom hyresavtal eller ppp-avtal (public private partnership, dvs. partnerskapsavtal mellan offentliga och privata aktörer). I Jyväskylä beslöt man i maj-juni 2011 att sköta skolprojektet i Huhtasuo enligt livscy- kelmodellen. Stadens garanti är 45 miljoner euro.

Livscykkelmodellen minskar behovet av lån, men de kostnader den leder till syns i bokslutets bilagor, och högst sannolikt blir livscykkelmodel- len dyrare för kommunen än om den själv tar upp lån, eftersom kommunen får pengar billigare än byggarna får.

4) Försäljning och återhyrning

Kommunen säljer en fastighet till en placerare och blir sedan själv dess hyresgäst. Det bakomlig- gande – visserligen outtalade – syftet är att lätta på kommunens balansräkning, dvs. få lånestock- en att se mindre ut. (Ruokojoki, Kuntalehti 9/2010)

I Åbo har man framfört tankar på att använda Åbos skolor och daghem för att tjäna pengar ge- nom att först sälja lokalerna och sedan hyra in sig i dem (åbodagstidningen Turun Sanomat 8.10.2010). Det är svårt att förstå att det skulle vara till nytta för staden, i och med att placerare ju skall ha avkastning på sina investeringar.

5) Skillnader i servicens omfattning och organisation

Alla kommuner har inte alla funktioner (gymna- sier, yrkesutbildning, kulturinrättningar) inom sin organisation. Ju mera service desto större är i regel de investeringar som krävs för lokaler. Inom

luissa investoinnit ovat yhtymän ja isäntäkuntamallissa kiinteistöt ovat isäntäkunnan. Samoin ovat niiden hankkimiseen tarvittut lainat.

6) *Konsernipankit*

Järjestelyssä kunnan yhtiöiden lainat kiertävät kunnan kautta. Tästä välitystoiminnasta konsernipankki saa välityskorkoa. Kaupungin lainamäärää lähenee näissä tapauksissa konsernilainamäärää (esimerkiksi Lahti).

Lahti käyttää lainakantaa esittäessään kahdenlaisia lukuja. Lainaa on vuoden 2012 talousarviossa virallisen laskentakaavan mukaan 403 miljoonaa euroa, josta kaupungin omaan perustoimintaan kohdistuu 135 miljoonaa euroa ja välitetyt lainat 268 miljoonaa euroa. Kuopion talousarviossa on myös ns. välitetyt lainat ilmoitettu erikseen (Kuopion Pysäköinti Oy:lle 18 miljoonaa euroa).

7) *Lainasaamiset*

Lainojen vertailussa on otettava huomioon lainasaamiset. Joillakin kunnilla lainasaamisia on enemmän kuin lainoja. Lainasaamiset eivät kuitenkaan ole muutettavissa rahaksi lyhyellä aikavälillä. Tämän takia ei ole perusteltua laskea kuntien nettolainojen määrää lainasaamisten ja lainojen erotuksena.

Melkoinen osa lainasaamisista muodostuu kaupunkikonsernin sisäisistä lainoista. Tämä ilmenee vertaamalla konsernin ja peruskunnan lainasaamisia. 11 suurimman kaupungin vuoden 2010 tilinpäätöksessä oli lainasaamisia 3,4 miljardia euroa. Konsernitilinpäätöksissä niiden määrä oli 0,9 miljardia euroa.

Kaupungeilla on vaihteleva määrä antolainoja. Jyväskylän kaupungilla on antolainaa Jyväskylä Energia Oy:lle 266 miljoonaa euroa. Antolainat ovat peräisin energiatoiminnan yhtiöittämisestä vuonna 1997 ja Jyväskylän kaupungin, entisen maalaiskunnan ja Korpilahden alueen vesiliiketoimintojen myynnistä yhtiölle. Kaupunki saa lainoista korkotuloja 16 miljoonaa euroa.

service ordnad av samkommuner sköts investeringarna av dessa, medan fastigheterna i världkommunmodellen är världkommunens – liksom de lån som behövs för att skaffa dem.

6) *Koncernbanker*

I denna modell cirkulerar kommunens bolagslån via kommunen. För denna förmedlingsverksamhet får koncernbanken förmedlingsränta. I dessa fall närmar sig stadens lånestock koncernens lånestocks belopp (t.ex. Lahtis).

Lahtis använder två slags siffror för att beskriva lånestocken. Enligt den officiella beräkningsformeln uppgår lånen i budgeten för 2012 till 403 miljoner euro, varav 135 miljoner går till stadens egen basverksamhet och 268 miljoner förmedlas till övriga objekt. Även i Kuopio stads budget har de s.k. förmedlade lånen uppgivits skilt (18 miljoner för parkeringsbolaget Kuopion Pysäköinti OY).

7) *Lånefordringar*

Då man jämför lånen bör man beakta lånefordringarna, dvs. tillgodohavandena. En del kommuner har större tillgodohavanden än skulder. Men lånefordringarna kan inte omsättas i pengar på kort sikt. Därför är det inte befogat att beräkna kommunernas nettoskuldssättning som skillnaden mellan lånefordringar och upptagna lån.

Dessutom består en betydande del av lånefordringarna av lån inom stadskoncernen. Detta framgår om man jämför koncernens och baskommunens lånefordringar. I de 11 största städernas bokslut för 2010 uppgick lånefordringarna till 3,4 miljarder euro. Men i koncernboksluten var deras belopp 0,9 miljarder.

Städerna har varierande mängder utgivna lån. Jyväskylä stad har 266 miljoner euro i utgivna lån åt Jyväskylä Energia Oy. Dessa härrör från bolagiseringen av energiverksamheten år 1997 och av att vattenaffärsverksamheten i Jyväskylä stad, f.d. landskommunen och Korpilahtiområdet såldes till bolaget. Staden får 16 miljoner euro i räntekomster för dessa lån.

8) Sijoitukset – Rahastot

Espoon vuoden 2012 talousarviossa todetaan, että kaupungin peruspalvelujen ja maanhankinnan investointirahastoon on rahastoitu vuonna 2006 energiayhtiön myynnistä Fortumille saadut tulot. Rahaston tarkoituksena on varmistaa kaupungin peruspalveluiden ja maanhankinnan investointien rahoitusta pitkällä aikavälillä. Rahaston pääoma oli vuoden 2010 lopussa yhteensä 375 milj. euroa. Espoon kaupungin peruspalvelujen kehittämisrahastoon on rahastoitu vuonna 2002 energiayhtiön myynnistä E.ONille saadut tulot. Rahaston pääoma vuoden 2010 lopussa oli yhteensä 104 milj. euroa. Rahastoa puretaan 40 milj. vuonna 2012 euroa ja 30 milj. euroa vuosina 2013 ja 2014. Vuosien 2012–2014 taloussuunnitelmaan sisältyvien vuosittaisten rahastopurkujen jälkeen rahasto tulee käytetyksi vuonna 2015.

9) Muita kaavailuja

Talouden kiristyessä ovat konsulttiyhtiöt laatineen monenlaisia suunnitelmia irrottaa kaupunkien liikelaitoksista pääomaa. Vuonna 2004 Lahdessa pyrittiin irrottamaan energia- ja vesiyhtiöistä 170 miljoonaa euroa omistuksen uudelleen järjestelyillä. Konsulttiyhtiön mallin mukaan Lahti Energia ja Lahti Veden monopol- ja kilpailutoiminnot sekä verkot eriyttäisiin omiksi yhtiöikseen ja myytäisiin kaupungin itsensä hallinnoimalle uudelle rahoitusyhtiölle, joka vuokraisi verkot energian ja veden siirtoa hoitaville monopoleille. (Kauppalehti 24.4.2004)

Konsulttien esittämää mallia ei Lahdessa kuitenkaan toteutettu. Käytännössä kaupunkilaiset olisivat joutuneet maksamaan suunnitelman mukaan yhtiöistä tuloutetut miljardit korotettuina energia-, lämpö- ja vesihuollon korotettuina maksuina.

Järjestelyiltään yksinkertaisempaa tapaa sovellettiin Jyväskylässä. Siellä kaupungin vesilaitos myytiin JE:lle (kaupungin 100 % tytär) 150 miljoonan euron hinnalla, JE rahoitti kaupan kaupungilta saamallaan 150 milj. euron lainalla. Seu-

8) Placeringar – Fonder

I Esbo stads budget för 2012 konstateras att de inkomster som staden fick då energibolaget såldes till Fortum Abp år 2006 fonderats i investeringsfonden för basservice och markupphandling. Fondens syfte är att på lång sikt säkra finansieringen av stadens investeringar för basservice och markupphandling. I slutet av år 2010 uppgick fondens kapital till 375 miljoner euro. I fonden för utvecklande av basservice har staden fonderat de inkomster den fick då den sålde energibolaget till E.ON år 2002. Vid slutet av 2010 var fondens kapital sammanlagt 104 miljoner euro. År 2012 tas 40 miljoner ur fonden, åren 2013 och 2014 sedan 30 miljoner. Efter de årliga uttag som ingår i ekonomiplanen för 2012-2014 blir fonden färdig använd år 2015.

9) Övriga planer

I och med att ekonomin stramats åt har konsultfirmorna gjort upp många slags planer för att lösgöra kapital från städernas affärsverk. År 2004 försökte man i Lahtis genom omorganisering av ägarskapet få loss 170 miljoner euro ur energi- och vattenbolaget. Enligt konsultbolagets modell skulle man göra om Lahti Energia:s och Lahti Vesi:s monopol- och konkurrensfunktioner jämte distributionsnät till egna bolag och sälja dem till ett nytt finansieringsbolag skött av staden, som skulle hyra ut distributionsnäten till monopolen för energi- resp. vattendistribution (Kauppalehti 24.4.2004)

Den modell som konsulterna föreslog för Lahtis förverkligades inte. I praktiken skulle stadsborna ju själva genom höjda energi-, värme och vattenavgifter ha betalat de miljarder som bolaget enligt planen skulle avkasta.

Ett enklare förfaringsätt tillämpades i Jyväskylä. Där såldes stadens vattenverk till Jyväskylän Energia (100 % dotterbolag till staden) för 150 miljoner euro. JE finansierade köpet med ett 150 miljoner euros lån som man fick av staden. Under de påföljande åren angavs betalningen av köpe-

raavina vuosina kauppahinnan maksaminen oli yhtiön perimien maksujen korotusperuste.

Konsernivertailu korjaa hieman

Kuntien velkaantumisen kokonaiskuvan hahmottaminen edellyttää konsernilainojen huomiointia, vaikka nekin peruskuntien lainojen tapaan muodostuvat hyvin erilaisista kokonaisuuksista. Mukana on kuntayhtymien, kunnan yhtiöiden, asuntoyhtiöiden ja yhtiöiden (energia, vesihuolto yms.) lainoja.

Konsernilainat poistavat kuitenkin osan kuntien liikelaitoksista ja yhtiöistä aiheutuvista vertailuongelmista, mutta ei tilojen rahoittamisessa käytettyjä erilaisia menettelyjä (elinkaarimallin, vuokraus, myydä ja vuokrata).

Kuvio on laadittu niin, että kaupungit ovat konsernilainojen (euroa/asukas) mukaisessa järjestyksessä. Lainamäärää kuvaava pylväs on jaettu kahteen osaan vähentämällä konsernilainoista peruskunnan lainamäärä. Pylvään alkuosa kuvaa siis peruskuntien lainamäärää (euroa/asukas)

Järjestelyt budjettikehyksen kiertämistä

Kun kaupunki hankkii tiloja omien yhtiöidensä kautta, se ei rasita peruskunnan tasetta velan kasvuna. Velka ei kasva myöskään silloin, kun kunta tekee pitkäaikaisia vuokrasopimuksia. Näin menetellen ei ole usein tarvetta ”rasittaa” valtuustokaan uusien tilojen hankintapäätöksillä.

Lainakannan suuruuteen vaikuttaa kaupungin noudattama politiikka ja taloudellinen tilanne. Jos vuosikate riittää investointien rahoittamiseen, ei tarvita uutta lainaa. Harva kunta joutuu turvautumaan ns. syömävelkaan eli käyttötalouden menojen velalla.

Valtiovarainministeriön budjettipäällikkö Hannu Mäkisen mukaan elinkaarimallit ovat ongelmallisia, koska rahoitusvastuuta siirretään kauas tulevaisuuteen. Asiallisesti ne tarkoittavat budjettikehyksen kiertämistä (TE 5/2011). Valtio on rakennuttanut teitä elinkaarimallilla. Yksityinen tieraha on käynyt kalliiksi, rahoituskustannuksia on liikaa (HS 16.1.2012)

summan som orsak till att man höjde bolagets tariffer.

En koncernjämförelse rättar lite till bilden

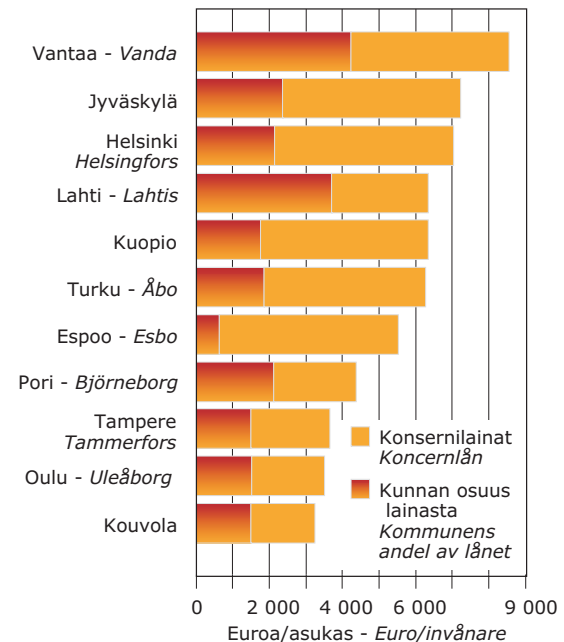
För att kunna se hela bilden av kommunernas skuldsättning behöver också koncernlånen beaktas, låt vara att även de, liksom baskommunernas lån, består av mycket olika helheter. Med finns lån som tagits av samkommuner, kommunala bolag, bostadsbolag och andra bolag (energi-, vatten m.fl.).

I varje fall klarlägger koncernlånen en del av de jämförbarhetsproblem som kommunernas affärsverk och bolag medför, men inte de olika tillvägagångssätt som tillämpats för att finansiera lokalerna (livscykelmodellen, hyrning, försäljning och köp).

Figuren lägger fram städerna i ordningsföljd efter euro per invånare. Den räkna som beskriver länestocken har delats i två delar genom att från koncernlånen dra av baskommunens länestock.

Konsernilainat euroa/asukas vuonna 2011

Koncernlån, euro per invånare år 2011

Samaan pyritään suunnitelmilla valtion omistamasta yhtiöstä (Infra Oy), joka lainaisi rahaa markkinoilta esimerkiksi suuria liikenneväylähankkeita varten ja valtio maksaisi sitten hankkeet budjettivaroista kymmenien vuosien aikana. Menettely hämärtäisi kuvaa valtion veloista.

Edellä olevat esimerkit osoittavat kuntien taloudenhoidon tapojen kirjavuuden sekä samalla sen, että kuntien lainoille ei voi asettaa yksiselitteistä kattoa. Jos kunta haluaa kaunistella peruskunnan tasetta, se kyllä onnistuu. Sen mahdollistavat elinkaarimallit, tilojen toteutus kunnan yhtiöiden toimesta sekä tilojen myynti ja takaisinvuokraus. Sitä, mitkä ovat kunnan kannalta edullisimmat ratkaisut, ei tässä ole mahdollista arvioida. ”Tasekosmetiikka” on kuitenkin heikko perustelu näille ratkaisuille.

Kuntatalouteen perehtymätön voi ihmetellä myös kuntien strategioitten taloustavoitteita. Kunnan strategian taloustavoitteissa saatetaan kertoa tavoitteena olevan, ettei kunnan lainamäärä ole suurempi kuin vaikkapa 1 800 euroa asukasta kohti. Tavoite voi olla hyvä, mutta se joutuu outoon valoon, jos myöhemmin kerrotaan esimerkiksi tilahankkeita toteutettavan sellaisilla tavoilla, jotka eivät rasita kunnan tasetta.

2000-luvulla kunnat ovat investoineet velalla ja tiloja on hankittu menettelyin, jotka eivät näy kunnan veloissa. Velkaa on tietoisesti häivytetty käyttämällä malleja, jotka eivät näkyisi kunnan taseessa eivätkä lainamäärässä.

Talouden kiristyessä on suuri vaara, että kunnissa turvaudutaan investointien rahoittamisessa perustelemattomiin ratkaisuihin. Kunnan on tehtävä investointipäätökset siten, että ne aina kestävät taloudellisen tarkastelun. Tavallinen kuntalainenkin ymmärtää, että osamaksukauppa tulee yleensä kalliimmaksi kuin velan otto. Kunnan velka on selvästi halvempaa kuin yksityisen ottama velka.

Räckans början beskriver alltså baskommunernas länestock per invånare (euro).

Arrangemang för att kringgå budgetramen

Då en stad skaffar lokaler via sina egna bolag belastas dess balansräkning inte genom ökad skuld. Skulden växer inte heller om kommunen gör långvariga hyresavtal. Gör man på detta vis undviker man ofta att ”besvära” fullmäktige med beslut om anskaffande av nya lokaler.

Länestockens storlek påverkas av stadens politik och det ekonomiska läget. Om årsbidraget räcker till för att finansiera investeringarna behövs inga nya lån. Få kommuner behöver så att säga äta på krita, dvs. finansiera driftsekonomin genom skulder

Enligt Finansministeriets budgetchef Hannu Mäkinen är livscykelmodellerna problematiska i och med att finansieringsansvaret skjuts långt på framtiden. I sak innebär de att budgetramen kringgås (TE 5/2011). Staten har låtit bygga vägar med livscykelmodellen. Men de privata vägpengarna har blivit dyra i och med att finansieringskostnaderna är för stora (HS 16.1.2012).

Samma sak eftersträvas i fallet Infra OY, ett statsägt företag, som skulle låna upp pengar på fria marknaden för t.ex. stora trafikledsbyggen. Tanken var att staten skulle betala notan ur sina budgetmedel under tiotals år. På det viset kunde bilden av statens skulder göras diffus.

Exemplen här ovan visar hur stora skillnader det finns kommuner emellan i sättet att lägga upp ekonomin. Samtidigt visar de att inget entydigt tak kan sättas för kommunernas lån. Om en kommun vill frisera sin balansräkning är det inte svårt. Knepen är livscykelmodellen, att låta kommunägda bolag bygga serviceutrymmena och att sälja lokaler och sedan hyra dem tillbaka igen. Vilken lösning som är förmånligast för kommunen är inte möjligt att bedöma här. Men ”balanskosmetik” är nog en dålig motivering för att tillgripa dem.

Lähteitä ja taustaa | Källor och bakgrund:

Heikki Helin, Miten tähän on tultu? Toisenlainen tulkinta kuntataloudesta. Helsingin kaupungin tietokeskus. Tutkimuskatsauksia 2011:2.

Heikki Helin, Velkaa velan päälle. Kuntien lainakannan kehitys 2000-luvulla. Helsingin kaupungin tietokeskus. Tutkimuskatsauksia 2011:4.

Heikki Helin, Suurten kaupunkien talousarviot 2012. Helsingin kaupungin tietokeskus. Tutkimuskatsauksia 2011:5.

Kauppalehti, Kunnat voisivat tyhjentää miljardeja energiayhtiöistä. 24.2.2012.

Jorma Ruokojoki: Vantaa hakee kiinteistöistä talouden tasapainoa. Kuntalehti 9/2010.

Turun Sanomat, Tilajohtaja ehdottaa tilojen myymistä ja niiden vuokraamista omaan käyttöön. Turun koulut ja päiväkodit voisi valjastaa rahan tienaamiseen. 8.10.2010.

Heikki Helin, Erikoistutkija, Helsingin kaupungin tietokeskus.

Den som inte är insatt i kommunekonomi kan också förundra sig över de ekonomiska målen i kommunernas strategier. I strategierna kan det nämligen stå att målet är att kommunens lånestock per invånare inte skall överskrida t.ex. 1800. Det kan vara ett bra mål, men det hamnar i en märklig dager om man strax därpå för fram att t.ex. utrymmesprojekt skall genomföras på sådant sätt som inte belastar kommunens balansräkning.

På 2000-talet har kommunerna investerat på skuld, och man har skaffat serviceutrymmen på sådana sätt som inte syns i kommunens skulder. Man har medvetet trollat bort skulder genom att använda modeller som inte syns i kommunens balans eller lånestock.

Då ekonomin stramas åt finns en stor fara att kommunerna för att finansiera investeringar tyr sig till obefogade lösningar. En kommun skall fatta investeringsbesluten så, att de alltid tål en ekonomisk granskning. Till och med mannen på gatan begriper ju att avbetalning i regel blir dyrare än att ta lån. En kommuns skuld är klart billigare än skuld som en privat instans har tagit.

Heikki Helin, Specialforskare, Helsingfors stads faktacentral.

Uutiset

Riita ja ratkaisu – sovittelu auttaa naapuruuskiistoissa

Riidat heikentävät ihmisten välistä vuorovaikutusta, ja naapurien riidat voivat pitkittyessään heikentää asuinalueen viihtyvyyttä. Sovittelulla voidaan ratkaista monenlaisia kiistoja ja ennaltaehkäistä suurempien konfliktien syntyä. Sovittelu on yhteisöllinen konfliktin ratkaisumenetelmä, jonka periaatteita ovat vapaaehtoisuus, luottamuksellisuus ja puolueettomuus. Suomessa on pitkään toteutettu riita- ja rikosasioiden sovittelua, joka on nykyään lakisääteinen toimintamuoto. Sovittelu on tuttua myös kouluista ja työpaikoilta. Uusia toimintamuotoja ovat ympäristöasioiden sovittelu ja perheasioiden kriiseihin keskittyvä sovittelumalli. Naapuruussovittelua on toteutettu Suomen Pakolaisapu ry:n KOTILO-projektin toimesta pääkaupunkiseudulla, Pirkanmaalla ja Turussa vuodesta 2006 lähtien. Naapuruussovittelu oli yksi tutkimuskohde Diakonia-ammattikorkeakoulussa toteutetussa Yhteiseloä metropolissa tutkimuksessa, joka oli osa laajaa metropolitutkimusohjelmaa (KatuMetro).

Ihmisten välinen kohtaaminen tärkeää

Sovittelu mahdollistaa osapuolten oman osallistumisen konfliktin ratkaisuun koulutettujen sovittelijoiden avustuksella. Konfliktin osapuolille tarjotaan mahdollisuus korjata rikkoutuneet ihmissuhteet ja samalla ottaa vastuuta omista teoistaan. Avoimen vuoropuhelun kautta lisätään osapuolten keskinäistä ymmärrystä. Sovittelussa ristiriitoja pidetään ennen kaikkea mahdollisuuksina löytää uudenlainen tapa toimia.

Joku semmoinen kohtaaminen, toisen elämään hetkeksi asettautuminen... se yhteinen ymmärrys jontenkin, vaikka se olisi se hetki, se hetki voi olla ihan

Nyheter

Strid och avgörande – medling hjälper i granntvister

Tvister försämrar växelverkan människor emellan, och dålig grannsamja kan, om den drar ut på tiden, försämrar trivsels i ett grannskap. Men många slags tvister kan lösas genom medling, och större konflikter förebyggas. Medlingen är ett socialt sätt att lösa konflikter. Dess principer är frivillighet, förtrolighet och opartiskhet. I Finland har man redan länge tillämpat medling vid vissa tviste- och brottsmål, och nu är medling en lagstadgad verksamhetsform. Även i skolor och på arbetsplatser är medling bekant. Nya verksamhetsformer är medling i miljöärenden och familjekriser. Medling grannar emellan har tillämpats inom Finlands Flyktinghjälp r.f.:s projekt KOTILO i huvudstadsområdet, Birkaland och Åbo sedan år 2006. Grannförlikning var ett forskningsobjekt vid undersökningen Yhteiseloä metropolissa (samliv i metropolen) som gjordes vid yrkeshögskolan Diakonia som ett led i ett omfattande program för metropolforskning (KatuMetro).

Viktigt att folk möts

Medlingen gör det möjligt för tvisteparterna att med utbildade medlars hjälp själva delta i lösandet av konflikten. Parterna ges möjlighet att lap-pa trasiga människorelationer och samtidigt ta ansvar för sina egna handlingar. Genom öppen dialog ökas parternas förståelse för varandras synpunkter. Vid medlingen ses konflikter framför allt som en möjlighet att finna nya sätt att agera.

Ett sånt där möte, att gå in i en annans situation för en stund... ett sånt där samförstånd, på något vis, fastän bara ett ögonblick, så kan det där ögonblicket vara otroligt viktigt med tanke på någon annan liknande situation.

äärimmäisen tärkeä jotakin toista samankaltaista tilannetta varten.

Naapuruuskiistoissa on usein kyse erilaisten asumisen tapojen ja kulttuurien yhteentörmäyksestä. Riidan aiheena voivat olla hyvinkin arkiset asiat, kuten meteli, yhteisten tilojen käyttö sekä koettu tai todellinen piittaamattomuus. Riitojen taustoilta löytyy usein laaja-alaisempia yksilö- ja yhteisötason tekijöitä, esimerkiksi tietämättömyyttä kerrostaloasumisen säännöistä, erilaisia elämäntilanteita, aitoja väärinkäsityksiä, mutta myös ennakkoluuloja.

Konfliktien syntymiseen naapurustossa vaikuttavat rakenteelliset tekijät, kuten alueellinen eriytyminen, huono-osaisuudesta johtuva turhautuminen, yhteisöllisyyden väheneminen ja asenneilmapiirin jyrkentyminen. Myös rakennustekniset ongelmat kuten rakennusten heikko äänieritys ja asuntojen puutteelliset ilmastointiratkaisut voivat synnyttää konflikteja asukkaiden välille.

Naapuruussovittelua vaativille tilanteille on hyvin tyypillistä se, että häiriö on jatkunut pitkään. Naapuruuskonflikteja leimaa puhumattomuuden kulttuuri: havaitusta tai koetusta epäkohdasta ei kerrota suoraan naapurille, vaan laitetaan nimetön lappu postiluukusta tai valitetaan isännöitsijälle. Selitys voi löytyä naapuruussuhteiden perusluonteesta, johon kuuluvat heikot sosiaaliset siteet, yksityisyyden varjelu sekä läheisyyden ja etäisyyden välinen jännite (Haverinen & Kouvo 2011).

Vuosina 2010–2011 naapuruussovittelutapauksia on KOTILO-projektin tietoon tullut pääkaupunkiseudulla yhteensä 54. Aina yhteydenotot eivät ole johtaneet viralliseen sovitteluihunkuntoon. Varsinaiset sovittelut onnistuivat yleensä hyvin, ja niissä syntyi kestäviä ratkaisuja osapuolten välille. Pääkaupunkiseudulla ensimmäiset yhteydenotot naapureiden välisistä riidoista tulivat pääsääntöisesti kiinteistöyhtiöiden henkilökunnalta. Kasvavassa määrin yhteydenottoja on tullut myös asukkailta itseltään.

Vid granntvister handlar det ofta om kollisioner mellan olika kulturer och sätt att bo. Tvistefröet kan vara helt vardagliga saker som buller, användningen av gemensamma utrymmen och upplevd eller verklig nonchalans. I bakgrunden finns ofta mera omfattande faktorer på individ- eller gemenskapsnivå, t.ex. bristande kännedom om reglerna för boende i höghus, annorlunda livssituationer, äkta missförstånd, men också fördomar.

Att konflikter uppstår i grannskapet beror på strukturella faktorer såsom lokal differentiering, frustration på grund av förfördelning, minskad samfundskänsla och skärpt attitydklimat. Även byggnadstekniska problem såsom dålig ljudisolering och bristfälliga ventileringslösningar kan föda konflikter invånare emellan.

Väldigt typiskt för de situationer som kräver medling grannar emellan är att störningen pågått länge. Grannkonflikterna handlar om en kultur av tystnad: man säger ingenting åt grannarna om man upptäcker eller upplever en olägenhet utan man droppar in en anonym lapp eller klagar åt disponenten. Förklaringen kan ligga i grannrelationernas grundläggande natur, med svaga sociala band, skydd av privatlivet och balansgång mellan närhet och avstånd (Haverinen & Kouvo 2011).

Åren 2010–2011 fick KOTILO-projektet kännedom om 54 fall av grannmedling i huvudstadsområdet. Att någon kontaktat KOTILO har inte alltid lett till officiellt medlingsmöte. Men när det sedan blivit medling har det i regel lyckats bra, och medlingarna har lett till hållbara lösningar parterna emellan. I huvudstadsområdet togs de första kontakterna vid granntvister främst av de anställda vid husbolagen. Men även invånarna själva har i allt högre grad tagit kontakt.

Grannmedling i Europa

De anställda vid projektet KOTILO åkte i april 2012 till Amsterdam och bekantade sig med den grannmedlingsverksamhet som där kommit igång år 2004. Verksamheten koordineras av stif-

Naapuruussovittelua Euroopassa

KOTILO-projektin työntekijät vierailivat huhtikuussa 2012 tutustumassa Amsterdamissa vuonna 2004 aloitettuun naapuruussovittelutoimintaan. Toimintaa koordinoi säätiö nimeltä Beterburen (Parempi naapuruus). Amsterdamissa toiminta on vakiintunut ja yhteistyötä tehdään poliisin, kaupungin ja kiinteistöyhtiöiden kanssa. 170 vapaaehtoista sovittelijaa toimii eri puolilla kaupunkia. Vuonna 2011 Beterburenin toimistoon tuli 909 naapuruuskiistoihin liittyvää yhteydenottoa, pääsääntöisesti ne tulivat suoraan osapuolilta. Usein konfliktien aiheet koskivat arkipäivän asioita, kuten meteliä, yhteisten tilojen käyttöä sekä yhteisten sääntöjen noudattamattomuutta. Naapuruussovittelu on koettu Amsterdamissa tärkeäksi toimintamuodoksi, jota myös kaupunki on katsonut tarpeelliseksi tukea. Vastaavanlaista naapuruussovittelutoimintaa on myös Skotlannissa sekä ainakin Norjassa ja Tanskassa.

Naapuruussovittelun lisäksi asuinalueen konflikteja erityisesti nuorten parissa on Hollannissa ratkottu myös maahanmuuttajien itsensä järjestämällä katupartioinnilla erityisesti marokkolaisen maahanmuuttajien toimesta. Tämä Naapuriston isät toiminta on palkittu Euroopan rikossentorjuntaneuvoston palkinnolla. Samantyyppisestä toiminnasta on myös Suomessa pääkaupunkiseudulta hyviä kokemuksia. Mitä aikaisemmin naapuruston ja asuinalueiden konflikteihin puututaan, sitä suuremmat mahdollisuudet on estää niiden kehittyminen pitkäaikaisiksi ja väkivaltaisiksi. Ennaltaehkäisevällä toiminnalla on myönteistä vaikutusta asumisviihtyvyyteen, turvallisuudentunteeseen ja asukkaiden väliseen yhteistoimintaan.

Lähteet: | Källor:

Ekholm, Elina & Katisko, Marja (2012) Yhteiselo metropolissa – kokemuksia sovittelusta ja näkökulmia lastensuojeluun. Diakonia-ammattikorkeakoulun julkaisuja, B Raportteja 52. Kuopio.

Haverinen, Risto & Kouvo, Antti (2011) Milloin naapurin asiat kuuluvat sinulle? Naapurihäiriöihin puuttuminen ja niihin mukautuminen. Yhdyskuntasuunnitelu vol. 49: 2, 8 – 27.

Sopua! Näkökulmia naapuruussovitteluun. (2011) Helsinki: Suomen Pakolaisapu ry.

Suomen Pakolaisapu ry (2011, 2012) KOTILO-projektin toimintakertomukset vuosilta 2010 ja 2011.

telsen Beterburen (bättre grannar). I Amsterdam har verksamheten blivit etablerad, och man samarbetar med polisen, staden och husbolagen. 170 frivilliga medlare verkar runtom i staden. År 2011 kontaktades Beterburen i granntvisteärenden 909 gånger, i huvudsak av de inblandade själva. Ofta gällde konflikterna vardagliga saker såsom buller, användningen av gemensamma utrymmen och dålig efterlevnad av gemensamma spelregler. I Amsterdam har medlingen grannar emellan setts som en viktig verksamhetsform som också staden upplevt det viktigt att stöda. Liknande grannmedling finn också i Skottland och åtminstone i Norge och Danmark.

I Holland har man förutom genom grannmedling löst grannskapskonflikter särskilt mellan ungdomar också genom gatupatrullering organiserad av invandrarna själva, i synnerhet marockanska invandrare. Patrullerna kallar sig Grannskapspapporna och verksamheten har blivit prisbelönt av europeiska brottsbekämpningsrådet. Även i det finländska huvudstadsområdet finns goda erfarenheter av liknande verksamhet. Ju tidigare man ingriper i konflikter i grannskap och bostadsområden desto större är möjligheterna att hindra dem att bli långvariga och våldsamma. Förebyggande verksamhet har gynnsamma verkningar på boendetrivseln, trygghetskänslan och samarbetet invånare emellan.

Elina Ekholm on valtiotieteen tohtori ja monimuotoisuusasiantuntija. *Elina Ekholm* är politices doktor och expert på pluralism.

Terhi Joensuu on Suomen Pakolaisapu ry:n KOTILO-projektin hankejohtaja | *Terhi Joensuu* är projektledare för Finlands Flyktinghjälp rf:s projekt KOTILO

Kaupunkien uudistamiseen uusia eväitä

Työ- ja elinkeinoministeriö, Innovaatioverkosto, Luovien alojen verkosto ja Posintra Oy järjestivät yhdessä 11.–12.4.2012 Porvoossa kaikille aluekehittäjille avoimen innovatiivisen ja luovan kevättapahtuman nimeltään Porvoo Summit. Tilaisuuden teemana oli “tulevaisuuden kestävä, elinvoimainen ja kilpailukykyinen kaupunki”. Tilaisuuteen osallistui noin 130 henkilöä eri puolilta Suomea.

Tilaisuuden alussa Amsterdamin yliopiston professori Robert Kloosterman kävi Creative city revisited -esityksessään läpi kaupunkien kehittämistä ja uudistamista luovaksi kaupungiksi yleisellä tasolla muutamien näkökulmien kautta. Hän kuitenkin totesi, ettei ole olemassa vain yhdenlaista luovaa kaupunkia, yhdenlaisia luovia toimenpiteitä eikä yhtä ideaalia politiikkaa tämän asian osalta. Kloostermanin mukaan tärkeitä asioita luovan kaupungin kannalta ovat osaaminen, paikan laatu, avoimuus, urban order sekä toiminnalle myönteinen poliittinen ilmapiiri, joka antaa mahdollisuuden tehdä ja toteuttaa aloitteita.

Professori Ari Hynynen TTY:ltä piti esityksen aiheesta Grassroots of Creative Cities. Hynynen kertoi, että kaupunkien kehittämisessä on siirrytty perinteisestä ja osaamispääomaan perustuvasta mallista enemmän ns. amenities-malliin, jota on tutkittu tähän mennessä melko vähän. Hynynen mukaan kaupungin menestykseen tarvitaan perinteisten tekijöiden, talouskasvun ja osaamispäoman lisäksi ns. urbaaneja ameniitteja ja niiden yhdistelmiä, joilla tuetaan mm. erilaisia elämäntyyliä, kulttuurinkulutusta ja arvovallintoja. Ameniittien yhdistelmät ja niissä tapahtuva toiminta voi synnyttää ns. skenejä eli sellaisia urbaaneja tiloja, joissa ihmiset saavat kaipaamiaan uusia kokemuksia ja elämyksiä. Hynynen mukaan varsinkin nuoret kaipaavat elämäänsä yhä enemmän erilaisia kokemuksia. Skenejä tunnistamalla voidaan löytää kaupunkien kehittämiseen uusi ulottuvuus, joka on usein perinteisen suunnittelun ja kehittämisen ulottumattomissa. Näiden näkökulmien pohjalta tulisikin pohtia,

Nytt stoff för stadsförnyelse

Arbets- och näringsministeriet, innovationsnätverket Innovaatioverkosto, nätverket för kreativa branscher Luovien alojen verkosto och företaget Posintra Oy höll den 11.–12.4.2012 för områdesplanerare vårhappeningen Porvoo Summit i Borgå. Temat var en hållbar, livskraftig och konkurrenskraftig stad i framtidens. Ca. 130 personer från olika delar av Finland deltog.

I början av mötet gick professor Robert Kloosterman från Amsterdams universitet i sitt föredrag Creative city revisited på ett allmänt plan med några exempel igenom utvecklande och förnyelse av städer till en kreativ stad. Men han konstaterade också att det inte finns bara ett slags kreativ stad, ett slags kreativa åtgärder eller en enda idealpolitik i denna sak. Enligt Kloosterman är de viktiga faktorerna för en kreativ stad kunskande, ställets kvalitet, öppenhet, urban ordning samt ett för verksamheten gynnsamt politiskt klimat som ger möjlighet att väcka initiativ och genomföra dem.

Professor Ari Hynynen från tekniska universitetet TTY i Tammerfors höll ett föredrag om Grassroots of Creative Cities. Han berättade att man inom utvecklande av städer övergått från en hävdvunnen modell grundad på kunskapskapital mera till en s.k. amenities-modell, som det hittills forskats i rätt lite. Enligt Hynynen behövs det förutom traditionella faktorer såsom ekonomisk tillväxt och kunskapskapital även s.k. urban amenities och kombinationer av dem med vilka man stöder bl.a. olika livsstilar, kulturkonsumtion och värderingsval. Kombinationer av ameniteter och den verksamhet som sker i dem kan föda såkallade scener, dvs. sådana urbana rum där folk får de nya erfarenheter och upplevelser de vill ha. Enligt Hynynen vill i synnerhet unga människor allt mera få upplevelser av olika slag. Genom att identifiera scener kan man hitta en ny dimension i stadsutvecklandet, en dimension som ofta är utom räckhåll för traditionell planering och utveckling. Det skulle alltså gälla att utgående från dessa synvinklar bedöma huruvida det i städer-

olisiko kaupunkien nykyisiä suunnittelustrategioita tarve uudistaa. Iltapäivän InnoWORK-sessiossa pohdittiinkin, voisiko omasta kaupunkitilasta löytyä skenepotentiaalia eli tilaa, jossa olisi potentiaalia luovan kaupunkikehittämisen kuumaksi lähteeksi.

Kansallisen Innovaatioverkoston avoimessa verkostotapaamisessa Hanna-Maria Urjankangas ja Olli Voutilainen työ- ja elinkeinoministeriöstä kertoivat uuden, vuonna 2014 alkavan ohjelmakauden näkymistä. Nykyiselle osaamiskeskusohjelmalle (OSKE) suunnitellaan parhaillaan seuraajaa, jota toteutettaneen erityisesti isoilla kaupunkiseuduilla. Ohjelman keskeisiä elementtejä tullevat olemaan vetovoimaisuuden lisääminen, erikoistuminen, kilpailutus, toimiva paikallinen yhteistyö, temaattinen lähestymistapa (mm. TEM ja OKM), ketteryys ja riskinotto mahdollistava. Ohjelman tavoitteet määriteltäneen elokuussa ja marraskuussa tehtäneen esitys hallinnointi- ja rahoitusmallista. Ohjelmahausta tulee todennäköisesti kaksivaiheinen ja aiehaku toteutettaneen aikaisintaan syksyllä 2012. Voutilainen markkinoi myös tuoretta ”Kaupunkimme” -lehteä, josta löytyy useita kaupunkipolitiikan vaikutusvaltaisten henkilöiden haastatteluja. Lisäksi hän kertoi tulevan innovaatiopolitiikan elementeistä, joita ovat kasvusopimukset, innovaatiokeskittymä-politiikka, uusi ohjelmaväline ja tuki verkostoitumiselle. Ministeriöiden ja suurten kaupunkiseutujen väliset neuvottelut kasvusopimuksista käynnistynevät syksyllä ja sopimukset tullevat voimaan vuoden 2013 alussa. Valtio rahoittanee kasvusopimusten toimenpiteitä välillisesti esim. Tekesin kautta.

Illalla tutustuimme Porvoon Taidetehtaan tiloihin, historiaan ja tulevaisuudennäkymiin. Taidetehtas oli tuolloin remontin jälkeen viimeistelyvaiheessa ja valmistautui varsinaisiin avajaisiin toukokuussa. Lisäksi saimme nauttia legendaarisen soitin- ja lauluyhtye Los Tumpeloksen keikasta, joka oli aluekehittäjistä koostuvan yhtyeen neljäs ja tällä tietoa viimeinen keikka.

nas nuvarande planeringsstrategier finns ett behov av förnyelse. Vid eftermiddagssessionen InnoWORK dryftades alltså huruvida det i den egna staden fanns scenpotential, dvs. rum med potential att bli heta källor för kreativt stadsutvecklande.

Vid den öppna nätverksträffen för det nationella innovationsnätverket berättade Hanna-Maria Urjankangas och Olli Voutilainen från Arbets- och näringsministeriet om utsikterna för den nya programperiod som börjar år 2014. För det nuvarande kunskapscentrumprogrammet OSKE planeras som bäst en efterföljare, som torde genomföras i synnerhet i de stora stadsregionerna. De centrala elementen i programmet torde bli ökning av dragningskraften, specialisering, konkurrensutsättning, ett fungerande lokalt samarbete, ett tematiskt förhållningssätt (bl.a. Arbets- o. näringsministeriet och Undervisnings- och kulturministeriet,) smidighet och möjlighet att ta risker. Målsättningarna för programmet torde fastställas i augusti, och i november torde hemställan göras om förvaltnings- och finansieringsmodellen. Programsökningen torde ske i två skeden och avsiktssökningen torde ske tidigast hösten 2012. Voutilainen marknadsförde också den färska tidskriften Kaupunkimme (dvs. vår stad), där det finns intervjuer med inflytelserika personer inom stadspolitik. Ytterligare berättade han om elementen i den kommande innovationspolitiken, som är tillväxtavtal, innovationsanshoppningspolitik, ett nytt programredskap och stöd för nätverksbildning. Förhandlingar mellan ministerierna och de stora städerna om tillväxtavtal torde komma igång på hösten, och avtalen torde träda i kraft i början av år 2013. Staten torde finansiera åtgärderna i tillväxtavtalen indirekt via t.ex. Tekes - utvecklingscentralen för teknologi och innovationer.

På kvällen bekantade vi oss med Konstfabriken i Borgå, dess utrymmen, historia och framtidsutsikter. Konstfabriken var då i slutskedet av en upprustning och förberedde sig för den egentliga öppningsceremonin i maj. Dessutom fick vi

Torstaina Petra Tarjanne työ- ja elinkeinoministeriöstä valotti luovien alojen toimialan näkymiä lähitulevaisuudessa strategisten linjausten ja verkostomaisen yhteistyön kautta. Antti Lippo Green Building Council Finlandista piti puolestaan esityksen aiheesta Kestävä kaupunki- luova kaupunki? Lippo toi esityksessään mainiosti esille mm. Viikin ympäristötalon, pyöräilyn merkityksen sekä helsinkiläiset yhteisöt (kuten Kallio-liike), jotka luovat uudenlaista Helsinkiä. Lisäksi hän toi esille ”Neljän sekunnin kaupunkitila” -käsitteen, jolla tarkoitetaan sitä, että aivojen olisi hyvä saada virikkeitä neljän sekunnin välein. Yhdysvaltain Suomen suurlähettiläs Bruce Oreckin piti raikkaan esityksen aiheesta City Branding. Oreckin mielestä ”brändäämisen” salaisuus on asiakaspalvelu, jossa Suomessa on vielä paljon parannettavaa. Brändääminen voidaan ymmärtää myös tarinankerrontana – ja Oreckin mukaan suomalaiset osaavat sen hyvin (vrt. esim. Kalevala), vaikka usein ajattelemme toisin. Lopuksi Espoon kaupungin kulttuurijohtaja Georg Dolivo esitteli T3 – tieteen, taiteen ja talouden luova innovaatioympäristöä. Lisäksi hän esitteli seuraavanlaisen hyvinvoinnin kaavan: $h = t3 + e3$ – eli hyvinvointi = tiede, taide ja talous + eettinen, esteettinen ja elämyksellinen. Summit päättyi siis mielenkiintoisiin ajatuksiin, joiden pohdintaa on hyvä jatkaa oman kaupungin kehittämisessä.

Tilaisuuden powerpoint-esitykset ovat katsottavissa Innovaatioverkoston verkkosivuilla
<http://www.innovaatioverkosto.fi/index.php?p=164>

Tanja Lahti
projektipäällikkö,
Helsingin kaupungin tietokeskus

njuta av legendariska instrumental- och sånggruppen Los Tumpelos konsert, den fjärde och veterligen sista konserten för denna ensemble bestående av områdesutvecklare.

På torsdagen belyste Petra Tarjanne från Arbets- och näringsministeriet närframtiden för de skapande branscherna genom strategiska linjdragningar och nätverksartat samarbete. Antti Lippo från Green Building Council Finland höll ett anförande om temat ’en hållbar stad – en kreativ stad?’. Lippo förde förtjänstfullt fram bl.a. miljöhuset i Vik, cyklingens betydelse samt de olika gemenskaperna i Helsingfors (t.ex. Berghällrörelsen) som skapar ett nytt slags Helsingfors. Dessutom tog han fram begreppet ’fyra sekunders stadsrum’, som syftar på att det vore bra för hjärnan att få intryck med fyra sekunders mellanrum. USA:s ambassadör i Finland Bruce Oreck höll ett fräscht anförande kring temat City Branding. Enligt Oreck är brandingens hemlighet kundservicen, där Finland ännu har mycket att förbättra. Brandingen kan också ses som att berätta historier – och den saken kan finländarna enligt Oreck bra (jfr. t.ex. Kalevala), trots att vi själva ofta tycker annorlunda. Till sist presenterade Esbo stads kulturdirektör Georg Dolivo vetenskap, konst och ekonomi som kreativ innovationsmiljö, och framförde också formeln att välstånd är lika med vetenskap, konst och ekonomi parade med etik, estetik och upplevelse. Därmed kom Summit att avslutas med intressanta tankar som det är gott att fortsätta begrunda vid utvecklandet av ens egen stad.

Powerpointpresentationer från evenemanget finns utlagda på innovationsnätverkets hemsida
<http://www.innovaatioverkosto.fi/index.php?p=164>.

Tanja Lahti,
tf. projektchef
Helsingfors stads faktacentralen

Asennetta riittää mutta toteuttaminen "tökkii"

Edellisessä Kvartin numerossa 1/2012 oli artikkeli helsinkiläisten ympäristöasenteista. Artikkeleista ei ilmennyt, että aiheesta on tehty myös tutkimusraportti. Sen esittely on ohessa.

Helsinkiläiset kokevat ympäristökysymykset tärkeiksi ja heidän ympäristöasenteensa vaikuttavat pääosin hyvin myönteisiltä. Myönteisyys ei ole uusi asia, sillä asenteet ovat olleet hyvin myönteisiä jo kahdessa edellisessä ympäristöasennetutkimuksessa. Toisaalta vastaajien välillä on eroja ja erityisesti sukupuolten väliset erot korostuvat. Naisten ympäristöasenteet ovat hyvin myönteisiä miehiin verrattuna.

Ympäristöasenteiden ja ympäristömyötäisen käyttäytymisen välinen yhteys ei kuitenkaan ole selvä. Tämä näkyy esimerkiksi siinä, että auton omistaminen ja lentäminen olivat suoraan yhteydessä tuloihin, mutteivät juurikaan ympäristöasenteisiin. Sama näkyi Itämeren suojelussa, jossa Itämeren tilan parantamiseen tähtäävää toimintaa tuettiin asennetasolla, mutta ympäristökäyttäytymistä ei välttämättä oltu valmiita muuttamaan.

Toisaalta ruuhkamaksujen kannatus on kasvanut selvästi edelliseen kyselyyn verrattuna, ja niiden kannattajia on nyt yhtä paljon kuin vastustajia. Vuonna 2005 ruuhkamaksujen vastustajien määrä oli pudonnut 53 prosentista 42 prosenttiin. Joukkoliikenteen sekä pyöräilyn ja kävelymahdollisuuksien kehittämistä kannatti kaksi kolmasosaa helsinkiläisistä siinäkin valintatilanteessa, että autoilumahdollisuuksia jouduttaisiin samalla heikentämään.

Ilmaston muuttumiseen uskoi 85 % ja asiasta oli huolissaan 76 % helsinkiläisistä. Lähes kaksi kolmasosaa oli valmis tinkimään omasta aineellisesta elintasostaan, jos ilmastonmuutoksen torjunta sitä edellyttää. Helsingin kaupungin omaa ilmastopolitiikkaa piti vastuullisena kuitenkin vain 29 % helsinkiläisistä.

Helsinkiläisten omat teot ilmastonmuutoksen hillinnässä liittyivät tutkimuksen mukaan

Viljan finns, men krafterna ...

I föregående nummer av Kvartti (1/2012) fanns en artikel om helsingforsbornas miljöattityder. Artikeln avslöjade inte att en forskningsrapport om ämnet också uppgjorts. Den presenteras här.

Helsingforsborna upplever att miljöfrågor är viktiga, deras miljöattityder verkar i huvudsak vara positiva. Detta är ingenting nytt: attityderna var mycket positiva redan vid de två tidigare undersökningarna om folks inställning till miljöfrågor. Men det finns skillnader svarare emellan, och i synnerhet skillnaderna mellan könen är framträdande. Kvinnornas miljöattityder är mycket positiva jämfört med männens.

Sambandet mellan miljöattityder och miljövänligt beteende är dock icke klart. Detta märks t.ex. på att bilägande och flygande stod i direkt relation till inkomsterna och inte just till miljöattityderna. Detsamma märks beträffande skyddande av Östersjön: på attitydplanet var man välviljigt inställd till sådant som förbättrade Östersjöns tillstånd, men man var inte nödvändigtvis redo att ändra sitt eget miljöbeteende.

Samtidigt har t.ex. trängselskatten fått klart mera uppbackning än vid senaste enkät, och nu är dess förespråkare lika många som motståndarna. Andelen svarare som motsatte sig trängselskatt hade minskat från 53 procent år 2005 till 42 procent. Två tredjedelar av helsingforsborna var för ett utvecklande av kollektivtrafiken samt cykling och fotgängartrafik även om det skulle ske på bilkörningsmöjligheternas bekostnad.

På klimatförändringen trodde 85 procent av helsingforsborna, och 76 procent bekymrade sig för den. Nästan två tredjedelar var redo att ge avkall på sin egen materiella levnadsstandard om bekämpningen av klimatförändringen så krävde. Men bara 29 procent av helsingforsborna tyckte att stadens egen klimatpolitik var ansvarsfull.

Helsingforsbornas egna åtgärder för att stävja klimatförändringen handlade enligt undersökningen mest om att undvika att slänga mat (95 %), eftertänksam (83 %) konsumtion som föredrog hållbara produkter (94 %), köp av ener-

eniten ruoan poisheiton välttämiseen (95 %), harkitsevaiseen (83 %) ja kestäviä tuotteita (94 %) suosivaan kuluttamiseen, energiansäästölamppujen hankintaan (80 %) sekä mökkeilyn ympäristönäkökohtiin (80 %). Helsinkiläiset sen sijaan harvoin tekivät talo-yhtiössä aloitteita energia-asioissa (21 %), hankkivat vihreää sähköä (22 %), maksoivat lentopäästömaksun (24 %) tai kiinnittivät kaupan valinnassa huomiota sen ympäristö-toimintaan (25 %).

Tutkimus esittelee helsinkiläisten ympäristöasenteita viidettä kertaa. Ensinnä Tilastokeskus tutki myös helsinkiläisten ympäristöasenteita vuosina 1990 ja 1995. Myöhemmin Helsingin kaupunki on tutkinut ympäristöasenteita omina tutkimuksinaan. Nämä vuosien 2000, 2005 ja 2011 tutkimukset on toteutettu Helsingin kaupungin tietokeskuksen ja ympäristökeskuksen yhteistyönä.

Vuoden 2011 kyselyn keskeisiä painopistealueita olivat kaupungin strategian mukaiset tärkeät ympäristöteemat: liikenne, ilmastonmuutos ja Itämeren suojele.

Tyyne Hakkarainen & Jenni Koskinen

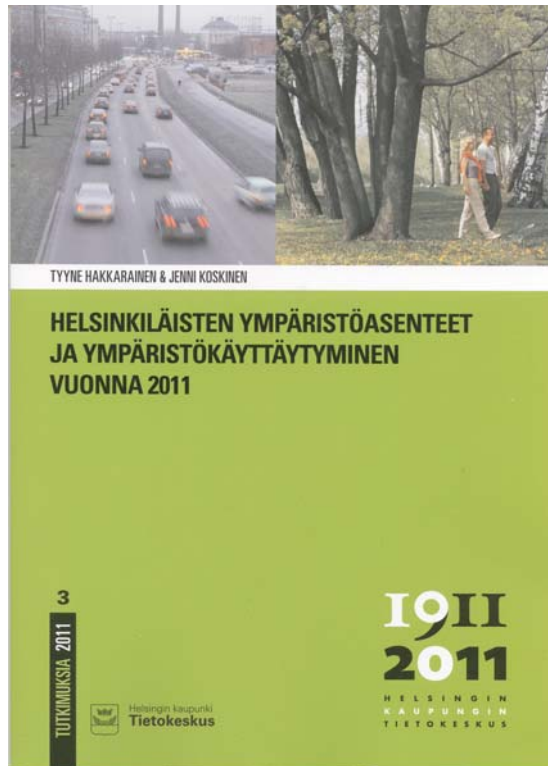
Lähde: | Källa:

Tyyne Hakkarainen & Jenni Koskinen: Helsinkiläisten ympäristöasenteet ja ympäristökäyttäytyminen vuonna 2011. Helsingin kaupungin tietokeskus, Tutkimuksia 2011:3.

gisparlampor (80 %) samt miljöaspekter vid sommarstugan (80 %). Däremot tog helsingforsborna sällan initiativ i miljöfrågor i sina husbolag (21 %), köpte grön el (22 %), betalade utsläppavgift vid flygning (24 %) eller beaktade vid val av butik hurdant miljöbeteende den hade (25 %).

Undersökningen presenterar helsingforsbornas miljöattityder för femte gången. Till en början sonderade Statistikcentralen även helsingforsbornas miljöattityder åren 1990 och 1995. Sedermera har Helsingfors stad undersökt miljöattityderna i egen regi. Dessa enkäter, som gjordes åren 2000, 2005 och 2011, gjordes i samråd mellan stadens faktacentral resp. miljöcentral.

Till de vitalaste betoningarna vid enkäten 2011 hörde de viktiga teman som nämns i stadens strategi, nämligen trafik, klimatförändring och skydd av Östersjön.

Summary

by translator **MAGNUS GRÄSBECK**

Asta Manninen begins her editorial by focussing on education and young people in Helsinki and - drawing on *Nuoret Helsingissä 2011* [young people in Helsinki 2011], a survey among 11–19 year olds in Helsinki - on their hopes and fears for the future in terms of income, personal and family events, housing, employment/unemployment, health etc

“As expected, age made a difference: the older the age group, the more these young people’s fears concerned adulthood and adult life. The oldest section i.e. the 17–19 year olds, were more concerned than others about unemployment, loneliness and adulthood. Those with a foreign background were more often than Finnish or Swedish native speakers afraid of not getting a study place.

... Statistics and research show how important education is for young people’s future. In the present issue of *Kvartti*, Pekka Myrskylä analyses risks of social exclusion in the Helsinki Metropolitan Area. The group of 15–29 year olds being left outside includes more people who have not managed to find a study place than people who have not found work. Myrskylä draws the conclusion that an uneducated young person had better try primarily to get a study place rather than try to find work.”

Pekka Myrskylä, a Senior Adviser at Statistics Finland, writes about foreign immigration and the risk of social exclusion among young people in the Helsinki Metropolitan Area:

“The Helsinki Metropolitan Area is home to 14,400 young people between 15 and 29 years of age who do not go to work or study. 41 per cent of them have a foreign background. Of all the 'extra-statistic' young people in Finland, every fourth is a foreign immigrant. My article looks at which immigrant youths are particularly in danger of social exclusion. The article also shows how the numbers of various nationality groups changed in Finland and the metropolitan area over 1990–2010. In the 2010s, the foreigner population of the Helsinki Metropolitan Area is going to double. The migration surplus will substantially increase the number of people of working age, but it will also necessitate ample integration and employment measures.”

Anna Sofia Nyholm, a Project Researcher at our Urban Research Unit, notes in her article on young people’s civic participation that “Soon after 2000, the City of Helsinki started up the *Hesan Nuorten Ääni – Ung Röst på Stan* [voice of the young in Helsinki] scheme, whose objective it was to provide opportunities for children and adolescents to engage in civic participation.

... In 2011, a new system for young participation by the name of *Ruuti* [Finnish for gunpowder] was established, to replace *Hesan Nuorten Ääni – Ung Röst på Stan*. The objective of the new system is to make the voice of the young better heard and to ensure a regular and permanent dialogue between the young and the policy makers.

... In Helsinki, the system for children's and adolescents participation is still being developed. Involvement and concrete channels of influencing are still rather modest and not yet quite an integral part of the established working practices and models ... Involving all kinds of children and young people in the decision making process is a challenging task."

Eeva Kostianen and Seppo Laakso of Kaupunkitutkimus TA Ltd. write about the homeless:

"The number of people in Helsinki who had no fixed abode has grown year by year. Those without a fixed abode for a longer period of time, too, have increased ... Despite the dynamic nature of the phenomenon, those who lose their fixed abode year by year become more numerous than those receiving one. The increase in homeless primarily comes from the housed population in Helsinki.

... Our survey clearly reflects the tightening on the housing market that took place in the middle of the first decade of the 2000s. The population increase, which primarily comes from those with a foreign mother tongue has, combined with decreasing housing production, brought an increase of those in the weakest position on the housing market."

Heikki Helin, Senior Researcher, contributes with an analysis of municipal debts, and concludes that in the 2000s, municipalities have invested 'on tick' and, in doing so, acquired service facilities in ways that do not appear as debts on their balance sheets. Loans have deliberately been avoided, and other funding models have been applied instead (lifespan model, long-term leases, and buy-and-re-rent model).

"When the economy is tight, there is a great danger for municipalities to fund their investments in unsustainable ways. Yet a municipality must always make investments in a way that can stand economic scrutiny. Even the man in the street realises that buying on the never-never will

be more expensive than borrowing from the bank. Municipalities can borrow money at a clearly cheaper rate than private companies can."

Our news bulletin this time contains a short presentation of community mediation in Helsinki: "Very typical of the situations that require mediation between neighbours is that the disturbance has been going on for a long time. Neighbour conflicts are all about a culture of silence: you say nothing directly to your neighbours if you feel there is a problem. Instead, you drop a note or complain to the authorities. Mediation between neighbours has been applied within the KOTILO project of the Finnish association *Suomen Pakolaisapu r.y.* (for assistance to refugees) in Helsinki and its surroundings and in the province of Pirkanmaa and the city of Turku since 2006."

A recent report on environmental attitudes in Helsinki is summarised in another presentation: "However, the coherence between environmental attitudes and environmental-friendly behaviour is not clear. This is seen, for example, in the fact that car ownership and airborne travel stood in direct relation to income rather than to environmental attitudes. The same applies to the protection of the Baltic Sea: at attitude level, people are very favourable to things that improve the state of the Baltic Sea, but in practice, they were not necessarily ready to change their own environmental behaviour."

A third presentation briefly summarises an urban renewal seminar for spatial planners held on 11–12 April 2012 at the *Porvoo Summit* in the Greater Helsinki Region by the Ministry of Employment and the Economy, the *Innovaatioverkosto* innovation network, the network for creative industries *Luovien alojen verkosto* and the company *Posintra Oy*. The theme was a sustainable, vital and competitive city in future. About 130 people from various parts of Finland participated.

kvartti

KVARTTI on Helsingin kaupungin tietokeskuksen julkaisema Helsinkiä ja Helsingin seutua koskevaa ajankohtaista tutkimus- ja tilastotietoa esittelevä lehti. Kvartti on suunnattu paitsi päätöksenteon tueksi Helsingin päättäjille ja suunnittelijoille, myös kaikille muille, jotka haluavat tarkemmin perehtyä kaupunki-ilmiöitä koskevaan tietoon. Lehti on alusta saakka ollut kokonaan kaksikielinen (suomi/ruotsi). Nykyisin yksi numero vuodessa on englanninkielinen. Quarterly pyrkii palvelemaan lukijoita ja yhteistyökumppaneita kansainvälisesti.

Ohjeita kirjoittajille

Aineisto lähetetään mieluiten sähköpostin liitetiedostona ja tekstit voivat olla suomen-, ruotsin- tai englanninkielisiä. Artikkelin alkuun tulee lyhyt sisältöä kuvaava ingressi. Artikkelin toivotaan painottuvan tulosten/tulkintojen esittelyyn. Otsikkojen tulee olla kertovia eivätkä johdanto, lopuksi, keskustelua – tyyppisiä. Tekstin maksimipituus on 4–5 sivua eli n. 1 700 sanaa / 15 000 merkkiä. Tekstejä kirjoitettaessa on otettava huomioon, että

- Teksti aloitetaan vasemmasta reunasta ilman sisennyksiä, tasaus ainoastaan vasempaan reunaan.
- Pakollista rivinvaihtoa käytetään vain kappaleiden lopussa. Kappaleiden väliin jätetään yksi tyhjä rivi. Tavutusta ei käytetä.
- Lähdeviitteet sijoitetaan tekstissä sulkeisiin siten, että ensiksi tulee kirjoittajan nimi, sitten lähteen julkaisuvuosi ja lopuksi mahdollinen viittauksen sivunumero (esim. Karisto & Montén 1996, 25). Alaviitteitä tulee välttää.
- Kuvioiden, taulukkojen ja karttojen numeroaineisto toimitetaan mieluiten Excel- tiedostona. Niiden otsikot kirjoitetaan tekstiin ja niitä tehtäessä tulee huomioida, että otsikot ja selitteet tulevat lopulliseen tekstiin kahdella kielellä (poikkeuksena Quarterly).
- Valokuvat ovat suotavia, niiden minimiresoluutio on 300 dpi. Tiedostomuoto on jpg tai tiff.
- Lähdeluettelo liitetään kirjoituksen loppuun otsikolla Kirjallisuus.

Julkaistusta artikkelista maksetaan 200 euron kirjoittajapalkkio.
Kvartin aineisto- ja ilmestymispäivät ovat vuonna 2012 seuraavat:

Kvartti	Aineisto toimitukseen	Lehti ilmestyy
3/12	21.9.2012	28.10.2012
4/12	9.11.2012	14.12.2012

kvartti -lehden toimitus

Päätoimittaja Asta Manninen
puh. 09 310 36400
etunimi.sukunimi@hel.fi

Toimittaja Vesa Keskinen
puh. 09 310 36296
etunimi.sukunimi@hel.fi

Osoite: Tietokeskus, PL 5500, 00099 Helsingin kaupunki
Käyntiosoite: Ympyrätalo, Siltasaarenkatu 18–20 A, 5 krs.

kvartti 2/2012

✱ **ASTA MANNINEN**

Nuoret ja tulevaisuus
De unga och framtiden

✱ **ANNA SOFIA NYHOLM**

elsinkiläisnuorten vaikuttamismahdollisuudet
De ungas påverkningssjöggheter i Helsingfors

✱ **PEKKA MYRSKYLÄ**

Maahanmuutto ja nuorten syrjäytymisriskit pääkaupunkiseudulla
Invandring och marginaliseringsrisker i Huvudstadsregionen

✱ **EEVA KOSTIAINEN & SEPPO LAAKSO**

Vailla vakinaista asuntoa – liikkuvuus asunnottomuuden ja asuntokannan välillä
Utän varaktig bostad – rörlighet mellan bostadslöshet och bostadsbeständ

✱ **HEIKKI HELIN**

Kunnat velkaantuneet 2000-luvulla – Lainojen toivoton vertailu
Kommunerna skuldsatte sig på 2000-talet – Hopplöst jämföra lånen

UUTISET – NYHETER

Riita ja ratkaisu – sovittelu auttaa naapuruuskiistoissa
Strid och avgörande – medling hjälper i granntvister
Kaupunkien uudistamiseen uusia eväitä
Nytt stoff för stadsförnyelse
Asennetta riittää mutta toteuttaminen ”tökkiä”
Viljan finns, men krafterna ...

SUMMARY

